

Prawa i obowiązki obywateli państw trzecich w Polsce

I n f o r m a t o r

Monika Gwiazda, Dagmara Jachacz,
Joanna Oleszkowicz, Magdalena Maciąg,
Tomasz Sieniow (red.)

Lublin 2010

Informator wydany w ramach projektu „Integracja cudzoziemców na Lubelszczyźnie” realizowanego przez Fundację Instytut na rzecz Państwa Prawa. Projekt finansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich oraz budżetu państwa.

Autorzy:

Monika Gwiazda
Dagmara Jachacz
Joanna Oleszkowicz
Magdalena Maciąg
Tomasz Sieniow (red.)

Tłumaczenie na język angielski oraz konsultacja językowa:
Blanka Gwiazda, Magdalena Maciąg, Delaine R. Swenson

Wydawca:

Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa

ul. Chopina 14/70
20-023 Lublin
tel/fax: +48 81 743 68 05
e-mail: fundacja@fipp.org.pl
www.fipp.org.pl
www.migrant.lublin.pl

ISBN 978-83-62551-16-3

Za treść informatora odpowiada wyłącznie Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa i opinie zawarte w niniejszej publikacji nie odzwierciedlają w żadnym wypadku oficjalnego stanowiska Komisji Europejskiej, która nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Copyright by Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa

SPIS TREŚCI

Wstęp - dr Tomasz Sieniow 5

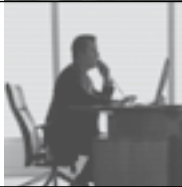
Rozdział 1:
Zasady wjazdu i pobytu cudzoziemców
na terytorium RP – Joanna Oleszkowicz 7

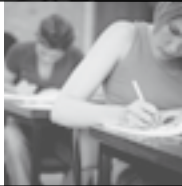
Rozdział 2:
Wykonywanie pracy przez cudzoziemców
na terytorium Polski – Dagmara Jachacz 17

Rozdział 3:
Zakładanie działalności gospodarczej
przez cudzoziemców w Polsce – Monika Gwiazda 25

Rozdział 4:
Edukacja cudzoziemców w Polsce.
Dostęp do szkolnictwa, stypendia – Monika Gwiazda 33

Rozdział 5:
Nabywanie nieruchomości położonych w Polsce
przez cudzoziemców – Dagmara Jachacz 41

Rozdział 6:
Wprowadzenie do polskiego postępowania karnego
– Magdalena Maciąg 47

Adresy 103

WSTĘP

Przebywanie na terytorium obcego państwa wiąże się z licznymi obowiązkami, poczynając od spełnienia wymogów przy legalnym przekroczeniu granicy, poprzez uzyskanie zgody na pobyt, zameldowanie aż po terminowe przedłużanie wizy. Polskie prawo gwarantuje jednocześnie cudzoziemcom legalnie przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej prawa, często równe obywatelom polskim. Znajomość praw i obowiązków może znacznie ułatwić pobyt cudzoziemca w Polsce, a zarazem jest warunkiem jego dobrej integracji z polskim społeczeństwem.

Równocześnie warto zauważyć, że w zakresie regulacji migracji Polska staje się coraz silniej związana przepisami prawa wspólnotowego. Traktat Amsterdamski, włączając w 1998 roku do prawa wspólnotowego cały dorobek Schengen, rozpoczął nowy etap integracji europejskiej. Od jego wejścia w życie Unia Europejska aspiruje do wdrożenia spójnych polityk w zakresie wydawania wiz, imigracji i azylu. O tym, iż nie jest to proces zakończony łatwo się przekonać analizując rozwiązania prawne zaprezentowane w odwołanym do Państwa rąk Informatorze. Większość zaprezentowanych jest wyłącznie na poziomie ustawodawstwa krajowego. Wszelkie próby harmonizacji polityki imigracyjnej (zwłaszcza w zakresie regulacji imigracji zarobkowej) przez Unię Europejską napotyka opór ze strony państw członkowskich, które mają bardzo odmienne potrzeby migracyjne. Równocześnie rosnące trudności z integracją cudzoziemców w wielu państwach europejskich dowodzą, że warto poświęcić jej więcej uwagi zanim problemy imigrantów staną się elementem kampanii wyborczych lub przedmiotem protestów społecznych.

Integracja cudzoziemców na Lubelszczyźnie jest tytułem projektu realizowanego w latach 2009-2010 przez Instytut na rzecz Państwa Prawa. Projekt współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich i budżetu państwa. Działania Instytutu na rzecz Państwa Prawa obejmujące pomoc prawną i integracyjną skierowaną do legalnie przebywających w naszym kraju cudzoziemców są szerzej zaprezentowane na stronie www.migrant.lublin.pl. Mamy nadzieję, że dzięki opracowanemu przez prawników FIPP informatorowi integracja ta będzie szybsza i łatwiejsza a cudzoziemcy wybierający Polskę za swoją drugą ojczyznę skorzystają z zamieszczonych w nim wskazówek z pożytkiem dla siebie i swoich rodzin. Wierzymy, że podejmowane przez nas działania zaowocują nową jakością integracji cudzoziemców w naszym regionie.

Tomasz Sieniow
PREZES ZARZĄDU FUNDACJI
INSTYTUT NA RZECZ PAŃSTWA PRAWA

ZASADY WJAZDU I POBYTU CUDZOZIEMCÓW NA TERYTORIUM RP

1 PODSTAWOWE INFORMACJE

Zgodnie z art. 2 u.o.c., **cudzoziemcem** jest każdy, kto nie posiada obywatelstwa polskiego. Cudzoziemca będącego obywatelem dwóch lub więcej państw traktuje się jako obywatela tego państwa, którego dokument podróży stanowił podstawę wjazdu na terytorium RP.

Cudzoziemiec może przekroczyć granicę oraz przebywać na terytorium Polski, jeżeli posiada ważny dokument podróży oraz wizę, o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej (co dotyczy zwłaszcza cudzoziemców wjeżdżających do Polski w ramach ruchu bezwizowego oraz cudzoziemców posiadających zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, zezwolenie na osiedlenie się lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, legitymujących się kartą pobytu).

Cudzoziemiec jest obowiązany opuścić terytorium RP:

- przed upływem okresu pobytu oznaczonego w wizie oraz przed upływem okresu ważności wizen, chyba że uzyskał przedłużenie wizen albo zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, na osiedlenie się lub na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich na terytorium Polski,
- przed upływem terminu przewidzianego w umowie międzynarodowej lub w rozporządzeniu znoszącym obowiązek wizowy, chyba że uzyskał zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony - cudzoziemiec przebywający na terytorium RP na podstawie umowy o całkowitym lub częściowym zniesieniu obowiązku wizowego lub na podstawie jednostronnego zniesienia obowiązku wizowego,
- po upływie okresu pobytu, na który wjechał na terytorium RP, nie później niż po upływie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie wypowiedzenia umowy lub przywrócenia obowiązku wizowego lub **od dnia ogłoszenia o tym fakcie w formie prawem przewidzianej - cudzoziemiec przebywający na terytorium Polski w ruchu bezwizowym.**

2 ŚRODKI FINANSOWE

Zgodnie z rozporządzeniem MSWiA z dnia 22 grudnia 2008 r. w sprawie wysokości środków utrzymania, które powinien posiadać cudzoziemiec wjeżdżający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz dokumentów potwierdzających możliwość uzyskania takich środków (Dz. U. z 2008 r., Nr 235, poz. 1611), co do zasady:

- cudzoziemiec wjeżdżający na terytorium RP **na okres pobytu nieprzekraczający 3 dni** powinien posiadać środki finansowe na pokrycie kosztów zakwaterowania, wyżywienia, przejazdu i wyjazdu z terytorium Polski, w wysokości co najmniej 300 złotych albo równowartość tej kwoty w walutach obcych;
- cudzoziemiec wjeżdżający na terytorium Polski **na okres pobytu powyżej 3 dni** powinien posiadać środki finansowe na pokrycie w/w kosztów w wysokości co najmniej 100 złotych na każdy dzień pobytu albo równowartość tej kwoty w walutach obcych.

Dokumentami, które mogą potwierdzić posiadanie przez cudzoziemca środków finansowych niezbędnych do pokrycia kosztów zakwaterowania, wyżywienia, przejazdu i wyjazdu z Polski są:

- czek podróżny lub karta kredytowa;
- zaświadczenie o posiadaniu środków płatniczych w banku lub spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej mających siedzibę na terytorium RP, w wysokości nie mniejszej niż w/w, potwierdzone pieczęcią i podpisem upoważnionego pracownika tego banku lub spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej, wystawione najpóźniej na miesiąc przed przekroczeniem granicy;
- oryginał zaproszenia (opisanego poniżej).

Z obowiązku okazania środków finansowych, o których wyżej mowa zwolnieni są cudzoziemcy przekraczający granicę na podstawie:

- umów i porozumień międzynarodowych, które przewidują zwolnienie cudzoziemca z obowiązku posiadania tych środków albo obowiązek pokrycia kosztów jego pobytu przez polskie organy państwowe lub instytucje publiczne,
- umów o małym ruchu granicznym lub umów, które określają warunki przekraczania grani-

cy w przejściach na szlakach turystycznych przecinających granicę,

- wizy wjazdowej,
- wizy pobytowej w celu wykonywania pracy,
- wizy pobytowej w celu korzystania z ochrony czasowej,
- wizy pobytowej w celu udziału w postępowaniu w sprawie o udzielenie azylu,
- karty pobytu,

oraz cudzoziemcy przekraczający granicę w związku z niesieniem pomocy charytatywnej i uczestniczący w akcji ratunkowych.

3 ZAPROSZENIE

Zaproszenie, jako dokument mogący potwierdzić posiadanie przez cudzoziemca środków niezbędnych do pokrycia kosztów pobytu na terytorium Polski może wystawić:

- 1) obywatel polski zamieszkujący na terytorium RP, a także obywatel państwa członkowskiego UE, państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) (Norwegia, Islandia, Liechtenstein i Szwajcaria), oraz członek jego rodziny, zamieszkujący na terytorium RP i posiadający prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na tym terytorium;
- 2) cudzoziemiec przebywający bezpośrednio przed wystawieniem zaproszenia legalnie i nieprzerwanie przez okres co najmniej 5 lat na terytorium RP lub posiadający zezwolenie na osiedlenie się lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE;
- 3) osoba prawna lub jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, mająca siedzibę na terytorium RP.

W zaproszeniu zamieszcza się m.in.:

- 1) dane zapraszającego:
 - a) imię (imiona), nazwisko, datę i miejsce urodzenia, obywatelstwo, adres zamieszkania, zawód, rodzaj, serię i numer dokumentu tożsamości lub
 - b) firmę albo nazwę, numer REGON oraz siedzibę osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej;
- 2) imię (imiona), nazwisko, datę i miejsce urodzenia, płeć, obywatelstwo, adres zamieszkania, serię i numer dokumentu podróży

zapraszanego cudzoziemca oraz stopień pokrewieństwa z zapraszającym;

- 3) imię (imiona), nazwisko, datę urodzenia i płeć małżonka oraz dzieci zapraszanego cudzoziemca, o ile są zapraszani (którzy wraz z zapraszającym będą objęci jednym dokumentem zaproszenia);
- 4) zobowiązanie się zapraszającego do pokrycia kosztów związanych z pobytem i wyjazdem zapraszanego cudzoziemca, w tym kosztów ewentualnego leczenia oraz kosztów wydalenia z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 5) określenie czasu, na który zapraszający zaprasza cudzoziemca (poprzez wskazanie daty początkowej i końcowej).

Zaproszenie do ewidencji zaproszeń wpisuje wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę zapraszającego, ewentualnie wydaje decyzję o odmowie wpisania albo o unieważnieniu zaproszenia.

Zaproszenie uzyskuje ważność z chwilą wpisania go, na wniosek zapraszającego, do ewidencji zaproszeń.

4 KONTROLA LEGALNOŚCI POBYTU, ZATRUDNIENIA ORAZ POSIADANYCH ŚRODKÓW FINANSOWYCH

Podczas pobytu na terytorium RP cudzoziemiec podlega kontroli legalności pobytu i powinien - na żądanie właściwych organów - okazać dokumenty i zezwolenia uprawniające go do pobytu oraz zatrudnienia na terytorium Polski, a także okazać środki finansowe niezbędne do pokrycia kosztów pobytu, przejazdu i wyjazdu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub dokumenty umożliwiające uzyskanie takich środków finansowych.

Pobyt na terytorium RP bez wymaganej wizy, zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony lub zezwolenia na osiedlenie się, albo zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE, a także wykonywanie pracy bądź podjęcie działalności gospodarczej niezgodnie z obowiązującymi przepisami naraża cudzoziemca na wydalenie z terytorium Polski i brak możliwości ponownego przyjazdu przez okres od 3 do 5 lat.

5 OBOWIĄZEK MELDUNKOWY

Po przybyciu na terytorium Polski cudzoziemiec obowiązany jest zameldować się na pobyt czasowy w Urzędzie Miasta (Gminy) pod adresem, w którym przebywa, najpóźniej przed upływem czwartej doby, licząc od chwili przekroczenia granicy. Przedstawienie potwierdzenia dopełnienia obowiązku meldunkowego wymagane jest w trakcie procedur związanych z legalizacją pobytu cudzoziemca, jeżeli przebywa on na terytorium Polski.

6 WIZY POBYTOWE ORAZ POBYT DŁUGOTERMINOWY

1/ WIZY

Zgodnie z ustawą o cudzoziemcach, cudzoziemiec może przekroczyć granicę i przebywać na terytorium RP, jeżeli posiada:

- 1) ważny dokument podróży,
- 2) ważną wizę lub inny ważny dokument uprawniający do wjazdu i pobytu na tym terytorium, jeżeli są wymagane.

Z obowiązku posiadania wizy przy przekraczaniu granic zewnętrznych państw członkowskich UE zwolnieni są obywatele państw wymienionych w załączniku II rozporządzenia Rady WE nr 539/2001 z dnia 15 marca 2001 r. wymieniające kraje trzecie, których obywatele są obowiązani posiadać wizę przy przekraczaniu granic zewnętrznych państw członkowskich oraz te, których obywatele są zwolnieni z tego obowiązku. (Dz. Urz. UE L 81 z 21.3.2001). Obywatele wymienionych w tym rozporządzeniu państw są zwolnieni z obowiązku posiadania wizy, jeśli wjeżdżają do Polski na okres do trzech miesięcy.

Wizy wydaje się jako:

- wizy Schengen;
- wizy krajowe.

Organem właściwym do wydawania wiz jest **konsul**.

Cudzoziemiec ubiegający się o wydanie wizy **składa na formularzu wniosek**, który zawiera:

- 1) dane osobowe cudzoziemca oraz dane objętych wnioskiem dzieci i innych osób wpisa-

nych do dokumentu podróży cudzoziemca, w zakresie niezbędnym do wydania wizy;

- 2) dane dotyczące dokumentu podróży cudzoziemca;
- 3) informację o podróżach i pobytach zagranicznych w okresie ostatnich 5 lat;
- 4) wskazanie i uzasadnienie celu pobytu.

Do wniosku dołącza się **fotografie** osób objętych wnioskiem **oraz dokumenty** potwierdzające:

- 1) okoliczności podane we wniosku,
- 2) pokrycie przez **ubezpieczyciela kosztów leczenia** na terytorium państw obszaru Schengen - w przypadku wniosku o wydanie **wizy jednolitej pobytowej**,
- 3) posiadanie **ubezpieczenia zdrowotnego** w rozumieniu przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych lub pokrycie przez ubezpieczyciela kosztów leczenia na terytorium RP przez okres zamierzonego pobytu na tym terytorium - w przypadku wniosku o wydanie **wizy krajowej**.

Wizy w celu wykonywania pracy uprawniają do pobytu na terytorium RP oraz wykonywania pracy, pod warunkiem uzyskania **zezwolenia na pracę**, jeżeli jest wymagane (patrz: rozdział 2).

2/ ZEZWOLENIE NA ZAMIESZKANIE NA CZAS OZNACZONY

Zezwolenie to jest jedną z form legalizacji pobytu na terenie Polski. O udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony można ubiegać się, jeżeli zachodzą okoliczności uzasadniające zamieszkiwanie na terytorium RP przez **okres dłuższy niż 3 miesiące**, czyli (zgodnie z art. 53 ust. 1 u.o.c.) okolicznościami takimi są m.in.:

- uzyskanie zezwolenia na pracę albo pisemnego oświadczenia pracodawcy o zamiarze powierzenia cudzoziemcowi wykonywania pracy, jeżeli zezwolenie na pracę nie jest wymagane,
- prowadzenie działalności gospodarczej na podstawie przepisów obowiązujących w RP, korzystnej dla gospodarki narodowej, a w szczególności przyczyniającej się do wzrostu inwestycji, transferu technologii, wprowadzania korzystnych innowacji lub tworzenia nowych miejsc pracy,

- związek małżeński z polskim obywatelem,
- zamiar przybycia jako członek rodziny cudzoziemca na terytorium Polski lub przebywanie na tym terytorium w celu połączenia z rodziną,
- pobyt na terytorium RP małoletniego dziecka cudzoziemca, urodzonego na tym terytorium i pozostającego bez opieki,
- pobyt na terytorium RP na podstawie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony udzielonego w związku z zawarciem małżeństwa z obywatelem polskim, w przypadku owdowienia lub rozwodu, gdy przemawia za tym szczególnie ważny interes cudzoziemca,
- bycie małoletnim dzieckiem cudzoziemca, posiadającego zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, urodzonym na terytorium RP;
- bycie ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu decyzji ramowej Rady UE z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi, jeżeli cudzoziemiec:
 - przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
 - podjął współpracę z organem właściwym do prowadzenia postępowania w sprawie zwalczania handlu ludźmi,
 - zerwał kontakty z osobami podejrzanymi o popełnienie czynów zabronionych związanych z handlem ludźmi;
- przybywanie lub pobyt na terytorium Polski w celu podjęcia lub kontynuacji stacjonarnych studiów wyższych lub stacjonarnych studiów doktoranckich na tym terytorium, także w przypadku podjęcia studiów na terytorium innego państwa członkowskiego UE, które to studia mają być kontynuowane lub uzupełniane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto, zgodnie z art. 53a ust. 1 u.o.c., zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony **można** udzielić cudzoziemcowi, który:

- zamierza na terytorium Polski podjąć lub kontynuować naukę lub szkolenie zawodowe;
- ze względu na więzi o charakterze rodzinnym zamierza dołączyć do obywatela polskiego lub obywatela państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA), zamieszkującego na terytorium RP lub zamierza z nim przebywać;

- jest duchownym, członkiem zakonu lub osobą pełniącą funkcję religijną w kościołach i związkach wyznaniowych, których status jest uregulowany umową międzynarodową, przepisami ustaw o stosunku państwa do kościoła lub innego związku wyznaniowego lub które działają na podstawie wpisu do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych i jego pobyt na terytorium RP jest związany z pełnioną funkcją lub przygotowaniem do jej pełnienia;
- wykaże, że zachodzą okoliczności inne niż w/w lub określone we wspomnianym art. 53 ust. 1 u.o.c.

Zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony można udzielić, jeżeli w/w okoliczności uzasadniają zamieszkiwanie cudzoziemca na terytorium RP przez okres dłuższy niż 3 miesiące.

Ponadto, zgodnie z art. 53a ust. 2 u.o.c., zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony można udzielić cudzoziemcowi, który **przebywa na terytorium RP nielegalnie**, jeżeli:

- przepisy prawa polskiego wymagają od cudzoziemca osobistego stawiennictwa przed polskim organem władzy publicznej;
- wyjątkowa sytuacja osobista wymaga obecności cudzoziemca na terytorium Polski;
- wymaga tego interes Rzeczypospolitej Polskiej;
- organ właściwy do prowadzenia postępowania w sprawie zwalczania handlu ludźmi stwierdza, że cudzoziemiec jest prawdopodobnie ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu decyzji ramowej Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi.

Zezwolenia udziela się w tym przypadku na okres **nie dłuższy niż 3 miesiące**.

Zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony udzielane jest każdorazowo na okres niezbędny do realizacji celu pobytu na terytorium Polski, **nie dłuższy niż 2 lata**. W przypadku, gdy okolicznością ubiegania się o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony jest podjęcie lub kontynuacja studiów, nauki lub szkolenia zawodowego lub też wykonywanie badań naukowych, zezwolenie udzielane jest na okres nieprzekraczający **1 roku**.

3/ ZEZWOLENIE NA OSIEDLENIE SIĘ

Zgodnie z art. 64 ust. 1 u.o.c., **zewolenia na osiedlenie się udziela się** na wniosek cudzoziemcowi, który:

- jest małoletnim dzieckiem cudzoziemca, posiadającego zezwolenie na osiedlenie się, urodzonym na terytorium RP;
- pozostaje w związku małżeńskim, zawartym z obywatelem polskim co najmniej 3 lata przed złożeniem wniosku i bezpośrednio przed złożeniem wniosku przebywał nieprzerwanie na terytorium RP co najmniej przez 2 lata na podstawie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony;
- bezpośrednio przed złożeniem wniosku przebywał nieprzerwanie na terytorium RP przez okres nie krótszy niż 10 lat na podstawie zgody na pobyt tolerowany lub przez okres 5 lat w związku z uzyskaniem statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej;
- jest dzieckiem obywatela polskiego i pozostaje pod jego władzą rodzicielską.

Pobyt na terytorium Polski uważa się za **nieprzerwany**, gdy żadna z przerw w nim **nie była dłuższa niż 6 miesięcy i nie przekroczyła łącznie 10 miesięcy**, chyba że przerwa była spowodowana:

- wykonywaniem obowiązków zawodowych lub świadczeniem pracy poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na podstawie umowy zawartej z pracodawcą, którego siedziba znajduje się na terytorium RP;
- towarzyszeniem małżonkowi wykonującemu obowiązki zawodowe lub świadczącemu pracę w warunkach, o których mowa w poprzednim punkcie;
- leczeniem cudzoziemca.

Zezwolenia na osiedlenie się udziela się na czas **nieoznaczony**.

4/ ZEZWOLENIE NA POBYT REZYDENTA DŁUGOTERMINOWEGO WE

Zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE udziela się na wniosek cudzoziemcowi przebywającemu na terytorium RP, bezpośrednio przed złożeniem wniosku, legalnie i nieprzerwanie, co najmniej przez 5 lat, który posiada:

- stabilne i regularne źródło dochodu wystarczające do pokrycia kosztów utrzymania

siebie i członków rodziny pozostających na jego utrzymaniu;

- ubezpieczenie zdrowotne w rozumieniu przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym lub potwierdzenie pokrycia przez ubezpieczyciela kosztów leczenia na terytorium RP.

UWAGA!

Pobyt na terytorium Polski bez wymaganej wizy, zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony lub zezwolenia na osiedlenie się, albo zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE, a także wykonywanie pracy bądź podjęcie działalności gospodarczej niezgodnie z obowiązującymi przepisami naraża cudzoziemca na wydalenie z terytorium RP i brak możliwości ponownego przyjazdu przez okres od 3 do 5 lat. Dane cudzoziemca, wobec którego została wydana decyzja o wydaleniu z terytorium Polski przekazywane są ponadto do Systemu Informacyjnego Schengen (SIS) dla celu odmowy wjazdu na całe terytorium państw obszaru Schengen we wskazanym wyżej terminie.

Do państw obszaru Schengen należą:

Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Luksemburg, Niderlandy, Niemcy, Portugalia, Szwecja, Włochy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Republika Czeska, Słowacja, Słowenia, Węgry, a także Norwegia, Islandia, Szwajcaria (ostatnie 3 kraje to państwa obszaru Schengen nie należące do UE). Przypominamy, że Zjednoczone Królestwo oraz Irlandia są państwami członkowskimi UE, które nie należą do państw obszaru Schengen. Do państw tego obszaru nie należą jeszcze jak do tej pory trzy nowe państwa członkowskie UE: Cypr, Bułgaria oraz Rumunia.

7 ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNEGO

Wnioski w sprawach uregulowanych w ustawie o cudzoziemcach sporządza się w języku polskim. Wyjątkiem jest wniosek o wydanie wizy przez konsula, który może być sporządzony w języku obcym, wskazanym przez konsula. Dokumenty sporządzone w języku obcym, służące za dowód

w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy o cudzoziemcach, powinny być składane wraz z ich tłumaczeniem na język polski, dokonanym przez tłumacza przysięgłego.

Wzory formularzy wniosków dostępne są na stronach internetowych Urzędu do Spraw Cudzoziemców (www.udsc.gov.pl) oraz we właściwych urzędach - w Wydziałach Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców Urzędów Wojewódzkich, a za granicą - w konsulatach.

W toku postępowania strony oraz ich przedstawiciele i pełnomocnicy mają obowiązek zawiadomić organ administracji publicznej prowadzący postępowanie o każdej, również czasowej, zmianie swego adresu, a w przypadku wyjazdu za granicę wskazać adres dla doręczeń w kraju. W przypadku zaniedbania w/w obowiązku doręczenie pisma pod dotychczasowym adresem ma skutek prawny doręczenia. Zaniedbanie obowiązku powiadomienia o zmianie miejsca zamieszkania może mieć poważne konsekwencje, np.:

- pozostawienie wniosku bez rozpoznania,
- decyzja właściwego organu może stać się niepodważalna, jeżeli z powodu braku powiadomienia o zmianie adresu nie zostanie dotrzymany termin wniesienia odwołania od decyzji organu I instancji lub wniesienia skargi na decyzję organu II instancji do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie.

Należy pamiętać, że z chwilą złożenia do wojewody wniosku o udzielenie wymienionych w ustawie form legalizacji pobytu powstaje obowiązek uiszczenia **opłaty skarbowej** (*ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. Nr 225 poz. 1635 z późn. zmianami)*).

Cudzoziemiec składający wniosek lub pełnomocnik zobowiązany jest załączyć dowód zapłaty należnej opłaty skarbowej. W razie nie uiszczenia należności wraz ze złożeniem wniosku, organ prowadzący postępowanie wyznaczy termin do wniesienia tej należności. Jeżeli w wyznaczonym terminie należność nie zostanie uiszczona wniosek podlega zwrotowi.

Opłacie skarbowej podlega m. in.:

- dokonanie wpisu zaproszenia dotyczącego cudzoziemca do ewidencji zaproszeń (stawka opłaty - 27 zł);

- udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony (stawka opłaty - 340 zł);
- udzielenie zezwolenia na osiedlenie się (stawka opłaty - 640 zł);
- udzielenie zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE (stawka opłaty - 640 zł);
- przedłużenie wizy Schengen (stawka opłaty - równowartość 30 euro);
- przedłużenie wizy krajowej – (stawka opłaty – 406 zł.);
- wydanie zaświadczenia (stawka opłaty - 17 zł);
- złożenie dokumentu stwierdzającego udzielenie pełnomocnictwa albo jego odpisu, wypisu lub kopii (stawka opłaty - 17 zł);
- poświadczenie własnoręczności podpisu (stawka opłaty - 9 zł).

Szczegółowy wykaz przedmiotów opłaty skarbowej, stawki tej opłaty oraz zwolnienia znajduje się w [załączniku do ustawy o opłacie skarbowej](#).

Uiszczanie opłat konsularnych pobieranych przez konsuli oraz ich wysokość uregulowana jest w odmienny sposób, a informacje w tym zakresie można uzyskać w Konsulacie lub Wydziale Konsularnym Ambasady RP mającej siedzibę w danym kraju oraz w Ministerstwie Spraw Zagranicznych.

Ubiegając się o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, zezwolenia na osiedlenie się lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE cudzoziemiec jest zobowiązany złożyć:

- wypełniony formularz wniosku o udzielenie zezwolenia,
- 4 kolorowe fotografie o wymiarach 4,5 cm x 3,5 cm,
- dokumenty niezbędne do potwierdzenia danych zawartych we wniosku i okoliczności uzasadniających ubieganie się o udzielenie zezwolenia,
- potwierdzenie uiszczenia opłaty skarbowej lub dowód uiszczenia opłaty konsularnej,
- zaświadczenie potwierdzające wykonanie obowiązku meldunkowego (w przypadku składania wniosku u wojewody).

Wniosek o zezwolenie na osiedlenie się lub pobyt rezydenta długoterminowego WE należy złożyć do wojewody właściwego ze względu na miejsce pobytu w czasie legalnego pobytu

w Polsce. Natomiast wniosek o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony należy złożyć do wojewody właściwego ze względu na miejsce pobytu **na co najmniej 45 dni przed upływem okresu pobytu na podstawie wizy lub okresu, na jaki udzielone zostało poprzednie zezwolenie**. W przypadku niemożności wydania decyzji przez wojewodę w powyższym terminie, cudzoziemcowi zostanie wydana wiza na okres do zakończenia postępowania w pierwszej instancji.

Jeżeli wniosek został złożony na mniej niż 45 dni przed upływem okresu pobytu na podstawie wizy lub okresu, na jaki udzielone zostało poprzednie zezwolenie, a postępowanie nie zostanie zakończone przed upływem ważności posiadanego zezwolenia na pobyt, cudzoziemiec jest obowiązany do opuszczenia terytorium Polski i oczekiwania na decyzję za granicą.

Decyzję o udzieleniu lub odmowie udzielenia zezwolenia wydaje wojewoda właściwy ze względu na miejsce pobytu cudzoziemca. Jeżeli wniosek o udzielenie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony był składany za granicą, decyzja wojewody doręczona zostanie cudzoziemcowi za pośrednictwem konsula. W przypadku doręczenia decyzji zezwalającej na zamieszkanie na czas

oznaczony, cudzoziemcowi zostanie wydana wiza wjazdowa uprawniająca do wjazdu na terytorium RP w związku z uzyskaniem zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony.

Cudzoziemiec niezadowolony z wydanej przez wojewodę decyzji, ma **prawo do wniesienia odwołania** do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w Warszawie w terminie 14 dni od dnia otrzymania decyzji. Jeśli rozstrzygnięcie sprawy przez Szefa Urzędu również jest negatywne, cudzoziemiec może złożyć skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z siedzibą w Warszawie. Termin do złożenia skargi wynosi 30 dni od dnia otrzymania decyzji Szefa Urzędu.

Dokumentem potwierdzającym uzyskanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, zezwolenia na osiedlenie się lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE jest **karta pobytu**. Karta pobytu zostanie wydana przez wojewodę, właściwego ze względu na miejsce zamierzonego pobytu. Za jej wydanie pobiera się opłatę w wysokości 50 zł. Cudzoziemiec jest obowiązany odebrać osobiście kartę pobytu, a w przypadku małoletniego poniżej 13 roku życia - odbioru dokonuje jego przedstawiciel ustawowy lub kurator.

WYKONYWANIE PRACY
PRZEZ CUDZOZIEMCÓW
NA TERYTORIUM POLSKI

ROZDZIAŁ 2

1 PODSTAWY PRAWNE

Wykonywanie pracy przez cudzoziemców regulowane jest przez następujące akty prawne:

- 1) ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2008, Nr 69, poz. 415 z późn. zm.), dalej: u.p.z.i.r.p.;
- 2) ustawa z 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz.U. Nr 128, poz. 1175 z późn. zm.), dalej: u.o.c.;
- 3) ustawa z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn. Dz.U. 1998 Nr 21, poz. 94 z późn. zm.),
- 4) rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej;
- 5) wojewódzkie kryteria wydawania zezwoleń na pracę cudzoziemców.

2 PODSTAWOWA TERMINOLOGIA I NAJWAŻNIEJSZE ZASADY

Zgodnie z u.o.c. **cudzoziemiec** to osoba nieposiadająca obywatelstwa polskiego. Przez wykonywanie pracy przez cudzoziemca należy rozumieć zatrudnienie, wykonywanie innej pracy zarobkowej lub pełnienie funkcji w zarządach osób prawnych, które uzyskały wpis do rejestru przedsiębiorców na podstawie przepisów o Krajowym Rejestrze Sądowym lub są spółkami kapitałowymi w organizacji. Zatrudnienie oznacza z kolei wykonywanie pracy na podstawie stosunku pracy, stosunku służbowego oraz umowy o pracę nakładczą, natomiast inna praca zarobkowa to wykonywanie pracy lub świadczenie usług na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia, umowy o dzieło albo w okresie członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółdzielni kółek rolniczych lub spółdzielni usług rolniczych.

Najbardziej powszechnymi podstawami wykonywania pracy przez cudzoziemców w Rzeczypospolitej Polskiej mogą być:

- umowa o pracę: na okres próbny, na czas określony, na czas wykonania określonej pracy;
- umowa zlecenia;
- umowa o dzieło;
- umowa agencyjna.

3 ZMIANY WPROWADZONE NOWELIZACJĄ W 2009 R.

Do czasu nowelizacji wydanie zezwolenia na zatrudnienie cudzoziemca przebiegało w dwóch

etapach. W pierwszej kolejności pracodawca otrzymywał przyrzeczenie zezwolenia, które stanowiło podstawę do ubiegania się przez cudzoziemca o dokumenty legalizujące jego pobyt na terytorium RP w związku z wykonywaniem pracy. Następnie, już po uzyskaniu tych dokumentów, wydawane było dla cudzoziemca zezwolenie na wykonywanie pracy.

Obecnie zniesiono dwuetapowość poprzez likwidację instytucji przyrzeczenia zezwolenia, stąd też od razu wydawane jest zezwolenie. Ponadto przed nowelizacją przepisy nie określały terminów, na jakie mogło być wydawane zezwolenie, więc wojewoda udzielał zezwolenia na czas ważności wizy. W obowiązującym stanie prawnym wojewoda może wydać zezwolenie maksymalnie na 3 lata.

Nadal jednak podstawową zasadą jest obowiązek posiadania zezwolenia na wykonywanie pracy przez cudzoziemca w Polsce.

Zezwolenie na pracę jest wymagane, jeżeli cudzoziemiec:

- a/ wykonuje pracę na terytorium RP na podstawie umowy z podmiotem, którego siedziba lub miejsce zamieszkania albo oddział, zakład lub inna forma zorganizowanej działalności znajduje się na terytorium RP;
- b/ w związku z pełnieniem funkcji w zarządzie osoby prawnej wpisanej do rejestru przedsiębiorców lub będącej spółką kapitałową w organizacji przebywa na terytorium RP przez okres przekraczający łącznie 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy;
- c/ przy wykonywaniu pracy na terytorium RP w związku z delegacją od pracodawcy zagranicznego.

Od tej zasady istnieje jednak szereg wyjątków przewidzianych przez obowiązujące przepisy .

4 WYJĄTKI OD ZASADY KONIECZNOŚCI UZYSKANIA ZEZWOLENIA NA PRACĘ PRZEZ CUDZOZIEMCA

Z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę zgodnie z art. 87 u.p.z.i.r.p. zwolnione są między innymi następujące kategorie cudzoziemców:

- posiadający zezwolenie na osiedlenie się w RP;
- posiadający zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich w RP;
- posiadający zgodę na pobyt tolerowany w RP;
- korzystający z ochrony czasowej w RP;
- posiadający w RP zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 53 ust. 1 pkt 10,11,13 i 16-18 u.o.c.;
- będący małżonkiem obywatela polskiego lub cudzoziemca, o którym mowa w powyższych punktach, posiadający zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony na terytorium RP udzielone w związku z zawarciem związku małżeńskiego;
- będący obywatelem państwa Europejskiego Obszaru Gospodarczego, nienależącego do Unii Europejskiej;
- będący obywatelem państwa niebędącego stroną umowy o EOG, który może korzystać ze swobody przepływu osób na podstawie umowy zawartej przez to państwo ze Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi;
- będący członkiem rodziny cudzoziemca, o którym mowa w dwóch powyższych punktach, lub będzie zstępnym małżonka tego cudzoziemca, w wieku do 21 lat lub pozostającym na utrzymaniu tego cudzoziemca lub jego małżonka lub będący wstępnym tego cudzoziemca lub jego małżonka, pozostającym na utrzymaniu tego cudzoziemca lub jego małżonka;
- posiadający ważną Kartę Polaka;
- uprawniony do przebywania i wykonywania pracy na terytorium państwa członkowskiego UE lub państwa EOG nienależącego do UE lub Konfederacji Szwajcarskiej, który jest zatrudniony przez pracodawcę mającego siedzibę na terytorium tego państwa oraz czasowo delegowany przez tego pracodawcę w celu świadczenia usług na terytorium RP;
- posiadający zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony na terytorium RP udzielone na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 7 lub 14 u.o.c.;
- w stosunku do którego umowy międzynarodowe lub odrębne przepisy dopuszczają wykonywanie pracy bez konieczności posiadania zezwolenia.

Odrębnymi przepisami w tym zakresie jest Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 sierpnia 2006 r. w sprawie wykonywa-

nia pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę (Dz.U. Nr 156, poz. 1116 z późn. zm.). Na podstawie tego aktu wykonawczego zezwolenia na pracę nie muszą posiadać m.in. cudzoziemcy:

- będący studentami studiów dziennych odbywanych w RP – w miesiącach: lipiec, sierpień, wrzesień;
- będący absolwentami polskich szkół ponadgimnazjalnych lub stacjonarnych studiów wyższych lub stacjonarnych studiów doktorskich na polskich uczelniach;
- wykonujący pracę jako pracownicy naukowci w podmiotach, o których mowa w przepisach o jednostkach badawczo-rozwojowych (np. uczelnie wyższe);
- wykonujący pracę na rzecz posłów Parlamentu Europejskiego w związku z pełnioną funkcją;
- będący nauczycielami języków obcych, którzy wykonują pracę w przedszkolach, szkołach lub placówkach, o których mowa w przepisach o systemie oświaty lub Ochotniczych Hufcach Pracy;
- wykonujący indywidualnie lub w zespołach, trwające do 30 dni w roku kalendarzowym usługi artystyczne, obejmujące działania aktorów, reżyserów, recytatorów, dyrygentów, instrumentalistów, wokalistów, aktorów cyrkowych, tancerzy lub mimów;
- wygłaszający, do 30 dni w roku kalendarzowym, okazjonalne wykłady, referaty lub prezentacje o szczególnej wartości naukowej lub artystycznej, jeżeli zachowują miejsce stałego pobytu za granicą;
- będący obywatelami państw graniczących z RP oraz państw, z którymi RP współpracuje w zakresie migracji zarobkowych w ramach partnerstwa na rzecz mobilności, ustanowionego między tymi państwami a UE, którzy wykonują pracę w okresie nieprzekraczającym 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy, na podstawie oświadczenia podmiotu o zamiarze powierzenia im wykonywania pracy, zarejestrowanego w powiatowym urzędzie pracy właściwym ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę składającego oświadczenie.

Brak obowiązku uzyskania zezwolenia na pracę nie oznacza braku konieczności uzyskania odpowiedniego dokumentu legalizującego pobyt na terytorium RP (przede wszystkim wizy, jeśli

cudzoziemiec przebywa poza terytorium RP). W takiej sytuacji cudzoziemiec składający wniosek o wydanie wizy w celu wykonywania pracy załącza pisemne oświadczenie pracodawcy o zamiarze powierzenia wykonywania pracy (art. 29 u.o.c.). Następnie, po wjeździe na terytorium RP, powinien złożyć wniosek o wydanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony. Jednakże zezwolenia takiego udziela się w związku z wykonywaniem pracy przez cudzoziemca, jeżeli okoliczność będąca podstawą ubiegania się o to zezwolenie uzasadnia jego zamieszkiwanie na terytorium RP przez okres dłuższy niż 3 miesiące. W przypadku natomiast, gdy cudzoziemiec potrzebuje zezwolenia na pracę i przebywa poza terytorium RP, do wniosku o wydanie wizy załącza zezwolenie na pracę, które powinien przesłać mu przysły pracodawca po uzyskaniu go od właściwego wojewody zgodnie z procedurą opisaną poniżej.

5 PROCEDURA UZYSKANIA ZEZWOLENIA NA PRACĘ I JEGO TREŚĆ

Stroną postępowania o wydanie zezwolenia na pracę i jego przedłużenie jest podmiot powierzający wykonywanie pracy cudzoziemcowi (dalej: pracodawca) i to on może złożyć wniosek do wojewody, zazwyczaj właściwego ze względu na siedzibę lub miejsce zamieszkania pracodawcy. Pracodawca musi dokonać jednorazowej wpłaty przy składaniu wniosku o wydanie zezwolenia lub jego przedłużenie, która obecnie wynosi od 50 do 200 zł. za wydanie zezwolenia i od 25 do 100 zł. za przedłużenie zezwolenia. Wysokość opłaty uzależniona jest od okresu, na jaki pracodawca chce zatrudnić cudzoziemca. W przypadku okresu nieprzekraczającego trzech miesięcy opłata wynosi 50 zł., a okresu przekraczającego trzy miesiące – 100 zł. Wojewoda wydaje zezwolenie na pracę na czas określony, nie dłuższy niż 3 lata.

Zezwolenie na pracę:

- wydawane jest dla określonego cudzoziemca;
- określa pracodawcę;
- określa stanowisko lub rodzaj pracy wykonywanej przez cudzoziemca;
- zawiera okres ważności zezwolenia;
- wydawane jest w trzech egzemplarzach, z których dwa otrzymuje pracodawca.

Zgodnie z art. 88c u.p.z.i.r.p. przy wydawaniu zezwolenia na pracę w przypadku, o którym mowa w części 3 pkt a, wojewoda sprawdza istnienie łącznie dwóch przesłanek:

- 1/ czy wysokość wynagrodzenia, która będzie określona w umowie z cudzoziemcem nie będzie niższa od wynagrodzenia pracowników wykonujących pracę porównywalnego rodzaju lub na porównywalnym stanowisku oraz
- 2/ czy z informacji uzyskanej od starosty właściwego ze względu na siedzibę lub miejsce zamieszkania przyszłego pracodawcy wynika brak możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych pracodawcy w oparciu o rejestry bezrobotnych i poszukujących pracy lub o negatywnym wyniku rekrutacji organizowanej dla pracodawcy.

W sytuacji złożenia wniosku o wydanie zezwolenia na pracę dla cudzoziemca w niepełnym wymiarze czasu pracy lub na podstawie umowy cywilnoprawnej, wojewoda uwzględni wysokość wynagrodzenia, która będzie określona w umowie z cudzoziemcem proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy lub przewidywanego okresu wykonywania zobowiązań wynikających z umowy. Wojewoda wydaje zezwolenie na pracę bez uwzględniania warunków, o których mowa powyżej, w przypadku cudzoziemca:

- który w okresie 3 lat poprzedzających złożenie wniosku o wydanie zezwolenia na pracę ukończył szkołę lub uczelnię wyższą z siedzibą na terytorium RP albo innego państwa EOG lub Szwajcarii, lub
- który przez 3 lata poprzedzające złożenie wniosku o wydanie zezwolenia na zamieszkanie przebywał legalnie na terytorium RP, z wyjątkiem przypadków określonych w art. 110 u.o.c.

6 ODMOWA WYDANIA ZEZWOLENIA

Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy przewiduje katalog zamknięty przesłanek odmowy wydania zezwolenia. Wojewoda wydaje decyzję o odmowie wydania zezwolenia m.in. w sytuacji, gdy:

- pracodawca w toku postępowania złożył wniosek zawierający nieprawdziwe dane osobowe lub fałszywe informacje albo dołą-

czył do niego dokumenty zawierające takie dane bądź zeznał nieprawdę lub zataił prawdę, albo w celu użycia jako autentyczny podrobił lub przerobił dokument albo takiego dokumentu jako autentycznego używał;

- nie spełnił wymogów określonych w art.88 c i 88 d u.p.z.i.r.p.;
- nie dopełnił obowiązków wynikających z art. 88h ust.4 lub art.88i ust.1 i 2 u.p.z.i.r.p.;
- wnioskuje o wydanie zezwolenia w stosunku do cudzoziemca, który nie spełnia wymagań kwalifikacyjnych i innych warunków w przypadku zamiaru powierzenia wykonywania pracy w zawodzie regulowanym;
- dane osoby, której dotyczy wniosek, zostały umieszczone w wykazie cudzoziemców, których pobyt na terytorium RP jest niepożądany.

Powyższych przesłanek (za wyjątkiem ostatniej) nie stosuje się w przypadku złożenia wniosku o przedłużenie zezwolenia na pracę dla cudzoziemca, który nie jest osobą odpowiedzialną lub współodpowiedzialną za działania bądź zaniechania stanowiące przestępki odmowy wydania zezwolenia na pracę.

7 UCHYLENIE ZEZWOLENIA I WYGAŚNIĘCIE OBOWIĄZKU ŚWIADCZENIA PRACY

Ustawa przewiduje zamknięty katalog okoliczności, w których wydane już zezwolenie na pracę zostanie uchylone lub wygaśnie obowiązek świadczenia czynności lub pracy.

Wojewoda obligatoryjnie uchyla zezwolenie m.in. w następujących przypadkach:

- gdy uległy zmianie okoliczności lub dowody, odnoszące się do wydanej decyzji (z wyjątkiem sytuacji, w których zezwolenie zachowa ważność – patrz: pkt 8),
- gdy ustała przyczyna, dla której zostało udzielone zezwolenie na pracę,
- gdy cudzoziemiec przestał spełniać wymagania, o których mowa w art. 88d u.p.z.i.r.p.,
- gdy cudzoziemiec przerwał wykonywanie pracy na okres przekraczający 3 miesiące (za wyjątkiem sytuacji, w których zezwolenie zachowa ważność – patrz: pkt 8),

- gdy otrzyma informację, że dane cudzoziemca znajdują się w wykazie cudzoziemców, których pobyt na terytorium RP jest niepożądany.

Zobowiązanie do wykonywania czynności wynikających z umowy cywilnoprawnej lub obowiązek świadczenia pracy na terytorium RP wygasają z mocy prawa, w przypadku gdy cudzoziemiec przestał spełniać warunki określone w art. 87 u.p.z.i.r.p. (patrz: pkt 4), czyli dotyczące posiadania tytułu pobytowego lub zezwolenia. W razie zaistnienia takiej sytuacji strony zachowują prawo do odszkodowania, jeżeli odmowa lub uchylenie zezwolenia na pracę było wynikiem niezachowania należytej staranności, o ile treść umowy lub przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

8 ZACHOWANIE WAŻNOŚCI WYDANEGO ZEZWOLENIA

Ustawodawca określił w art. 88 i u.p.z.i.r.p. pewne sytuacje, w których pomimo zmiany okoliczności faktycznych i prawnych dotyczących wykonywania pracy przez cudzoziemca wydane zezwolenie zachowuje swą ważność, przy czym zastosował podział na obligatoryjne i fakultatywne przesłanki zachowania ważności zezwolenia.

Zezwolenie na pracę zachowuje ważność w przypadku:

- 1/ gdy pracodawca zamierza powierzyć cudzoziemcowi na okresy łącznie nieprzekraczające 30 dni w roku kalendarzowym wykonywanie pracy o innym charakterze lub na innym stanowisku niż określone w zezwoleniu na pracę,
- 2/ zmiany siedziby lub miejsca zamieszkania, nazwy lub formy prawnej działania pracodawcy, a także przejęcia pracodawcy lub jego części przez innego pracodawcę,
- 3/ przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę,
- 4/ zmiany osoby reprezentującej pracodawcę zagranicznego delegującego cudzoziemca do pracy na terenie RP

- **pod warunkiem** niezwłocznego powiadomienia przez pracodawcę o dokonanej zmianie w formie pisemnej wojewody, który wydał zezwolenie oraz dalszego spełniania wymagań, które były konieczne do wydania zezwolenia.

Ponadto zezwolenie może zachować ważność (faktualność), w przypadku gdy:

- 1/ cudzoziemiec, w uzgodnieniu z pracodawcą powierzającym mu wykonywanie pracy na terytorium RP, nie podjął wykonywania pracy w okresie 3 miesięcy od początkowej daty ważności zezwolenia na pracę,
 - 2/ cudzoziemiec, w uzgodnieniu z pracodawcą, przerwał wykonywanie pracy na okres przekraczający 3 miesiące
- jeżeli przyczyna opóźnienia lub przerwy w wykonywaniu pracy jest uzasadniona, a pracodawca niezwłocznie powiadomił w formie pisemnej o tych sytuacjach wojewodę, który wydał zezwolenie.

9 OBOWIĄZKI PRACODAWCY WOBEC CUDZOZIEMCA, KTÓRY MUSI POSIADAĆ ZEZWOLENIE

Ustawodawca nałożył na pracodawcę następujące obowiązki:

- uwzględnienie w umowie z cudzoziemcem warunków, przede wszystkim dotyczących wynagrodzenia, zawartych we wniosku o wydanie zezwolenia,
- zawarcie z cudzoziemcem umowy w formie pisemnej oraz przedstawienie cudzoziemcowi przed podpisaniem umowy jej tłumaczenia na język zrozumiały dla cudzoziemca,
- przekazanie cudzoziemcowi 1 egzemplarza wydanego zezwolenia na pracę,
- informowanie cudzoziemca o działaniach podejmowanych w związku z postępowaniem o udzielenie lub przedłużenie zezwolenia na pracę, decyzjach o wydaniu, odmowie lub uchyleniu zezwolenia,
- zachowanie należytej staranności w postępowaniach o zezwolenie i przedłużenie zezwolenia na pracę cudzoziemca,
- niezwłoczne poinformowanie organu wydającego zezwolenie w przypadku niepodjęcia przez cudzoziemca wykonywania pracy w okresie 3 miesięcy od daty rozpoczęcia ważności zezwolenia na pracę lub zakończenia wykonywania pracy przez cudzoziemca wcześniej niż 3 miesiące przed upływem ważności zezwolenia na pracę.

Ponadto, po podpisaniu umowy zarówno z cudzoziemcem posiadającym zezwolenie na pracę, jak i z cudzoziemcem, który takiego zezwolenia posiadać nie musi, pracodawca powinien wykonywać obowiązki i respektować uprawnienia pracownicze wynikające z Kodeksu pracy (w przypadku gdy podstawą zatrudnienia jest umowa o pracę). Są to m.in. obowiązek terminowego wypłacania wynagrodzenia w należytym wysokości, ewidencjonowania czasu pracy, w tym godzin nadliczbowych i zapłaty za te nadgodziny, respektowania wymiaru odpoczynku dobowego i tygodniowego dla pracownika, udzielanie urlopu wypoczynkowego w przysługującej wysokości, zapewniania odpowiednich warunków pracy, w tym reagowania na wszelkie przejawy dyskryminacji czy mobbingu ze strony innych pracowników.

10 KONSEKWENCJE NIELEGALNEGO WYKONYWANIA PRACY PRZEZ CUDZOZIEMCÓW

Nielegalne wykonywanie pracy przez cudzoziemca oznacza wykonywanie pracy bez zezwolenia na pracę (z wyjątkiem sytuacji, gdy takiego zezwolenia nie trzeba posiadać – patrz: pkt 4) lub na innych warunkach czy innym stanowisku niż określone w zezwoleniu na pracę, niezgodnie z deklarowanym celem pobytu oraz bez zawarcia wymaganych umów o pracę lub umów cywilnoprawnych. Konsekwencje nielegalnego zatrudniania cudzoziemców dotyczą zarówno podmiotu, który nielegalnie zatrudnia, jak i samego cudzoziemca. Należy podkreślić, iż nowelizacja, o której mowa w pkt 2, zliberalizowała te konsekwencje.

Ustawa o p.z.i.r.p. w art. 120 określa wykroczenia związane z nielegalnym wykonywaniem pracy i sankcje za ich popełnienie. Przewidzianą sankcją we wszystkich przypadkach jest kara grzywny, choć jej wysokość jest zróżnicowana w zależności od wykroczenia. Wykroczenia mogą być popełnione zarówno przez pracodawcę, jak i cudzoziemca. Podstawowymi są te przewidziane w dwóch pierwszych ustępach wymienionego artykułu. I tak, kto powierza cudzoziemcowi nielegalne wykonywanie pracy podlega karze grzywny nie niższej niż 3 000 zł., natomiast cudzoziemiec nielegalnie wykonujący pracę podlega karze grzywny nie niższej niż 1 000 zł.

Ponadto nielegalne zatrudnianie cudzoziemców przez pracodawcę może mieć wpływ na chęć legalnego zatrudnienia cudzoziemca. Jeśli bowiem pracodawca zostanie prawomocnym wyrokiem sądu uznany za winnego jednego z wykroczeń określonych w art. 120 ust. 3-5 u.p.z.i.r.p. lub w ciągu 2 lat od uznania za winnego popełnienia czynu powierzenia cudzoziemcowi nielegalnego wykonywania pracy zostanie ponownie uznany za winnego podobnego wykroczenia, to wojewoda wyda decyzję odmowną odnośnie wniosku tegoż pracodawcy o wydanie zezwolenia na pracę dla cudzoziemca, którego będzie chciał zatrudnić legalnie.

Ponadto wojewoda wyda też taką decyzję, jeśli pracodawca jest osobą fizyczną:

- a/** karaną za popełnienie czynu z art. 218-221 k.k. albo
- b/** karaną za popełnienie w związku z postępowaniem o wydanie zezwolenia na pracę czynu z art. 270-275 k.k. lub jest podmiotem zarządzanym bądź kontrolowanym przez taką osobę.

Należy jednak pamiętać, iż konsekwencji nielegalnego zatrudniania cudzoziemców wymienio-

nych w tym akapicie, nie stosuje się w przypadku złożenia wniosku o przedłużenie zezwolenia na pracę dla cudzoziemca, który nie jest osobą odpowiedzialną lub współodpowiedzialną za działania bądź zaniechania stanowiące przesłanki odmowy wydania zezwolenia na pracę.

Najbardziej restrykcyjne konsekwencje nielegalnego zatrudnienia wynikają dla cudzoziemca z rozdziału 8 u.o.c. W przypadku bowiem, gdy cudzoziemiec wykonywał pracę niezgodnie z przepisami u.p.z.i.r.p. (a więc np. bez wymaganego zezwolenia), zostaje wydana wobec niego decyzja o wydaleniu z terytorium RP. Jednakże koszty wydalenia w takiej sytuacji ponosi pracodawca lub osoba, która powierzyła cudzoziemcowi wykonywanie innej pracy zarobkowej lub pełnienie funkcji. Decyzji takiej nie wydaje się jednak cudzoziemcowi, który posiada zezwolenie na osiedlenie się lub zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE. Pomimo, iż nie potrzebuje on zezwolenia na pracę, jego zatrudnienie może mieć charakter niezgodny z prawem, np. bez zawarcia wymaganej przez prawo umowy (tzw. praca „na czarno”).

ZAKŁADANIE DZIAŁALNOŚCI
GOSPODARCZEJ PRZEZ
CUDZOZIEMCÓW W POLSCE

ROZDZIAŁ 3

1 OGÓLNE INFORMACJE

Podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej w Polsce reguluje Ustawa z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. nr 173, poz. 1807), która dotyczy zarówno obywateli polskich, jak i cudzoziemców, dalej u.s.d.g.

Wraz z integracją Polski z Unią Europejską rynek polski został otwarty dla przedsiębiorców unijnych, którzy mogą podejmować i prowadzić działalność gospodarczą na takich samych zasadach jak obywatele polscy. Co do pozostałych cudzoziemców ustawa precyzuje pewne ograniczenia, odwołuje się również do zasady wzajemności i umów międzynarodowych.

Podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej jest wolne dla każdego na równych prawach, z zachowaniem warunków określonych w u.s.d.g.

2 DEFINICJA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Zgodnie z przepisami u.s.d.g. **działalnością gospodarczą** jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

Przepisów u.s.d.g. nie stosuje się do działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego, a także wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów.

Przedsiębiorcą w rozumieniu u.s.d.g. jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Za przedsiębiorców uznaje się także wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

Zgodnie z art. 103 u.s.d.g. państwo stwarza, z poszanowaniem zasad równości i konkurencji, korzystne warunki dla funkcjonowania i rozwoju mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców, w szczególności poprzez inicjowanie zmian prawnych sprzyjających ich rozwojowi, wspieranie instytucji umożliwiających finansowanie działalności gospodarczej na dogodnych warunkach w ramach realizowanych programów rządowych, ułatwianie dostępu do informacji, szkoleń oraz doradztwa, wspieranie instytucji i organizacji działających na rzecz przedsiębiorców.

3 ZASADY PODEJMOWANIA DZIAŁALNOŚCI PRZEZ CUDZOZIEMCÓW

Artykuł 13 u.s.d.g. wprowadza podział cudzoziemców na osoby zagraniczne z państw członkowskich UE oraz państw członkowskich EFTA - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, obywateli innych państw niż wymienione powyżej, którzy otrzymali zezwolenie na osiedlenie się na terytorium RP, zgodę na pobyt tolerowany, status uchodźcy nadany w RP lub korzystają z ochrony czasowej na jej terytorium oraz osoby zagraniczne nie wymienione w ust. 1 i 2.

Definicja osoby zagranicznej została zawarta w art. 5 u.s.d.g. i oznacza osobę fizyczną mającą miejsce zamieszkania za granicą, nie posiadającą obywatelstwa polskiego, osobę prawną z siedzibą za granicą oraz jednostkę organizacyjną nie będącą osobą prawną posiadającą zdolność prawną, z siedzibą za granicą.

Osoby zagraniczne wymienione w art. 13 ust. 1 i 2 u.s.d.g. mogą podejmować i wykonywać działalność gospodarczą na terytorium RP na takich samych zasadach jak obywatele polscy, pozostałe osoby (art. 13 ust. 3) mają prawo do podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej wyłącznie w formie: spółki komandytowej, komandytowo-akcyjnej, z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjnej, a także do przystępowania do takich spółek oraz obejmowania bądź nabywania ich udziałów lub akcji, o ile umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej.

4 ZASADY POBYTU NA TERYTORIUM RP OBYWATELI UE I POZOSTAŁYCH CUDZOZIEMCÓW W ZWIĄZKU Z WYKONYWANĄ DZIAŁALNOŚCIĄ GOSPODARCZĄ

Kwestie dotyczące pobytu na terytorium RP obywateli Państw Członkowskich UE reguluje ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin, (Dz. U. z dnia 11 sierpnia 2006 r.). Co do zasady obywatelowi UE i członkowi jego rodziny przysługuje prawo pobytu na terytorium RP przez okres dłuższy niż 3 miesiące między innymi w sytuacji, gdy jest pracownikiem lub osobą pracującą na własny rachunek na terytorium RP. Po upływie 5 lat nieprzerwanego pobytu obywatel UE i członek jego rodziny nabywa prawo stałego pobytu.

Przed upływem 5 lat prawo stałego pobytu może uzyskać m.in. pracownik lub osoba pracująca na własny rachunek, która w chwili zakończenia wykonywania pracy lub innej działalności zarobkowej we własnym imieniu i na własny rachunek osiągnęła wiek emerytalny lub która zakończyła wykonywanie pracy w celu przejścia na wcześniejszą emeryturę, jeżeli przez okres 12 miesięcy wykonywała pracę lub inną działalność zarobkową we własnym imieniu i na własny rachunek na terytorium RP i przebywała w Polsce nieprzerwanie przez okres dłuższy niż 3 lata; pracownik lub osoba pracująca na własny rachunek, która zaprzestała wykonywania pracy lub innej działalności zarobkowej we własnym imieniu i na własny rachunek z powodu trwałej niezdolności do pracy, jeżeli przebywała na terytorium dłużej niż 2 lata.

Obywatelowi UE, który nabył prawo stałego pobytu wydaje się dokument potwierdzający prawo stałego pobytu, natomiast członkowi rodziny niebędącemu obywatelem UE wydawana jest karta pobytu członka rodziny obywatela UE.

W odniesieniu do pozostałych cudzoziemców – zasady i warunki wjazdu na terytorium RP, przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu z terytorium RP określa Ustawa o cu-

dzoziemcach. Cudzoziemiec może przekroczyć granicę oraz przebywać na terytorium RP, jeśli posiada ważny dokument podróży oraz wizę, jeśli postanowienia umów międzynarodowych wiążących Polskę tak stanowią. W przypadku wykazania przez cudzoziemca okoliczności uzasadniających jego zamieszkiwanie na terytorium RP przez okres dłuższy niż 3 miesiące (m.in. prowadzenie działalności gospodarczej) może uzyskać on zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony.

Zezwolenia udziela się na okres od 2 lat z możliwością przedłużenia, każdorazowo nie dłużej niż do 10 lat. W przypadku gdy cudzoziemiec wykaże istnienie trwałych więzi rodzinnych lub ekonomicznych z Polską, iż ma zapewnione w Polsce mieszkanie oraz, że przebywał w Polsce co najmniej 5 lat na podstawie wiz lub zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony – może uzyskać zezwolenie na osiedlenie się.

Cudzoziemcy, którzy nie są obywatelami UE mogą wykonywać działalność gospodarczą w Polsce na takich samych zasadach jak obywatele Polski, jeśli posiadają: zezwolenie na osiedlenie się, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE, zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony udzielone:

- w celu połączenia z rodziną,
- cudzoziemcowi, który w innym kraju UE uzyskał zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE oraz jego małżonkowi, zgodę na ochronę uzupełniającą lub pobyt tolerowany, status uchodźcy, korzysta w RP z ochrony czasowej.

Cudzoziemcy, którzy nie posiadają jednego z powołanych wymienionych powyżej mają prawo do podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej wyłącznie w formie spółki: komandytowej, komandytowo-akcyjnej, z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjnej, a także do przystępowania do takich spółek oraz obejmowania bądź nabywania ich udziałów lub akcji.

Cudzoziemcy, którzy mogą prowadzić działalność gospodarczą w Polsce, na takich samych zasadach jak obywatele Polscy, muszą zarejestrować prowadzoną przez siebie działalność gospodarczą. **Rejestracji dokonuje się w gminie właściwej ze względu na miejsce zamieszkania cudzoziemca.**

Opłata za wpis do ewidencji działalności gospodarczej wynosi 100 zł. Za zmianę wpisu trzeba zapłacić 50 zł. Wniosek o wpis do ewidencji działalności gospodarczej musi zawierać: dane cudzoziemca (imię i nazwisko oraz numer PESEL jeśli cudzoziemiec go posiada), miejsce zamieszkania oraz miejsce wykonywania działalności gospodarczej jeśli jest ono inne niż miejsce zamieszkania, wskazanie rodzaju wykonywanej działalności gospodarczej zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności Gospodarczej (PKD) oraz datę rozpoczęcia działalności gospodarczej.

Zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej powinno być doręczone cudzoziemcowi nie później niż w ciągu 14 dni od dnia zgłoszenia.

Od decyzji odmownej cudzoziemiec może złożyć odwołanie do Wojewody, a następnie **skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego**.

Do wniosku należy dołączyć:

- 1) jeżeli przedsiębiorca zagraniczny działa na podstawie aktu założycielskiego, umowy lub statutu - odpis tego dokumentu;
- 2) jeżeli przedsiębiorca zagraniczny istnieje lub wykonuje działalność na podstawie wpisu do rejestru - odpis z tego rejestru;
- 3) oświadczenie przedsiębiorcy zagranicznego o ustanowieniu przedstawicielstwa na terytorium RP;
- 4) dokument potwierdzający tytuł prawny przedsiębiorcy zagranicznego do lokalu (nieruchomości), w którym działalność będzie wykonywana.

Wspomniane dokumenty, sporządzone w języku obcym, należy przedstawić wraz z **uwierzytelnionym tłumaczeniem na język polski**. Rejestr przedstawicielstw jest jawny.

Przedsiębiorca zagraniczny, który utworzył przedstawicielstwo, jest obowiązany:

- Używać do oznaczenia przedstawicielstwa oryginalnej nazwy przedsiębiorcy zagranicznego wraz z przetłumaczoną na język polski nazwą formy prawnej przedsiębiorcy oraz dodaniem wyrazów „przedstawicielstwo w Polsce”;
- Prowadzić dla przedstawicielstwa oddzielną rachunkowość w języku polskim zgodnie z przepisami o rachunkowości;

- Zgłaszać ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wszelkie zmiany stanu faktycznego i prawnego w zakresie danych objętych wnioskiem o wpis do rejestru, oraz o rozpoczęciu likwidacji przedsiębiorcy zagranicznego i jej ukończeniu, a także o utracie przez przedsiębiorcę zagranicznego prawa wykonywania działalności gospodarczej lub rozporządzania swoim majątkiem - w terminie 14 dni od dnia wystąpienia tych zdarzeń.

5 ODDZIAŁY PRZEDSIĘBIORCY ZAGRANICZNEGO

Przedsiębiorca zagraniczny tworzący oddział może wykonywać działalność gospodarczą **wyłącznie w zakresie przedmiotu działalności przedsiębiorcy zagranicznego**, a rozpoczęcie działalności w ramach oddziału następuje **po uzyskaniu wpisu oddziału do rejestru przedsiębiorców KRS**.

Przedsiębiorca zagraniczny tworzący oddział jest obowiązany ustanowić osobę upoważnioną w oddziale do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego, a ponadto powinien:

- używać do oznaczenia oddziału oryginalnej nazwy przedsiębiorcy zagranicznego wraz z przetłumaczoną na język polski nazwą formy prawnej przedsiębiorcy oraz dodaniem wyrazów „oddział w Polsce”, prowadzić dla oddziału oddzielną rachunkowość w języku polskim zgodnie z przepisami o rachunkowości, zgłaszać Ministrowi Gospodarki (w terminie 14 dni od zaistnienia danych okoliczności) wszelkie zmiany stanu faktycznego i prawnego w zakresie okoliczności uzasadniających wydanie decyzji o zakazie wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę zagranicznego w ramach oddziału (na przykład, gdy oddział rażąco narusza polskie prawo, nastąpiło otwarcie likwidacji przedsiębiorcy zagranicznego lub przedsiębiorca utracił prawo wykonywania działalności gospodarczej), a także wówczas, gdy działalność przedsiębiorcy zagranicznego zagraża bezpieczeństwu i obronności państwa, ochronie tajemnicy państwowej czy innemu ważnemu interesowi publicznemu.

Do likwidacji oddziału przedsiębiorcy zagranicznego stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu spółek handlowych o likwidacji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Zgłoszenie oddziału przedsiębiorcy zagranicznego do KRS następuje na formularzu wniosku rejestrowego KRS-W10, do którego należy załączyć urzędowe formularze konieczne do zgłoszenia odpowiedniej formy prawnej przedsiębiorcy. Będą to - w każdym przypadku - druki: **KRS-WK** z danymi osób uprawnionych do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego (także osób wchodzących w skład organu nadzoru, jeśli taki jest przewidziany) oraz **KRS-WM** opisujący przedmiot działalności oddziału. Oprócz obowiązkowych informacji wynikających z przepisów ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym przedsiębiorca zagraniczny jest obowiązany:

- podać imię i nazwisko oraz adres na terytorium Polski osoby upoważnionej w oddziale do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego (na formularzu **KRS-WJ**)
- dołączyć poświadczony notarialnie wzór podpisu tej osoby,
- złożyć odpis aktu założycielskiego, umowy lub statutu, na podstawie, którego działa przedsiębiorca zagraniczny oraz uwierzytelnione tłumaczenie na język polski takiego dokumentu.

Jeżeli przedsiębiorca zagraniczny tworzący oddział istnieje lub wykonuje działalność na podstawie wpisu do rejestru, do akt rejestrowych oddziału należy także złożyć odpis z tego rejestru wraz z uwierzytelnionym tłumaczeniem na język polski.

W przypadku, gdy przedsiębiorca zagraniczny utworzył na terytorium RP **więcej niż jeden oddział**, złożenie wymaganych wyżej dokumentów (ale nie urzędowych formularzy) może nastąpić w aktach jednego z oddziałów. W takim przypadku w aktach rejestrowych pozostałych oddziałów należy wskazać oddział, w którego aktach dokumenty zostały złożone, oznaczyć sąd, w którym te akta się znajdują i numer oddziału w rejestrze. Do zgłoszenia należy jednocześnie dołączyć dowód uiszczenia wpisu sądowego (w kwocie 1 000 zł) oraz opłaty za ogłoszenie wpisu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym (500 zł).

Cudzoziemiec rozpoczynający działalność gospodarczą musi uzyskać numer REGON oraz NIP.

NIP czyli **Numer Identyfikacji Podatkowej** jest numerem nadawanym wszystkim podatnikom. Numer nadaje naczelnik urzędu skarbowego. Cudzoziemcy, którzy nie posiadają numeru NIP muszą złożyć wniosek o jego nadanie. Jeśli cudzoziemiec posiada już numer NIP musi złożyć wniosek o jego aktualizację, w związku z rozpoczęciem działalności gospodarczej.

Numer **REGON** jest numerem identyfikacyjnym nadawanym podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą. Numer REGON nadawany jest do celów statystycznych. Wniosek o nadanie numerów REGON i NIP lub aktualizację numeru NIP składa się do gminy razem z wnioskiem o wpis do ewidencji. Za przyjęcie wniosku o nadanie numerów REGON i NIP nie pobiera się opłat.

Osoba rozpoczynająca działalność gospodarczą musi dokonać zgłoszenia do **Zakładu Ubezpieczeń Społecznych** w celu zarejestrowania zakładanej firmy jako płatnika składek ubezpieczenia społecznego. Osoby prowadzące działalność gospodarczą muszą płacić **składki na ubezpieczenie społeczne**. Przed rozpoczęciem działalności gospodarczej cudzoziemiec musi dokonać zgłoszenia w urzędzie skarbowym. Przedsiębiorca musi rozliczać się z uzyskiwanych dochodów i płacić podatki, w szczególność podatek VAT. Wykonywanie działalności gospodarczej bez wymaganego zgłoszenia do ewidencji działalności gospodarczej, wpisu do rejestru działalności gospodarczej lub wymaganego zezwolenia jest wykroczeniem i **podlega karze ograniczenia wolności lub grzywnie**.

Cudzoziemcy, którzy nie mogą wykonywać działalności gospodarczej na takich samych zasadach jak obywatele Polscy, mogą prowadzić działalność gospodarczą w formie spółki komandytowej, komandytowo – akcyjnej, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej. Cudzoziemcy mogą być współnikami w spółce i zasiadać w zarządzie lub radzie nadzorczej spółki. Cudzoziemiec, chcący założyć spółkę lub być współnikiem musi posiadać zezwolenie na pobyt na terytorium Polski, zazwyczaj będzie to zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony.

Generalną zasadą jest, że cudzoziemcy ci muszą posiadać zezwolenie na pracę na terytorium RP. Wojewoda wydaje decyzję o udzieleniu zezwolenia na pracę bez względu na sytuację na lokalnym rynku pracy cudzoziemcom, którzy są właścicielami lub współwłaścicielami firm lub cudzoziemcom pełniącym funkcję w zarządach osób prawnych prowadzących działalność gospodarczą, pod warunkiem, że zatrudniają, co najmniej 50 pracowników i działalność firmy przyczynia się do wzrostu inwestycji, transferu technologii, wprowadzenia korzystnych inwestycji lub tworzenia nowych miejsc pracy.

6 INNE POWINNOŚCI PRZEDSIĘBIORCÓW

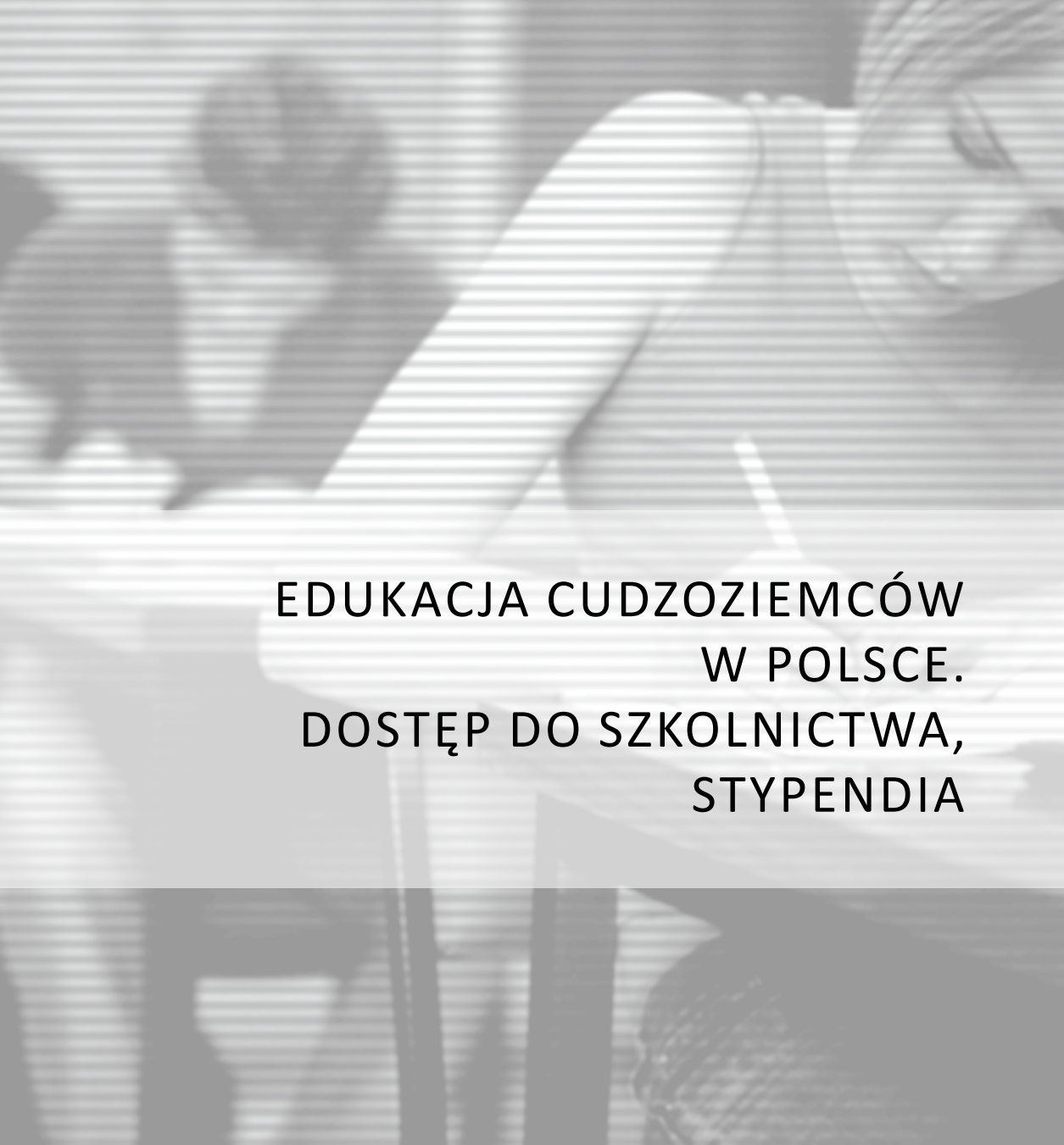
Podstawową zasadą warunkującą rzetelne wykonywanie działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę jest uczciwa konkurencja, poszanowanie dobrych obyczajów oraz słuszných interesów konsumentów. Ponadto przedsiębiorca obowiązany jest spełniać określone przepisami prawa warunki wykonywania działalności gospodarczej,

w szczególności dotyczące ochrony przed zagrożeniem życia, zdrowia ludzkiego i moralności publicznej.

Jeżeli przepisy szczególne nakładają obowiązek posiadania odpowiednich uprawnień zawodowych przy wykonywaniu określonego rodzaju działalności gospodarczej, przedsiębiorca jest zobowiązany zapewnić, aby czynności w ramach działalności gospodarczej były wykonywane bezpośrednio przez osobę legitymującą się posiadaniem takich uprawnień zawodowych.

Kolejnym obowiązkiem, który ustawodawca nałożył na przedsiębiorcę jest konieczność zamieszczenia na towarze, jego opakowaniu, etykiecie, instrukcji informacji w języku polskim zawierającej następujące dane: firmę przedsiębiorcy i jego adres, nazwę towaru, inne oznaczenia i informacje wymagane na podstawie odrębnych przepisów.

Obowiązkiem przedsiębiorcy jest również wykonanie pieczętki firmowej, która będzie zawierać nazwę przedsiębiorstwa, adres zakładu głównego, NIP, REGON i nr rachunku bankowego.

EDUKACJA CUDZOZIEMCÓW
W POLSCE.
DOSTĘP DO SZKOLNICTWA,
STYPENDIA

ROZDZIAŁ 4

1 AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE EDUKACJI CUDZOZIEMCÓW W POLSCE

- 1/ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 1991 r., nr 95, poz. 425 ze zm.),
- 2/ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2005 r., nr 164, poz. 1365 ze zm.)
- 3/ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 października 2001 r. w sprawie przyjmowania osób niebędących obywatelami polskimi do publicznych przedszkoli, szkół, zakładów kształcenia nauczycieli i placówek (Dz. U. z 2001 r., nr 131, poz. 1458)
- 4/ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 października 2006 r. w sprawie podejmowania i odbywania przez cudzoziemców studiów i szkoleń oraz ich uczestnictwa w badaniach naukowych i pracach rozwojowych (Dz. U. z 2006 r., nr 190, poz. 1406).

2 OBOWIĄZEK SZKOLNY

Zgodnie z art. 15 ustawy o systemie oświaty - **obowiązek szkolny oznacza obowiązek uczęszczania do placówki edukacyjnej i pobierania nauki.**

Obowiązkiem tym objęte są wszystkie osoby, które nie ukończyły 18 lat, a jednocześnie dotyczy on nauki w szkole podstawowej oraz na poziomie gimnazjum. Oznacza to, że osoba, która ma ukończone 18 lat, nie podlega już obowiązkowi szkolnemu, nawet jeśli nie ukończyła jeszcze gimnazjum. Podobnie, osoba, która ukończyła naukę w gimnazjum, nie jest już objęta obowiązkiem szkolnym, nawet jeśli nie ma jeszcze 18 lat. Obowiązkiem szkolnym są objęci obywatele polscy oraz cudzoziemcy przebywający w Polsce.

3 PLACÓWKI, W KTÓRYCH MOGĄ UCZYĆ SIĘ CUDZOZIEMCY

Cudzoziemcy przebywający na terytorium Polski mogą kształcić się w placówkach publicznych, czyli placówkach przedszkolnych, szkołach podstawowych i szkołach gimnazjalnych, szkołach ponadgimnazjalnych, szkołach artystycznych, szkołach wyższych.

Informacje zawarte w niniejszym opracowaniu dotyczą publicznych placówek. **Nauka w placówkach prywatnych jest dostępna dla cudzoziemców, w zależności od zasad przyjętych przez daną szkołę**, najczęściej na zasadach takich jak przewidziane dla obywateli polskich. O szczegółowe informacje należy zwrócić się do wybranej szkoły, w której cudzoziemiec planuje podjąć naukę. Niektóre szkoły prywatne przewidują ulgi w opłatach dla cudzoziemców, mających szczególną sytuację.

4 PLACÓWKI PRZEDSZKOLNE

Na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 października 2001 r. w sprawie przyjmowania osób nie będących obywatelami polskimi do publicznych przedszkoli, szkół, zakładów kształcenia nauczycieli i placówek z polskich publicznych placówek przedszkolnych dzieci będące cudzoziemcami korzystają z w/w instytucji na dokładnie takich samych zasadach, jak dzieci będące obywatelami polskimi. Mają takie same prawa i obowiązki i jednocześnie podlegają takim samym wymogom (np. co do dostępności miejsc w danym przedszkolu).

Korzystanie z prywatnych placówek przedszkolnych (których nie prowadzi państwo) zależy od spełnienia warunków obowiązujących w danym przedszkolu, które nie ma obowiązku przyjmować wszystkich chętnych.

5 SZKOŁA PODSTAWOWA I GIMNAZJALNA

Ze względu na to, że nauka w szkole podstawowej i gimnazjalnej objęta jest obowiązkiem szkolnym, który dotyczy także cudzoziemców, cudzoziemcy mogą korzystać z nauki w tych szkołach na takich samych zasadach jak obywatele polscy. Cudzoziemcy mają prawo do korzystania z nauki i opieki w publicznych przedszkolach. Prawo to dotyczy wszystkich cudzoziemców niezależnie od ich statusu prawnego czy podstawy pobytu na terytorium Polski. Dziecko każdego cudzoziemca może uczęszczać do przedszkola, szkoły podstawowej i gimnazjum.

Dotyczy to także dzieci cudzoziemców, którzy przebywają w Polsce nielegalnie (art. 94 a ustawy o systemie oświaty). Oznacza to, że cudzo-

ziemiec, który nie ukończył 18 lat i nie odbył do końca nauki w gimnazjum, może uczęszczać do polskiej szkoły podstawowej i do gimnazjum. Ma takie same prawa jak obywatele polscy. Jeśli jednak szkoła przewiduje określone obowiązki dla obywateli polskich, dotyczą one także cudzoziemców na takich samych zasadach.

Różnicowanie sytuacji obywateli polskich i cudzoziemców w zakresie edukacji w polskiej szkole podstawowej i gimnazjalnej jest niedopuszczalne i niezgodne z prawem.

6 SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

Inaczej jest w sytuacji, w której cudzoziemcy chcą podjąć naukę w szkole ponadgimnazjalnej, bowiem w tej szkole nauka nie jest już objęta obowiązkiem szkolnym, nie wszyscy cudzoziemcy mają prawo do korzystania z nauki na takich samych zasadach jak obywatele polscy. **Z nauki w szkole ponadgimnazjalnej, na takich samych zasadach jak obywatele polscy, mogą natomiast korzystać:**

- pracownicy migrujący, którzy są obywatelami któregoś z państw należących do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, pod warunkiem, że są lub byli zatrudnieni w Polsce;
- członkowie rodzin pracowników migrujących wymienionych w poprzednim punkcie, pod warunkiem, że zamieszkują w Polsce;
- osoby pochodzenia polskiego;
- osoby, które posiadają zezwolenie na osiedlenie się w Polsce;
- osoby, które mają prawo do nauki w polskich szkołach ponadgimnazjalnych zagwarantowane w umowie międzynarodowej, której stroną jest Polska;
- osoby, które uzyskały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pobyt tolerowany w Polsce;
- osoby, które posiadają zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE, wydane w Polsce;
- osoby, które mają zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony w Polsce, wydane w związku z tym, że:
 - są członkami rodziny cudzoziemca, który ma w Polsce status uchodźcy, zezwolenie na osiedlenie się, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE albo mieszka w Polsce od co najmniej 2 lat na

podstawie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony (przy czym aktualne zezwolenie musi być wydane na okres co najmniej roku) i przebywają w Polsce lub chcą przyjechać do Polski, żeby się z tą osobą połączyć;

- posiadają zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE, którego udzieliło inne niż Polska państwo członkowskie UE, a ich zamieszkanie w Polsce wynika z wykonywania pracy, prowadzenia działalności gospodarczej, studiów lub szkoleń zawodowych, ew. z innych względów lub są członkiem rodziny takiej osoby i zamieszkiwały z nią w innym kraju UE;
- dzieci osób, które ubiegają się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce.

7 WARUNKI, JAKIE MUSI SPEŁNIĆ CUDZOZIEMIEC, ABY MÓGŁ PODJĄĆ NAUKĘ W SZKOLE PONADGIMNAZJALNEJ

Podjęcie przez cudzoziemca nauki w szkole ponadgimnazjalnej w Polsce uwarunkowane jest spełnieniem następujących warunków określonych w w/w rozporządzeniu oraz ustawie o systemie oświaty:

- wystarczająca znajomość języka polskiego;
- świadectwo ukończenia szkoły podstawowej lub szkoły odpowiadającej polskiej szkole podstawowej, jeśli uczył się za granicą;
- jeśli nauka ma odbywać się w wyższych klasach, konieczne jest przedstawienie dokumentów umożliwiających zakwalifikowanie do odpowiedniej klasy (świadectw, zaświadczeń itp.);
- zaświadczenie lekarskie, że cudzoziemiec nie ma przeciwwskazań zdrowotnych do uczęszczania do danej szkoły.

Jeśli cudzoziemiec nie jest w stanie przedstawić wymaganych dokumentów, istnieje możliwość przeprowadzenia odrębnego sprawdzianu lub egzaminu. Jeśli do danej szkoły organizowany jest ogólny egzamin wstępny dla wszystkich kandydatów, cudzoziemiec podlega takiemu samemu egzaminowi, jak inne osoby chcące podjąć naukę w tej szkole.

8 ODPLATNOŚĆ ZA EDUKACJĘ W SZKOLE PONADGIMNAZJALNEJ

Pozostali cudzoziemcy, tj. nie wymienieni powyżej, mogą podjąć naukę na zasadzie odpłatności, chyba że dany cudzoziemiec uzyskał stypendium. Opłata wynosi (zgodnie z rozporządzeniem - §3 ust. 1):

- w szkołach ponadgimnazjalnych – równowartość 1 200 EUR
- w szkołach policealnych i pomaturalnych oraz w zakładach kształcenia nauczycieli – równowartość 1 500 EUR;

W pierwszym roku nauki opłaty powiększa się o równowartość 200 EUR.

Opłatę wnosi się w złotych polskich, wg kursu Narodowego Banku Polskiego z dnia wpłaty z góry, przed rozpoczęciem roku szkolnego, jeśli okres nauki trwa krócej niż cały rok szkolny, opłatę wnosi się w odpowiedniej części.

Jeśli sytuacja materialna cudzoziemca nie pozwala mu na wniesienie opłaty za naukę, organ prowadzący szkołę (gmina, powiat) może – na wniosek cudzoziemca, jego rodziców lub opiekunów – obniżyć opłatę lub zwolnić z niej całkowicie - §4 ust. 2 rozporządzenia.

Naukę w szkole ponadgimnazjalnej może podjąć cudzoziemiec, który udokumentuje ukończenie nauki na poziomie gimnazjalnym w Polsce lub za granicą – analogicznie jak w przypadku podejmowania nauki w gimnazjum.

Stypendium można uzyskać od ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania lub od samej szkoły, jej dyrektora lub jednostki, która ją prowadzi (gmina, powiat) – art. 94 a ustawy o systemie oświaty:

- 1/ dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, dotychczasowych szkół ponadpodstawowych, szkół artystycznych oraz placówek - do wysokości stanowiącej dwukrotność stypendium Prezesa Rady Ministrów,
- 2/ dla uczniów szkół policealnych i szkół pomaturalnych, artystycznych szkół policealnych i szkół pomaturalnych bibliotekarskich i animatorów kultury oraz słuchaczy zakładów kształcenia nauczycieli - do wysokości sta-

nowiącej trzykrotność stypendium Prezesa Rady Ministrów, o którym mowa w pkt 1.

Stypendium może być obniżone, jeśli cudzoziemiec :

- ma złe wyniki w nauce lub
- złą ocenę z zachowania.

Stypendium może być także wstrzymane, gdy:

- cudzoziemiec uzyskał je na podstawie nieprawdziwych informacji;
- nie otrzymał promocji do kolejnej klasy;
- dłużej niż miesiąc przebywa poza Polską.

Stypendium nie jest wypłacane także w okresie wakacji letnich, z wyjątkiem studentów spoza Europy, którzy mogą otrzymywać stypendium również podczas wakacji (§ 9 rozporządzenia).

9 STUDIA WYŻSZE W POLSCE

Cudzoziemcy mogą podejmować w Polsce studia pierwszego stopnia (3 letnie studia licencjackie), studia drugiego stopnia (2 letnie studia magisterskie uzupełniające), studia jednolite (5 letnie studia magisterskie), studia podyplomowe oraz studia doktoranckie. Mogą także brać udział w stażach habilitacyjnych, stażach naukowych i szkoleniach specjalizacyjnych, a także medycznych stażach zawodowych. Studenci cudzoziemcy mogą również odbywać w Polsce studenckie praktyki zawodowe.

10 WARUNKI PODJĘCIA NAUKI W SZKOLE WYŻSZEJ W POLSCE

Koniecznym wymogiem do podjęcia przez cudzoziemca studiów w Polsce zgodnie z art. 43 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym jest:

- posiadanie wizey, karty pobytu albo innego dokumentu uprawniającego do pobytu w Polsce,
- poświadczenie odpowiedniego stanu zdrowia i braku przeciwwskazań do studiowania na danym kierunku (poszczególne kierunki studiów np. techniczne, medyczne mogą wymagać dodatkowych zaświadczeń co do stanu zdrowia),
- posiadanie ubezpieczenia zdrowotnego – polisy ubezpieczeniowej na wypadek choroby lub wypadku albo Europejskiej Karty

Ubezpieczenia Zdrowotnego, ewentualnie przystąpienie do NFZ.

Osoby podejmujące studia pierwszego lub drugiego stopnia, jednolite studia magisterskie, studia podyplomowe i doktoranckie zobowiązane są do ukończenia rocznego kursu języka polskiego przygotowującego do podjęcia studiów (kursy takie organizowane są w wyznaczonych jednostkach a osoby odbywające kurs mają takie same uprawnienia jak studiujący). Zobowiązanie to nie dotyczy jednak:

- osób, które posiadają oficjalny certyfikat znajomości języka polskiego,
- osób, które uzyskają potwierdzenie uczelni, że znają język polski w stopniu wystarczającym do podjęcia studiów.

W przypadku, gdy studia mają być prowadzone w języku obcym (innym niż polski, np. francuskim), konieczne jest przedstawienie dokumentu potwierdzającego znajomość tego języka – oficjalnego certyfikatu językowego, ewentualnie świadectwa ukończenia szkoły ponadpodstawowej, w której zajęcia prowadzone były w danym języku obcym.

W zależności od wybranego typu studiów, cudzoziemiec musi przedłożyć świadectwo ukończenia szkoły wyższej lub odbycia studiów, które uprawnia do podjęcia określonego typu studiów. Zasadą jest, że do podjęcia kolejnego etapu studiów (np. studiów drugiego stopnia – magisterskich uzupełniających) konieczne jest albo ukończenie poprzedniego etapu studiów w Polsce (np. studiów pierwszego stopnia – licencjackich) albo przedstawienie dokumentu potwierdzającego, że ukończyło się za granicą etap studiów, który uprawnia do podjęcia nauki na szczeblu odpowiadającym studiom, które planuje się podjąć w Polsce.

Świadectwem takim jest: dla podjęcia studiów pierwszego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich – polskie świadectwo dojrzałości lub będący jego odpowiednikiem dokument uzyskany za granicą, który w danym kraju uprawnia do podjęcia studiów na uczelni wyższej, dla podjęcia studiów drugiego stopnia – dyplom ukończenia w Polsce studiów pierwszego stopnia lub będący jego odpowiednikiem dokument uzyskany za granicą,

uprawniający w danym kraju do podjęcia studiów drugiego stopnia, dla podjęcia studiów podyplomowych – dyplom ukończenia w Polsce studiów pierwszego stopnia, studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich albo będący jego odpowiednikiem dokument ukończenia studiów pierwszego stopnia, studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich za granicą, dla podjęcia studiów doktoranckich – dyplom ukończenia w Polsce studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich albo uzyskany za granicą dyplom ukończenia studiów będący odpowiednikiem polskiego dyplomu ukończenia studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich, dla odbycia stażu habilitacyjnego – uzyskanie w Polsce stopnia doktora lub uzyskanie stopnia doktora za granicą uznanego za równorzędny uzyskaniu tego stopnia w Polsce.

Wszystkie wymienione wyżej świadectwa uzyskane za granicą muszą być zalegalizowane w Polsce lub **opatrzone apostille** – specjalnym potwierdzeniem ich prawdziwości i charakteru. Dokumenty takie mogą być też nostryfikowane w Polsce – oficjalnie uznane za równorzędne polskim dokumentom.

Zagraniczne dokumenty o wykształceniu uznawane są w Polsce na mocy umów międzynarodowych o uznawalności wykształcenia bądź na drodze **nostryfikacji**. Uznawanie kwalifikacji zawodowych uzyskanych w UE wynika z odrębnych przepisów wspólnotowych i orzecznictwa ETS.

Nostryfikacji podlegają dokumenty pochodzące z krajów, z którymi Polska nie posiada umowy o wzajemnym uznawaniu dokumentów o wykształceniu, oraz dokumenty z krajów, z którymi Polska zawarła w/w umowy, a które nie są objęte umową. Dotyczy to np. dyplomów z danego kraju wydanych w okresie, kiedy umowa przestała obowiązywać bądź też dokumentów, które nie są wymienione w danej umowie.

11 NIEZNAJOMOŚĆ JĘZYKA POLSKIEGO

Zgodnie z art. 94 a ust. 4 ustawy o systemie oświaty warunkiem uczęszczania do polskiej szkoły jest znajomość języka polskiego. Zajęcia w szkole odbywają się tylko w języku polskim. Cudzoziemiec,

aby uczęszczać do szkoły musi znać język polski na poziomie, który pozwoli mu na uczestnictwo w zajęciach. Cudzoziemcy podlegający obowiązkowi szkolnemu (czyli do ukończenia 18 lat), którzy nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym, aby móc uczęszczać do szkoły, mają prawo do dodatkowej, bezpłatnej nauki języka polskiego.

Dodatkowa nauka języka polskiego organizowana jest przez gminę właściwą ze względu na miejsce zamieszkania cudzoziemca. Lekcje odbywają się w szkole i są bezpłatne. Jeżeli do udziału w zajęciach zgłoszonych zostanie co najmniej 15 cudzoziemców gmina powinna zorganizować kurs przygotowawczy. Jeżeli cudzoziemców jest mniej niż 15 organizowane są dodatkowe lekcje języka polskiego.

Nauka języka polskiego odbywa się w trakcie roku szkolnego. Cudzoziemiec może brać udział w kursie języka polskiego, ale tylko raz. Kursy języka polskiego powinny pozwolić cudzoziemcowi na udział w zajęciach edukacyjnych w szkole. Zajęcia powinny trwać co najmniej 2 godziny lekcyjne tygodniowo, czyli nie mniej niż 90 minut.

Prawo do uczęszczania na bezpłatne, dodatkowe lekcje języka polskiego mają cudzoziemcy, którzy podlegają obowiązkowi szkolnemu, czyli nie ukończyli 18 lat. Sposób organizacji dodatkowej nauki języka polskiego określa rozporządzenie.

12 NAUKA JĘZYKA I KULTURY CUDZOZIEMCÓW W SZKOLE

W Polsce nie są prowadzone szkoły, do których mogą uczęszczać tylko cudzoziemcy. Każda szkoła publiczna musi być dostępna tak samo dla obywateli polskich, jak i cudzoziemców. Zgodnie z prawem polskim osoby prywatne lub prawne mogą założyć szkołę, której celem będzie integracja cudzoziemców ze społeczeństwem polskim. Szkoła ta musi jednak uzyskać prawa szkoły publicznej. Prawo uczęszczania do takiej szkoły musi być jednakowe dla obywateli polskich i cudzoziemców.

Placówka dyplomatyczna lub konsularna kraju pochodzenia cudzoziemców działająca w Polsce albo stowarzyszenie kulturalno-oświatowe danej narodowości może organizować dla cudzoziemców, którzy podlegają obowiązkowi szkolnemu, naukę języka i kultury kraju ich pochodzenia. Zajęcia mogą być organizowane w szkole, w porozumieniu z dyrektorem szkoły i za zgodą organu prowadzącego szkołę. Szkoła udostępnia nieodpłatnie pomieszczenia i pomoce dydaktyczne. Zajęcia mogą być organizowane, jeśli do udziału w nich zgłoszonych zostanie co najmniej 15 cudzoziemców podlegających obowiązkowi szkolnemu.

NABYWANIE NIERUCHOMOŚCI
POŁOŻONYCH W POLSCE
PRZEZ CUDZOZIEMCÓW

ROZDZIAŁ 5

1 PODSTAWY PRAWNE

- Ustawa z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (Dz.U. z 2004 r., nr 167, poz.1758 ze zm.), dalej: u.n.n.c.
- Ustawa z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz.U. z 2003 r., nr 64, poz. 592),
- Ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz.U. z 2006 r.,nr 225, poz. 1635 ze zm.),
- Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji:
 - a/ z dnia 26 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych informacji oraz rodzaju dokumentów, jakie jest obowiązany przedstawić cudzoziemiec ubiegający się o wydanie zezwolenia na nabycie nieruchomości (Dz.U. z 2004 r., nr 94, poz. 925 ze zm.);
 - b/ z dnia 29 sierpnia 2005 r. w sprawie wykazu gmin i innych jednostek zasadniczego podziału terytorialnego państwa położonych w strefie nadgranicznej oraz tablicy określającej zasięg tej strefy (Dz.U. z 2005 r., nr188, poz.1580).

2 NAJWAŻNIEJSZE POJĘCIA I ZASADY

Cudzoziemcem w rozumieniu przepisów u.n.n.c. jest:

- a/ osoba fizyczna nieposiadająca obywatelstwa polskiego,
- b/ osoba prawna posiadająca siedzibę za granicą,
- c/ nieposiadająca osobowości prawnej spółka osób wymienionych w pkt a lub b, mająca siedzibę za granicą, utworzona zgodnie z ustawodawstwem państw obcych,
- d/ osoba prawna i spółka handlowa nieposiadająca osobowości prawnej mająca siedzibę na terytorium RP, kontrolowana bezpośrednio lub pośrednio przez osoby lub spółki wymienione w pkt a, b i c.

Na potrzeby niniejszego opracowania zostaną przedstawione poniżej zasady dotyczące nabywania nieruchomości przez cudzoziemców, o których mowa w pkt a, choć w większości są one tożsame dla wszystkich wyżej wymienionych kategorii objętych terminem „cudzoziemiec”.

Nabycie nieruchomości oznacza z kolei nabycie prawa własności nieruchomości lub prawa użytkowania wieczystego, na podstawie każdego zdarzenia prawnego.

Najczęściej spotykanymi zdarzeniami prawnymi są: kupno - sprzedaż, zamiana, darowizna, dziedziczenie, zapis, zasiedzenie.

Generalną zasadą jest, iż nabycie nieruchomości przez cudzoziemca wymaga zezwolenia. Od tej zasady istnieją wyjątki, przedstawione w części 5 tego rozdziału.

Nabycie nieruchomości przez cudzoziemca wbrew przepisom u.n.n.c. jest nieważne.

W razie nabycia nieruchomości w ten sposób, o nieważności nabycia orzeka sąd także na żądanie, właściwego ze względu na miejsce położenia nieruchomości, wójta (burmistrza, prezydenta miasta), starosty, marszałka województwa lub wojewody albo na żądanie ministra właściwego ds. wewnętrznych.

Nabycie nieruchomości rolnych przez cudzoziemców następuje dodatkowo (poza wymogami z u.n.n.c. opisanymi w niniejszym rozdziale), z zachowaniem przepisów ustawy wymienionej w części 1 pkt 2. Chodzi tu przede wszystkim o **prawo pierwokupu** takich nieruchomości przysługujące podmiotom wskazanym w tejże ustawie.

Bardzo ważną zasadą w polskim systemie prawnym jest wymóg zawierania umów zobowiązujących do przeniesienia własności nieruchomości (np. umowa sprzedaży, zamiany, darowizny) w formie aktu notarialnego. W tym celu strony zawierające umowę muszą udać się do notariusza. W przeciwnym wypadku umowa zawarta w innej formie jest nieważna i na jej podstawie nie następuje „przejęcie” własności.

3 PROCEDURA FORMALNA ZWIĄZANA Z UZYSKANIEM ZEZWOLENIA

Zezwolenie jest wydawane przez ministra właściwego ds. wewnętrznych (dalej: Minister), w drodze decyzji administracyjnej, na wniosek złożony przez cudzoziemca. Nie ma gotowego wzoru czy formularza, ale wniosek taki zgodnie z u.n.n.c. powinien zawierać:

- oznaczenie wnioskodawcy i jego statusu prawnego,
- oznaczenie nabywanej nieruchomości,
- oznaczenie zbywcy,
- określenie formy prawnej nabycia nieruchomości,
- informację o celu i możliwości nabycia nieruchomości.

Ponadto do wniosku tego cudzoziemiec obowiązany jest dołączyć dokumenty potwierdzające okoliczności wskazane we wniosku oraz okoliczności potwierdzające więzi cudzoziemca z RP, a także wszelkie inne dokumenty umożliwiające ustalenie prawdziwości nabycia nieruchomości. Od wniosku takiego należy również uiścić opłatę, która zgodnie z ustawą o opłacie skarbowej wynosi 1570 zł.

Rozporządzenie, o którym mowa w części 1 pkt 4a, wskazuje szczegółowo na dokumenty, jakie trzeba załączyć do wniosku. Są to przede wszystkim:

odnośnie statusu prawnego cudzoziemca:

- odpis lub kopia dokumentu potwierdzającego tożsamość ze wskazaniem obywatelstwa, miejsca urodzenia oraz adresu zamieszkania, a jeżeli cudzoziemiec prowadzi działalność gospodarczą - także wyciąg z odpowiedniego rejestru czy ewidencji,

odnośnie nabywanej nieruchomości:

- odpis księgi wieczystej lub zaświadczenie ze zbioru dokumentów,
- wypis z rejestru gruntów wraz z wrysem z mapy ewidencyjnej,
- wykaz zmian gruntowych lub decyzja zatwierdzająca podział bądź scalenie nieruchomości (tylko gdy nabywana nieruchomość powstała w wyniku scalenia lub podziału),
- wypis z aktualnie obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku jego braku – dokument wystawiony przez właściwy organ poświadczający brak planu lub decyzję o lokalizacji inwestycji celu publicznego albo decyzję o warunkach zabudowy,
- oświadczenie zbywcy wyrażające wolę zbycia nieruchomości na rzecz cudzoziemca.

Cudzoziemiec zamierzający nabyć nieruchomość może ubiegać się również o przyzreczenie wydania zezwolenia („promesa”), przy czym do takiego wniosku stosuje się odpowiednio wyżej podane wymogi formalne odnośnie wniosku. Promesa taka jest ważna 1 rok od dnia wydania i w okresie jej ważności nie można odmówić wydania zezwolenia, chyba że uległ zmianie stan faktyczny istotny dla rozstrzygnięcia sprawy.

Postępowanie w sprawie wydania zezwolenia umarza się:

- 1/ gdy wystąpi o to cudzoziemiec, na którego wniosek je wszczęto;
- 2/ gdy właściciel lub wieczysty użytkownik nieruchomości oświadczy, że nie zamierza jej zbyć na rzecz cudzoziemca ubiegającego się o zezwolenie.

Minister może w zezwoleniu określić dla cudzoziemca zamierzającego nabyć nieruchomość specjalne warunki, od których spełnienia będzie uzależniona możliwość jej nabycia.

Wydane zezwolenie w szczególności powinno określać:

- a/ osobę nabywcy i zbywcy,
- b/ przedmiot nabycia,
- c/ specjalne warunki, o których mowa powyżej.

Zezwolenie jest ważne 2 lata od dnia wydania.

4 PRZESŁANKI WYDANIA ZEZWOLENIA NA NABYCIE NIERUCHOMOŚCI

Minister wydaje zezwolenie, jeśli zostanie spełniony szereg następujących przesłanek:

- 1/ Minister Obrony Narodowej nie wniesie sprzeciwu, a w przypadku nabycia nieruchomości rolnych sprzeciwu nie wniesie także minister właściwy ds. rozwoju wsi;
- 2/ nabycie nieruchomości przez cudzoziemca nie spowoduje zagrożenia obronności, bezpieczeństwa państwa lub porządku publicznego, a także nie sprzeciwiają się temu względy polityki społecznej i zdrowia społeczeństwa;
- 3/ cudzoziemiec wykaże, że zachodzą okoliczności potwierdzające jego więzi z RP.

Przepisy u.n.n.c. w art. 1a ust. 2 zawierają przykładowe okoliczności potwierdzające te więzi, takie jak:

- posiadanie polskiej narodowości lub polskiego pochodzenia;
- zawarcie związku małżeńskiego z obywatelem RP;
- posiadanie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony (z wyłączeniem zezwolenia udzielonego na podstawie art. 53 a ust. 2 u.o.c.), zezwolenia na osiedlenie się lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich;
- członkostwo w organie zarządzającym przedsiębiorców wymienionych w części 2 pkt d niniejszego rozdziału;
- wykonywanie na terytorium RP działalności gospodarczej lub rolniczej, zgodnie z przepisami prawa polskiego.

Minister przed wydaniem decyzji w sprawie zezwolenia może także:

- żądać przedstawienia dowodów i informacji niezbędnych do rozpatrzenia wniosku oraz do dokonania sprawdzenia, o którym mowa w poniższym punkcie;
- dokonać, także przy pomocy właściwych organów administracji rządowej, sprawdzenia czy nabycie nieruchomości przez cudzoziemca nie spowoduje zagrożenia obronności, bezpieczeństwa państwa lub porządku publicznego, a także czy będzie ono zgodne z interesem państwa.

Zgodnie z art. 1a ust. 5 u.n.n.c. powierzchnia nieruchomości nabytych przez cudzoziemca w celu zaspokojenia potrzeb życiowych nie może przekroczyć 0,5 ha, zaś w przypadku nabycia nieruchomości w związku z wykonywaną działalnością gospodarczą lub rolniczą powinna być uzasadniona rzeczywistymi potrzebami wynikającymi z charakteru wykonywanej działalności.

5 WYJĄTKI OD ZASADY KONIECZNOŚCI UZYSKANIA ZEZWOLENIA NA NABYCIE NIERUCHOMOŚCI

Zgodnie z art. 8 u.n.n.c. nie wymaga uzyskania zezwolenia:

- nabycie samodzielnego lokalu mieszkalnego w rozumieniu ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali;

- nabycie samodzielnego lokalu użytkowego o przeznaczeniu garażowym lub udziału w takim lokalu, jeżeli jest to związane z zaspokojeniem potrzeb mieszkaniowych nabywcy lub właściciela nieruchomości lub samodzielnego lokalu mieszkalnego;
- nabycie nieruchomości przez cudzoziemca zamieszkującego w RP co najmniej 5 lat od udzielenia mu zezwolenia na osiedlenie się lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich;
- nabycie przez cudzoziemca, będącego małżonkiem obywatela polskiego i zamieszkującego w RP co najmniej 2 lata od udzielenia mu zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, nieruchomości, które w wyniku nabycia stanowią będą wspólność ustawową małżonków;
- nabycie przez cudzoziemca nieruchomości, jeżeli w dniu nabycia jest uprawniony do dziedziczenia ustawowego po zbywcy nieruchomości, a zbywca nieruchomości jest jej właścicielem lub wieczystym użytkownikiem co najmniej 5 lat.

UWAGA! Zwolnień, o których mowa powyżej nie stosuje się do nieruchomości położonych w strefie nadgranicznej oraz gruntów rolnych o powierzchni przekraczającej 1 ha.

6 NABYWANIE NIERUCHOMOŚCI W DRODZE DZIEDZICZENIA

Jednym ze zdarzeń prawnych, na podstawie którego można nabyć nieruchomość jest dziedziczenie. W polskim systemie prawnym możliwe jest dziedziczenie ustawowe i testamentowe. W zależności od rodzaju dziedziczenia różnicuje się tryb nabycia przez cudzoziemca nieruchomości wchodzącej w skład spadku po zmarłym. Dziedziczenie ustawowe polega na tym, iż ustawa – kodeks cywilny wymienia kategorie osób, które dziedziczą po zmarłym i kolejność w jakiej dziedziczą w sytuacji, gdy zmarły nie zostawił testamentu bądź żadna z osób powołanych w testamencie nie chce lub nie może być spadkobiercą bądź gdy testament zostanie unieważniony.

Zgodnie z art. 7 ust. 2 u.n.n.c. jej przepisów nie stosuje się do nabycia nieruchomości w drodze

dziedziczenia przez osoby uprawnione do dziedziczenia ustawowego. Natomiast gdyby prawo ojcyste spadkodawcy nie przewidywało dziedziczenia ustawowego, w tym zakresie stosuje się prawo polskie.

Natomiast jeżeli cudzoziemiec, który nabył wchodzącą w skład spadku nieruchomość na podstawie testamentu, nie uzyska zezwolenia Ministra na podstawie wniosku złożonego w ciągu 2 lat od dnia otwarcia spadku, prawo własności nie-

ruchomości lub prawo użytkowania wieczystego nabywają osoby, które byłyby powołane do spadku z ustawy. Spadek z kolei otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy.

Powyższe oznacza, iż cudzoziemiec nabywający wchodzącą w skład spadku nieruchomość na podstawie testamentu, jeśli jest jednocześnie osobą uprawnioną do dziedziczenia ustawowego po zmarłym, nie musi uzyskać zezwolenia Ministra na nabycie tej nieruchomości.

WPROWADZENIE
DO POLSKIEGO
POSTĘPOWANIA KARNEGO

ROZDZIAŁ 6

1 ZARYS POSTĘPOWANIA KARNEGO W POLSCE

Prawo karne oraz postępowanie w sprawach kar-nych regulują:

- 1/ ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. kodeks karny (Dz.U. z 1997r., nr 88, poz. 553 ze zm.);
- 2/ ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 1997r., nr 89, poz. 555 ze zm.), dalej: k.p.k.;
- 3/ ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 1997r., nr 90, poz. 557 ze zm.).

Prawo karne procesowe określa porządek wykonywania poszczególnych czynności procesowych. W związku z tym wyróżnia się następujące stadia procesowe:

- Postępowanie przygotowawcze
- Postępowanie główne
- Postępowanie odwoławcze
- Postępowanie wykonawcze

POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE

Celem postępowania przygotowawczego jest zebranie materiału dowodowego stanowiącego podstawę decyzji kończącej to postępowanie. Ustalenie czy został popełniony czyn zabroniony i czy stanowi on przestępstwo, wykrycie i w razie potrzeby ujęcie sprawcy, wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy, w tym ustalenie osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody, zebranie, zabezpieczenie i utrwalenie dowodów dla sądu tak, aby rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło na pierwszej rozprawie głównej (art. 297 k.p.k.). Postępowanie przygotowawcze prowadzi lub nadzoruje prokurator, a w zakresie przewidzianym w ustawie prowadzi je Policja (art. 298 k.p.k.).

W stosunku do podejrzanego można zastosować środek zapobiegawczy w postaci **tyczasowego aresztowania**, jeżeli zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że podejrzanym popełnił przestępstwo (art. 249 § 1 k.p.k.).

Przed zastosowaniem środka zapobiegawczego prokurator zobowiązany jest **przesłuchać podejrzanego**, chyba że jest to niemożliwe z powodu jego nieobecności w kraju lub ukrywania się. Należy dopuścić do udziału w przesłuchaniu

ustanowionego obrońcę. Jeżeli podejrzany cudzoziemiec nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, ma prawo skorzystać z pomocy tłumacza (art. 72 § 1 k.p.k.).

Sąd wydając postanowienie o zastosowaniu środka zapobiegawczego powinien powiadomić:

- a) osobę najbliższą dla cudzoziemca – może to być osoba wskazana przez cudzoziemca, ale na jego wniosek można zamiast tej osoby lub obok niej zawiadomić również inną osobę,
- b) sąd opiekuńczy jeżeli zachodzi potrzeba ustanowienia opieki nad małoletnimi pozostającymi pod jego opieką,
- c) organ opieki społecznej, jeżeli zachodzi potrzeba otoczenia opieką osoby niedołążnej lub chorej, którą cudzoziemiec się opiekował (art. 262 i 262 k.p.k.),
- d) właściwy urząd konsularny, a w razie braku takiego urzędu właściwe przedstawicielstwo dyplomatyczne (art. 211 § 2 k.k.w.).

Uzyskanie przez tymczasowo aresztowanego wi-
dzenia wymaga uprzedniej zgody organu, do którego dyspozycji pozostaje, a jego korespondencja ulega zatrzymaniu, cenzurze lub nadzorowi tego organu, chyba że organ ten zarządzi inaczej (art. 217a § 2 k.k.w.).

Na postanowienie o zastosowaniu tymczasowego aresztowania przysługuje oskarżonemu zażalenie. **Zażalenie składa się w terminie 7 dni od ogłoszenia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania.** Dla biegu terminu przedawnienia liczy się nie ogłoszenie tekstu polskiego postanowienia, lecz data doręczenia tego postanowienia w języku ojczystym cudzoziemca (tak Sąd Apela-cyjny w Katowicach w postanowieniu z dnia 29 października 2003 r., II AKz 919/03, KZS 2004). **Ponadto niezależnie od zażalenia podejrzany może składać w każdym czasie wniosek o uchylenie lub zmianę środka zapobiegawczego.** **Postępowanie przygotowawcze kończy się sporządzeniem aktu oskarżenia przez prokuratora i wniesieniem go do sądu albo wydaniem postanowienia o umorzeniu lub o zawieszeniu śledztwa lub dochodzenia (art. 331 k.p.k.).**

POSTĘPOWANIE GŁÓWNE

Rozprawę główną rozpoczyna wywołanie sprawy. Następnie przewodniczący sprawdza czy wszyscy

wzewani stawili się i czy nie ma przeszkód do rozpoznania sprawy. Oskarżyciel odczytuje akt oskarżenia i rozpoczyna się przewód sądowy. W trakcie przewodu sądowego jawnie i ustnie rozpatrywana jest istota sprawy. Po odczytaniu aktu oskarżenia przewodniczący poucza oskarżonego o prawie składania wyjaśnień, odmowy wyjaśnień lub odpowiedzi na pytania i pyta go, czy przynajmniej się do zarzucanego mu czynu oraz czy chce złożyć wyjaśnienia. Postępowanie dowodowe rozpoczyna się od złożenia wyjaśnień przez oskarżonego i jego przesłuchania. Następnie przesłuchiwani są świadkowie i biegli. W trakcie postępowania dowodowego dowody na poparcie oskarżenia powinny być w miarę możliwości przeprowadzone przed dowodami służącymi do obrony. Jeżeli strony nie wnoszą o uzupełnienie postępowania dowodowego po przeprowadzeniu dowodów dopuszczonych w sprawie, przewodniczący zamyka przewód sądowy. Po zamknięciu przewodu sądowego przewodniczący udziela głosu stronom i po ich wysłuchaniu niezwłocznie przystępuje do narady i głosowania nad wyrokiem. Po sporządzeniu wyroku przewodniczący ogłasza go ustnie.

POSTĘPOWANIE ODWOŁAWCZE

Cudzoziemiec ma prawo wnieść apelację od nieprawomocnego orzeczenia sądu pierwszej instancji w terminie 14 dni od dnia doręczenia wyroku z uzasadnieniem (art. 445 § 1 k.p.k.). Jeżeli cudzoziemiec nie wniósł o uzasadnienie wyroku termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia, w którym upłynął termin do żądania sporządzenia uzasadnienia. Niewniesienie apelacji powoduje uprawomocnienie się wyroku.

POSTĘPOWANIE WYKONAWCZE

Postępowanie wykonawcze wszczyna się niezwłocznie, gdy orzeczenie stało się wykonalne. Orzeczenie staje się wykonalne z chwilą uprawomocnienia, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 9 § 1 k.k.w.).

2 PRAWO DO OBRONY

Zgodnie art. 6 k.p.k. oskarżonemu cudzoziemcowi przysługuje prawo do obrony, w tym prawo do

korzystania z pomocy obrońcy, o czym należy go pouczyć. **Jeżeli oskarżony cudzoziemiec nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, ma prawo skorzystać z pomocy tłumacza** (art. 72 § 1 k.p.k.). Warunkiem uzasadniającym potrzebę wezwania tłumacza jest stwierdzenie, że osoba przesłuchiwana bądź nie rozumie w stopniu dostatecznym zadawanych jej pytań, bądź też na tle słabej znajomości języka polskiego nie może sformułować myśli odtwarzających przebieg zdarzeń, stanowiących przedmiot przesłuchania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1970 r., III KR 45/70, OSNKW 1970/11/150). W takiej sytuacji postanowienie o przedstawieniu, uzupełnieniu lub zmianie zarzutów, akt oskarżenia oraz orzeczenie podlegające zaskarżeniu lub kończące postępowanie doręcza się cudzoziemcowi wraz z tłumaczeniem przy czym za jego zgodą można poprzestać na ogłoszeniu przetłumaczonego orzeczenia kończącego postępowanie, jeżeli nie podlega ono zaskarżeniu (art. 72 § 3 k.p.k.).

Zgodnie z prawem do obrony, oskarżony cudzoziemiec jest uprawniony w szczególności do:

- korzystania z pomocy obrońcy. Oskarżony, który nie ma obrońcy z wyboru, ma prawo do obrońcy z urzędu, jeżeli wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny (art. 78 § 1 k.p.k.). Przepisy ustawy określają sytuacje, kiedy oskarżony musi być reprezentowany przez obrońcę - gdy:
 - 1) jest nieletni (art. 79 § 1 pkt 1 k.p.k.),
 - 2) jest głuchy, niemy lub niewidomy (art. 79 § 1 pkt 2 k.p.k.),
 - 3) zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego poczytalności (art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k.),
 - 4) sąd uzna to za niezbędne ze względu na okoliczności utrudniające obronę (art. 79 § 2 k.p.k.), np. gdy mimo zapewnienia oskarżonemu cudzoziemcowi bezpłatnego tłumacza stopień zawiłości sprawy jest bardzo wysoki,
 - 5) w postępowaniu przyspieszonym (art. 309i k.p.k.),
 - 6) w postępowaniu przed sądem okręgowym jako sądem pierwszej instancji, jeżeli zarzucano mu zbrodnię lub jest pozbawiony wolności (art. 80 k.p.k.),
- pouczenia go o przysługujących mu uprawnieniach i ciężących na nim obowiązkach (art. 16 k.p.k., art. 300 k.p.k., art. 386 k.p.k.),

- wglądu do akt sprawy i sporządzenia z nich odpisów (art. 156 § 1 k.p.k.),
- składania wyjaśnień, ale może bez podania powodów odmówić odpowiedzi na poszczególne pytania lub składania wyjaśnień (art. 175 § 1 k.p.k.),
- uczestniczenia w czynnościach procesowych (art. 341 § 1 k.p.k., 374 § 1 k.p.k., 390 § 1 k.p.k.),
- składania wniosków dowodowych od chwili doręczenia mu aktu oskarżenia, aż do zamknięcia przewodu sądowego (art. 167 k.p.k.),
- zaskarżania decyzji sądu oraz innych organów procesowych. Od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przysługuje oskarżonemu środek odwoławczy (art. 425 § 1 k.p.k.). W warunkach przymusu adwokackiego oskarżony może także zaskarżyć kasacją prawomocny wyrok sądu odwoławczego (art. 520 § 1 k.p.k.). W przypadku zaskarżenia orzeczenia wyłącznie na korzyść oskarżonego chroni go tzw. zakaz *reformationis in peius* (zmiany orzeczenia na niekorzyść oskarżonego).

Oskarżony cudzoziemiec nie ma obowiązku dowodzenia swojej niewinności ani obowiązku dostarczenia dowodów na swoją niekorzyść (art. 74 § 1 k.p.k.). Oskarżonego uważa się za niewinnego, dopóki wina jego nie zostanie udowodniona i stwierdzona prawomocnym wyrokiem.

3 WNIOSEK O UCHYLENIE LUB ZMIANĘ ŚRODKA ZAPOBIEGAWCZEGO

Tymczasowe aresztowanie jest jednym ze środków zapobiegawczych, które są stosowane w stosunku do oskarżonego w celu zapewnienia prawidłowego przebiegu procesu karnego, w szczególności poprzez uniemożliwienie oskarżonemu uchylania się od wymiaru sprawiedliwości i utrudnienia postępowania karnego.

Oskarżony ma **prawo do złożenia w każdym czasie wniosku o uchylenie lub zmianę środka zapobiegawczego** (art. 254 § 1 k.p.k.). W toku postępowania przygotowawczego wniosek ten rozpoznaje prokurator, natomiast w toku postępowania jurysdykcyjnego sąd, przed którym sprawa się toczy. Każdy taki wniosek podlega rozpoznaniu ni później niż w ciągu 3 dni. Zażalenie

na postanowienie wydawane w tym trybie przez prokuratora przysługuje do sądu właściwego do rozpoznania sprawy (art. 465 § 2 k.p.k.), natomiast zażalenie na postanowienie wydawane w tym trybie przez sąd rozpoznaje ten sam sąd w składzie trzech sędziów .

Organ procesowy zamiast tymczasowego aresztowania, może zastosować następujące środki zapobiegawcze:

- **Poręczenie.** Jest to umowa między organem procesowym, a oskarżonym lub inną osobą, że w zamian za daną temu organowi gwarancję stosownego zachowania się oskarżony pozostanie na wolności. Najczęściej stosowanym poręczeniem jest poręczenie majątkowe. Przy określaniu poręczenia bierze się pod uwagę sytuację materialną oskarżonego i składającego poręczenie majątkowe, wysokości wyrządzonej szkody i charakter popełnionego czynu. Sąd stosując tymczasowe aresztowanie wobec oskarżonego, może z góry zastrzec, że środek ten ulegnie zmianie z chwilą złożenia, nie później niż w wyznaczonym terminie, określonego poręczenia (art. 257 § 2 k.p.k.). W razie ucieczki lub ukryciu się oskarżonego, lub utrudnieniu przez niego postępowaniu (np. nakłanianie do składania fałszywych zeznań) orzeka się przepadek lub ściągnięcie poręczenia (art. 268 § 1 k.p.k.).
- **Dozór Policji.** Istota dozoru polega na tym, że oskarżony, pozostając na wolności, zobowiązany jest do stosowania się do szczególnych wymagań zawartych w postanowieniu sądu lub prokuratora (art. 275 § 1 k.p.k.). Wymagania te mogą polegać na zakazie opuszczania określonego miejsca pobytu, zgłaszania się do organu dozoruującego w określonych odstępach czasu etc.
- **Zakaz opuszczania kraju.** Postanowienie o zakazie opuszczania kraju może być wydane jeżeli istnieje uzasadniona obawa ucieczki cudzoziemca (art. 277 § 1 k.p.k.). Zakaz ten może być połączony z zatrzymaniem dokumentu uprawniającego do przekroczenia granicy. Do czasu wydania takiego postanowienia organ prowadzący postępowanie może zatrzymać paszport i inny dokument równoważny, jednakże na czas nie dłuższy niż 7 dni. W tym celu wolno przeprowadzić przeszukanie.

Omówione wyżej środki zapobiegawcze nie mogą być stosowane jednocześnie z tymczasowym aresztowaniem, można je stosować łącznie ze sobą, np. dozór Policji z poręczeniem majątkowym i zakazem opuszczania kraju, w celu zwiększenia ich skuteczności.

4 DOSTĘP DO AMBASADY/KONSULATU CUDZOZIEMCA OSKARŻONEGO O PRZESTĘPSTWO W POLSCE

Cudzoziemiec oskarżony o przestępstwo w Polsce, jeżeli jest tymczasowo aresztowany ma prawo powiadomić właściwy urząd konsularny, a w razie braku takiego urzędu właściwe przedstawicielstwo dyplomatyczne (art. 211 k.k.w). Zasady i tryb pomocy oskarżonemu cudzoziemcowi przez ich konsulat lub przedstawicielstwo dyplomatyczne określają właściwe przepisy jego Państwa.

5 PODSTAWOWY PODZIAŁ PRZESTĘPSTW I RODZAJE KAR

Podstawowym podziałem przestępstw jest ich rozróżnienie ze względu na wagę popełnionego czynu zabronionego. Na tej podstawie przestępstwa możemy podzielić na:

- zbrodnie,
- występki.

Zgodnie z treścią art. 7 § 2 k.k. **zbrodnią** jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą. **Występkiem** jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych grzywny, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

Zbrodnie można popełnić tylko umyślnie, natomiast występki można popełnić także nieumyślnie, jeżeli ustawa tak stanowi (art. 8 k.k.).

Polski kodeks karny przewiduje następujące kary za popełnienie czynu zabronionego:

- grzywna (wymierza się ją w stawkach dziennych, określając liczbę stawek oraz wysokość jednej stawki; jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, najniższa liczba stawek wynosi 10, zaś najwyższa 360),
- ograniczenie wolności (trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 12 miesięcy; wymierza się ją w miesiącach; w czasie odbywania tej kary skazany nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu, jest obowiązany do wykonywania pracy wskazanej przez sąd, czyli pracy na cele społeczne, ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary),
- pozbawienie wolności (trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 15 lat; wymierza się ją w miesiącach i latach),
- 25 lat pozbawienia wolności,
- dożywotnie pozbawienie wolności.

Rights and Obligations of Foreigners in Poland

G u i d e - b o o k

Monika Gwiazda, Dagmara Jachacz,
Joanna Oleszkowicz, Magdalena Maciąg,
Tomasz Sieniow (red.)

Lublin 2010

TABLE OF CONTENTS

Introduction - dr Tomasz Sieniow 5

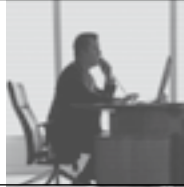
Chapter 1
The terms and conditions of entry into and staying
on the territory of the Republic of Poland by foreigners
– Joanna Oleszkowicz 57

Chapter 2
Work by a foreigner in Poland – Dagmara Jachacz 67

Chapter 3
Assumption of economic activity in Poland
by a foreigner – Monika Gwiazda 75

Chapter 4
Education of foreigners in Poland.
Scholarships and access to education – Monika Gwiazda 83

Chapter 5
The acquisition of real estate
by a foreigner – Dagmara Jachacz 91

Chapter 6
Introduction to Polish Criminal Law
– Magdalena Maciąg 97

Useful addresses 103

THE TERMS AND CONDITIONS OF ENTRY INTO AND STAYING ON THE TERRITORY OF THE REPUBLIC OF POLAND BY FOREIGNERS

CHAPTER 1

1 BASIC INFORMATION

The act that regulates the terms and conditions of the legalisation of staying on the territory of the Republic of Poland for foreigners is the **Act on Aliens of June 13, 2003** (Journal of Laws of 2006, No 234, it. 1694, as amended).

Administrative procedures concerning foreigners are also regulated by the **Administrative Procedure Code, Act of June 16, 1960** (Journal of Laws of 2000, No 98, it. 1071, as amended).

The **Act of February 13, 1984 on functions of the consuls of the Republic of Poland** (Journal of Laws of 2002, No 215, it. 1823, as amended) applies to the procedures concerning issues regulated in the Act on Aliens that are within the competence of consuls except where otherwise stated.

The fundamental act that regulates the terms and conditions concerning the legalisation of staying on the territory of the Republic of Poland of citizens of EU Member States and members of their families is the **Act of July 14, 2006 on the terms and conditions of entry into and staying on the territory of the Republic of Poland of citizens of EU Member States and members of their families** (Journal of Laws, No 144, it. 1043, as amended).

According to Article 2 of the Act on Aliens: any person that does not have Polish citizenship should be regarded as a **foreigner (Alien)**. A foreigner who is a citizen of two or more states shall be treated as a citizen of the state whose authority had issued the travel document presented by the foreigner upon crossing the border of the Republic of Poland.

A foreigner may cross the border and stay on the territory of the Republic of Poland if he/she possesses a valid travel document and a visa, unless the Act states otherwise. (This provision concerns especially foreigners entering the territory of the Republic of Poland within the visa-less border traffic area and foreigners that have a residence permit for a fixed period, a permit to settle or a long-term resident's EC residence permit).

A foreigner is obligated to leave the territory of the Republic of Poland:

- before the expiry of a residence permit indicated in the visa and before the expiry of the term of visa validity, unless the visa has been prolonged or he/she has obtained a residence permit for a fixed period, a permit to settle or a long-term resident's EC residence permit
- before the expiry of the term indicated in the international agreement or in an ordinance abolishing the visa requirement unless he/she has been granted a residence permit for a fixed period – a foreigner staying on the territory of the Republic of Poland on the basis of an agreement on full or partial abolition of visa requirements or on the basis of the unilateral abolition of the visa requirement.
- after the expiry of the period of residence that he / she has entered into the territory of the Republic of Poland, within the period not exceeding however 3 months from the date of entry into force the termination of the agreement or resumption of the visa requirement or **from the date of the announcement of this fact in the form prescribed by law – a foreigner staying on the territory of the republic of Poland within visa-less border traffic areas.**

2 FINANCIAL RESOURCES

According to the Regulation of the Minister of Interior and Administration of November 30, 2007 on the amount of money that a foreigner entering the territory of the Republic of Poland should possess and documents that may confirm the possession of the money (Journal of Laws, No 217, it. 1616) :

- A foreigner entering the territory of the Republic of Poland **for the period not exceeding 3 days** should possess the financial means for the costs of accommodation, food, transit through and the departure from the territory of the Republic of Poland, that amount to PLN 300 or the equivalent amount in foreign currency;
- A foreigner entering the territory of the Republic of Poland **for a period exceeding 3 days** should possess financial means for the

costs mentioned above, that amounts to PLN 100 for each day of the stay or the equivalent amount in foreign currency;

Documents that may confirm that a foreigner possesses enough financial means for the costs of accommodation, food, transit through and the departure from the territory of the Republic of Poland are:

- Travellers check or credit cards;
- A confirmation of finances that total the sum mentioned above in a bank or credit union on the territory of the Republic of Poland that is confirmed by the signature and the stamp of the authorised worker of the bank or the credit union, issued not later than a month before crossing the border.
- The original of the invitation that is mentioned in Article 15 of the Act on Aliens

Foreigners are exempted from the requirement of presenting the above-mentioned financial confirmation on the basis of:

- An international agreements which exempts a foreigner from the requirement to possess these means or which provides that the obligation of covering the costs of his/her stay should be covered by Polish State agencies or public institutions,
- Agreements on local border traffic or agreements indicating conditions of border crossing in check points placed on the tourist trails that cross the border of Poland,
- An entry visa,
- A residence visa for the purpose of carrying out employment,
- A residence visa for the purpose of enjoying a temporary protection
- A residence visa for the purpose of participating in asylum proceedings
- A residence card

And those foreigners that cross the border with the aim of charity work and/or a rescue operation.

3 INVITATIONS

Invitation – a document that may confirm that a foreigner possesses enough finances for their stay on the territory of the Republic of Poland may be issued by:

- 1) a citizen of Poland who lives on the territory of the Republic of Poland and a citizen of a member state of the European Union, a citizen of a member state of the European Free Trade Organization (EFTA) – the members of the European Economic Area and the Swiss Confederation, and also a member of his/her family who lives on the territory of the Republic of Poland and who possesses the residence right or permanent residence right on the territory of the Republic of Poland;
- 2) A foreigner who has been staying legally consistently on the territory of the Republic of Poland for the period of 5 years prior to the invitation or who has a permit to settle or a long-term resident's EC residence permit.
- 3) a legal person or an organizational unit which does not have legal personality that has its seat in Poland.

The invitation should include:

- 1) the personal details of the host,
 - a) first name(s), family name, date and place of birth, nationality, address, occupation, serial number and a type of identification card, or
 - b) firm or name, REGON number and the headquarters of the legal person or an organisational unit which does not hold the status of legal person,
- 2) first name(s), family name, date and place of birth, sex, nationality, address, serial and number of travel documents of the foreigner invited as well as the degree of the relationship with the host,
- 3) if invited, first name(s), family name, date of birth and the sex of the spouse and any children of the invited foreigner (who will be included in one invitation with the invited foreigner);,
- 4) the obligation of the host to cover the costs of the stay and departure of the invited foreigner, including the costs of possible medical treatment or the expulsion from the territory of the Republic of Poland,
- 5) the defined period that a foreigner is invited for (starting and final dates).

The voivod competent with respect to the place of residence or the registered seat of the host shall enter an invitation into the register of invitations or shall render the decision on refusal of such an entry and any decision on invalidation of the invitation.

The invitation shall become effective upon being entered in the register of invitations at the host's request and shall be valid for a period of one year.

4 CONTROL OF THE LEGALITY OF THE FOREIGNER'S RESIDENCE, EMPLOYMENT AND FINANCIAL RESOURCES

While present on the territory of the Republic of Poland, on request of appropriate organs of the state, a foreigner should present documents confirming his legal stay and a work permit on the territory of the Republic of Poland, and also present his/her financial resources that are necessary to cover the costs of the residence on the territory of the Republic of Poland, the transit through and the departure from the country or the documents that enable him/her to obtain the financial resources.

A foreigner staying on the territory of the Republic of Poland without a required visa, a residence permit for a fixed period, a permit to settle or a long-term resident's EC residence permit or working and conducting economic activity against the rules runs the risk of being expelled from the territory of the Republic of Poland with no possibilities of entry into the country from the period of 3 to 5 years.

5 OBLIGATION TO REGISTER

After the arrival on the territory of the Republic of Poland a foreigner is obligated to register his/her temporary stay in the City Office or Commune Office no later than on the fourth day from the moment of crossing the border of the Republic of Poland. The confirmation of the registration is required during the procedures connected with the legalisation of the foreigner's stay if he stays on the territory of the Republic of Poland.

6 RESIDENCE VISAS AND LONG-TERM RESIDENCE

1/ VISAS

According to the Act on Aliens, a foreigner may cross the border and stay on the territory of the Republic of Poland, if he/she has:

- 1) A valid travel document
- 2) A valid visa or other document entitling them to entry and staying on the territory of the country, if required.

Citizens of the countries mentioned in annex II of Council Regulation (EC) No 539/2001 of 15 March 2001 listing third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement. (O.J. L 81, 21.03.2001) are exempt from the requirement of having to possess a visa while crossing the borders of the Member States of the EU. Citizens of mentioned countries are exempt from the requirement of visa possession if they enter the territory of the Republic of Poland for a period of up to 3 months.

Visas are issued as:

- Schengen visa
- National visas

The organ that issues visa is a **Consul**.

A foreigner who is applying for a visa should submit **an application form** that includes:

- 1) Personal details of the foreigner and the personal details of the children referred to in the application as well as other individuals recorded in the travel document of the foreigner, as necessary for the issuance of a visa,
- 2) Details concerning the travel document of the foreigner,
- 3) Information about foreign travels and stays within the last 5 years,
- 4) A defined and justified purpose of the stay in Poland.

Photographs of the individuals included in the application and the following **documents** should be attached to the application:

- 1) a document confirming the information in the application;
- 2) a document confirming **the medical treatment costs coverage by the insurer** on the territory of Schengen - in cases of uniform residence visas;
- 3) a document confirming the possession of **health insurance** in agreement with the regulation on health benefits financed from the public sources or the medical treatment costs coverage by an insurer on the territory of the Republic of Poland for the period of the whole stay of the foreigner on the territory of the country- in cases of **national visas**.

Visas for the purpose of carrying out employment entitle the holder to the residence on the territory of the Republic of Poland and work on condition of first obtaining a **work permit**, if required (see: Chapter 2).

2/ RESIDENCE PERMIT FOR A FIXED PERIOD

This type of permit is one of the forms of legalization of the residence on the territory of the Republic of Poland. It is possible to apply for a residence permit for a fixed period under the circumstances justifying the need for residence on the territory of the Republic of Poland for more **than 3 months**. According to Article 53 of the Act on Aliens, a residence permit for a fixed period shall be granted to a foreigner, who:

- obtained a promise to issue a work permit or prolongation of such a promise or an employer's written declaration confirming the intention to employ a foreigner if a work
- permit is not required, conducts economic activity in conformity with the regulations of the law in force in the Republic of Poland, which is beneficial to the national economy and in particular, contributes to the development of investments, transfer of technology, innovations or job creation,
- is a spouse of a Polish citizen;
- as a member of a family of a foreigner and intends to arrive on the territory of the Republic of Poland or resides on that territory,
- is a minor, born on the territory of the Republic of Poland, child of a foreigner, and resides on Polish territory without care,

- resides on the territory of the Republic of Poland on the basis of a permit to reside for a fixed period granted in case of widowhood or divorce, if it is in the best interest of a foreigner,
- is a minor, born on the territory of the Republic of Poland, child of a foreigner possessing a permit to reside for a fixed period,
- is a victim of trafficking in human beings within the meaning of the Council Framework Decision of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings and fulfils all of the following conditions:
 - resides on the territory of the Republic of Poland,
 - has undertaken cooperation with an authority competent with respect to conduct procedures on combating trafficking in human beings,
 - has terminated contacts with persons suspected of committing offenses related to trafficking in human beings,
- Residence on the territory of the Republic of Poland with the aim to begin or continue the full-time studies or full-time doctoral studies on this territory, or in case that an individual has begun studies on the territory of a member state of the EU and wants to continue them on the territory of the Republic of Poland

In accordance with Article 53a, paragraph 1 of the Act on Aliens a residence permit for a fixed period **may** be granted to a foreigner, who:

- Intends to undertake or continue education or occupational training or internship,
- Regarding family relationships a foreigner intends to join the citizen of the member state of the European Union, a citizen of a member state of the European Free Trade Organization (EFTA) – the members of the European Economic Area and the Swiss Confederation, that lives on the territory of the Republic of Poland,
- Is a member of the clergy, or fulfils a religious function in the churches and or religious organizations whose status is regulated by international contract and regulations on the relationship between the country and the church or other religious organization or which work on the basis of the entry into the church register, and as a result a foreigner's

- stay on the territory of the Republic of Poland is connected with that function,
- provides a proof showing that occur other circumstances than defined in article 53 paragraph 1 of the Act on Aliens.

If the circumstances, on which he/she applies for this permit justifies his/her residence within the territory of the Republic of Poland for a period exceeding 3 months.

Moreover, in accordance with Article 53a, paragraph 2 of the Act on Aliens, a residence permit for a fixed period may be issued to a foreigner **who has been staying on the territory of the Republic of Poland illegally, if:**

- a foreigner is summoned to appear before the organ of public power by the regulations of the Polish law,
- the unique personal situation that requires a foreigner's presence on the territory of the Republic of Poland,
- it is in the best interests of the Republic of Poland,
- an appropriate authority competent with respect to conducting procedure on combating trafficking in human beings decides whether a foreigner is a victim of human trafficking within the meaning of Council Framework Decision of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings.

A permit is issued for a period **not exceeding 3 months.**

A residence permit for a fixed period is granted for a period sufficient for the realization of a foreigner's aim on the territory of the Republic of Poland, **not exceeding 2 years.** In cases when the reason of applying for a visa is undertaking or continuing studies, education or occupational training or scientific research, a residence permit is granted for a period **not exceeding 1 year.**

3/ PERMIT TO SETTLE

In accordance with Article 64, paragraph 1 of the Act on Aliens **a permit to settle shall be granted** to a foreigner who:

- is a minor, born on the territory of the Republic of Poland, child of a foreigner possessing a permit to settle,

- has been married to a Polish citizen for at least 3 years, if directly before submitting the application he / she had resided continuously on the territory of the Republic of Poland for at least 2 years on the basis of a residence permit for a fixed period,
- directly before lodging an application has resided on the territory of the Republic of Poland continuously for at least 10 years on the basis of a permit for tolerated stay or at least 5 years if he/she has been granted refugee status or the complementary protection,
- is a minor child of the citizen of the Republic of Poland, if the parent exercises parental authority over the child.

The residence of a foreigner on the territory of the Republic of Poland shall be regarded as **continuous** if a foreigner has not been absent from the territory of the Republic of Poland for a period **exceeding 6 months or 10 months jointly during the period** unless the reason of his / her absence was:

- performance of occupational obligations or work on the basis of a contract concluded with an employer whose headquarters is placed in the territory of the Republic of Poland,
- accompanying of a spouse performing his / her occupational obligations or work in circumstances referred to in the previous point,
- the medical treatment of a foreigner.

A permit to settle shall be granted for an **unlimited period of time.**

4/ LONG-TERM RESIDENT'S EC RESIDENCE PERMIT

A long-term resident's EC residence permit shall be granted to a foreigner residing legally and continuously on the territory of the Republic of Poland for a period of at least 5 years, who possesses:

- A stable and regular source of income enough to cover the cost of maintenance of a foreigner and members of his/her family supported by him/her.
- Health insurance within the meaning of provisions on common health insurance or documents confirming that the costs of

medical treatment on the territory of the Republic of Poland shall be covered by an insurer.

IMPORTANT!!!

A foreigner who resides on the territory of the Republic of Poland without the required visa, a permit for a fixed period, a permit to settle or a long-term resident's EC residence permit, and also work or conducts economic activity not in conformity with the regulations of law in force in the Republic of Poland risks expulsion from the territory of the Republic of Poland with no possibilities of re-entry into the country for a period of 3 to 5 years. The personal details of a foreigner who has been expelled from the territory of the Republic of Poland are conveyed to the Schengen Information System (SIS) for the purpose of the refusal of the entry of that person into the whole territory of Schengen for the period of time mentioned above.

The countries that are members of the Schengen Area are:

Austria, Belgium, Denmark, Finland, France, Greece, Spain, Luxembourg, Netherlands, Germany, Portugal, Sweden, Italy, Estonia, Lithuania, Latvia, Malta, Poland, The Czech Republic, Slovakia, Slovenia, Hungary, and also Norway, Iceland, and Switzerland (the last 3 countries do not belong to the EU). United Kingdom, Ireland, Cyprus, Bulgaria and Romania are member states of the EU, however, they do not belong to the Schengen Area.

7 ISSUES CONCERNING ADMINISTRATIVE PROCEDURES

Applications in cases regulated by the Act on Aliens are drawn up in the Polish language. The only exception is the application for a visa that may be submitted up in a foreign language indicated by a consul. Documents in a foreign language that serve as evidence in the proceedings should be submitted with their translation into Polish by a certified translator.

Application forms are available on the websites of the Office for Foreigners (www.udsc.gov.pl) and in the proper administrative offices- The De-

partment of the Citizen's Affairs and Foreigners of Voivodship Offices as well as in the consulates.

During the proceedings, the parties and their representatives or proxies are obligated to inform the administrative organ of public power about every, even a temporary, change of an address. In case of going abroad, the delivery address in the country should be indicated. Failure to comply with this obligation may have serious consequences including:

- leaving an application without examination;
- a decision of a competent organ may become permanent if a foreigner does not make an appeal to the organ of the first instance or does not make a complaint against the decision of the organ of second instance to the Voivodship Administrative Court during appropriate time limits.

It should be kept in mind that from the moment of submitting the application for one of the forms of the legalization of the residence, an individual is obligated to pay a **stamp duty (Act of November 16, 2006 on stamp duty (Journal of Laws, No 225, it. 1635 as amended))**.

A foreigner submitting an application should attach the receipt showing payment.

If a foreigner does not pay the stamp duty, the organ will set a date prior to which a foreigner is obligated to pay the stamp duty. In cases where a foreigner fails to meet the deadline, the application will be returned.

A stamp duty should be paid in the case of:

- an entry of an invitation into the invitation register (PLN 27)
- granting a residence permit for a fixed period (PLN 340)
- granting a permit to settle (PLN 640)
- granting a long-term resident's EC residence permit (PLN 640)
- the prolongation of Schengen visa (30 EURO paid in Polish zloties)
- the prolongation of national visa – (406 PLN)
- issuing an obligation (PLN 17)
- submitting the document stating the authorization or its certified copy or entry (PLN 17)
- the confirmation of the personal signature (PLN 9)

The detailed list of documents subject to stamp duty, its amount and the exemption from the payment is available in the **attachment to the Act on stamp duty**.

Payments collected by consuls are regulated differently and information in this area may be obtained in the consulates or the Embassies of the Republic of Poland in a particular country or in the Ministry of Foreign Affairs.

A foreigner applying for a residence permit for a fixed period, a permit to settle and a long-term resident's EC residence permit should submit:

- a completed application form,
- 4 colour photographs 4,5 cm x 3,5 cm,
- the documents necessary to confirm the data referred to in the application and the circumstances justifying his/her application for granting a permit to settle or a long-term resident's EC residence permit,
- a receipt proving payment of the stamp duty or consular payment,
- the legal title authorizing him / her to occupy a place of accommodation in which he/she resides or intends to reside as well as documents confirming the costs of the accommodation.

An application for the permit to settle or for the residence of a long-term resident of EC should be submitted to a Voivodship Office competent with respect to the foreigner's place of residence in Poland. An application for the residence permit for a fixed period of time should be submitted to a Voivodship Office competent with respect to the foreigner's place of residence in **at least 45 days until the expiry of a visa or the period of time specified in previous permits**. If the Voivod is not able to issue a decision in this period of time, the foreigner will be granted

a visa validating his residence until the end of the first stage of the procedure.

In cases the term for submitting an application referred to in Sec. 1 is not met, a foreigner is obliged to leave the territory of the Republic of Poland prior to expiry of the period of residence indicated in a visa or in a residence permit for a fixed period, if the proceedings on granting a residence permit for a fixed period have not been completed prior to expiry of that period of residence.

A decision to grant or deny the permit is issued by the Voivod competent with respect to the foreigner's place of residence in Poland. If a permit has been submitted abroad, the decision will be delivered to a foreigner through consul. In cases of issuing a residence permit for a fixed permit, an foreigner will be issued with an entry permit on the territory on the Republic of Poland.

A foreigner not satisfied with the voivod's decision has **the right to appeal** to the Head of the Office for Foreigners in Warsaw within 14 days from receiving the decision. If the decision of the Head of the Office for Foreigners is also negative, a foreigner may make a complaint to the Voivodship Administrative Court in Warsaw within 30 days from receiving the decision of the Head of the Office for Foreigners.

The document confirming the issue of a residence permit for a fixed period, a permit to settle or a long-term resident's EC residence permit is a **residence card**. A residence card period shall be rendered by the voivod competent with respect to the place of the foreigner's intended residence. It costs PLN 50. An foreigner shall collect the residence card in person or in case of a minor through his representative or curator.

WORK BY A FOREIGNER
IN POLAND

CHAPTER 2

1 LEGAL BASIS

Issues connected with work by a foreigner in Poland are regulated by the following acts:

- 1) Act of April 20, 2004 on Employment Promotion and Labour Market Institutions (Journal of Laws of 2008, No 69, it. 415 as amended)
- 2) Act on Aliens of June 13, 2003 (Journal of Laws, No 128, it. 1175 as amended)
- 3) Act of June 26, 1974- The Labour Code (uniform text, Journal of Laws, No 21, it. 94 as amended)
- 4) The Regulations of the Minister of Labour and Social Policy
- 5) Voivodship criteria of granting work permits for foreigners

2 BASIC TERMINOLOGY AND THE MOST IMPORTANT RULES

According to the Act on Aliens any person that does not have Polish citizenship should be regarded as a **foreigner**. Carrying out work by an foreigner means employment, performing other types of paid work or performing a function in the offices of legal persons that are entered into the Register of Enterprises on the basis of the regulations on the Central State Court Register or that are capital associations. Employment depends on the basis of the employment relationship and line of authority. Other types of paid work includes working or providing services on the basis of agency contract, specific performance contract, contract of specific work or being a member or the agricultural production association, the association of agricultural circles or the association of agricultural services.

The most common basis of carrying out work by foreigners on the territory of the Republic of Poland may be:

- an employment contract: a probation contract, fixed term contracts, contract for a period of performing specified work,
- a contract of specified work,
- a specific performance contract,
- agency contract.

3 CHANGES INTRODUCED BY THE AMENDMENTS OF 2009

Before the amendment, the issuance of a work permit for a foreigner used to have two stages. First, the employer received a promise of a work permit which was the basis of applying for the documents that legalize the residence on the territory of the Republic of Poland in connection with working. Next, after the issue of those documents, a work permit was granted.

Currently, the first part, a promise of a work permit, has been abolished. In addition, before the amendment, there was no regulation on the period which a permit may have been issued, therefore the voivod granted a permit for the same period of the validity of the visa. Currently, a work permit may be issued for a period not exceeding 3 years.

Still, the fundamental rule is the obligation of the possession of a work permit by a foreigner on the territory of the Republic of Poland. A work permit is required if a foreigner **a/** performs work on the territory of the Republic of Poland on the basis of the contract with a employer whose headquarters or place of residence is on the territory of the Republic of Poland; **b/** performs any function in the offices of legal persons that are entered into the Register of Enterprises on the basis of the regulations on the Central State Court Register or that are capital associations and resides on the territory of the Republic of Poland for a period longer than 6 months within the next 12 months; **c/** performs work on the territory of the Republic of Poland in connection with a delegation from a foreign employer.

However, there are many exceptions to this rule.

4 EXCEPTIONS FROM THE REQUIREMENT OF OBTAINING A WORK PERMIT BY A FOREIGNER

In accordance with Article 87 of the Act, the following foreigners are exempt from the obligation to possess of a work permit:

- A foreigner who possesses a permit to settle on the territory of the Republic of Poland,
 - A foreigner who possesses a long-term resident's EC residence permit on the territory of the Republic of Poland
 - A foreigner who possesses a permit for tolerated stay,
 - A foreigner who enjoys the temporary protection,
 - A foreigner who possesses a residence permit for a fixed period issued in connection with Article 53, paragraph 1, it. 10, 11, 13, 16- 18 of the Act on Aliens,
 - A foreigner who is a spouse of the citizen of the Republic of Poland or a foreigner referred to in the previous points that possesses a residence permit for a fixed period on the territory of the Republic of Poland issued in connection with marriage,
 - Is a citizen of a member state of the European Economic Area that is not a member state of the EU,
 - Is not a citizen of a member state of the European Economic Area, however may use the freedom of transit on the basis of the contract between that country and the member states of the European Union,
 - a member of an foreigner's family referred to in two previous points, or a descendant of a foreigner's spouse not older than 21 or financially dependent on that foreigner or the foreigner's spouse or an ascendant of that foreigner or the foreigner's spouse financially dependent on that foreigner or the foreigner's spouse,
 - A foreigner who possesses a Card of a Pole,
 - A foreigner who is entitled to stay and work on the territory of a member state of the EU or a member state of European Economic Area or The Swiss Confederation and is employed by the employer whose headquarters is on the territory of that country or is temporarily delegated by that employer on the territory of the Republic of Poland,;
 - A foreigner who possesses a residence permit for a fixed period on the territory of the Republic of Poland issued on the basis of Article 53, paragraph 1, point 7 or 14 of the Act on Aliens,
 - A foreigner who on the basis of an international agreement or other regulations is allowed to work without a work permit.
- Other regulations in this area are determined by the Regulation of the Minister of Labour and Social Policy of 30 August 2006 on foreign workers who can access the job market without a work permit (Journal of Laws, No 156, it. 1116 as amended). On the basis of that regulation, a foreigner may work without a work permit if he/she:
- Is a full-time student on the territory of the Republic of Poland – in July, August and September,
 - is a graduate of the secondary schools, the full-time studies and the doctoral studies on the territory of the Republic of Poland,;
 - works as a researcher in an academic or research institution,
 - works in aid of the Members of the European Parliament,
 - teachers of foreign languages in the kindergartens, schools or the institutions referred to in the regulation on the education , or in the Voluntary Labour Corps;
 - performs artistic services individually or in a group for a period not exceeding 30 days per year including the services of: actors, directors, conductors, instrumentalists, singers, circus performers, dancers and mimes;
 - Gives occasional lectures or presentations of unique scientific value for a period not exceeding 30 days per year if they permanently reside abroad,
 - Is a citizen of the countries bordering on the Republic of Poland and cooperating with Poland in the area of the paid migration within the partnership in aid of the mobility between those countries and the EU if that citizen works for a period not exceeding 6 months within the following 12 months on the basis of an employer's written declaration confirming intention to employ a foreigner. The employer should be registered in the County Employment Office competent with respect to his place of residence or seat.
- The lack of requirement to obtain a work permit does not mean a lack of requirement to obtain a proper document that legalizes a foreigner's**

residence on the territory of the Republic of Poland. In that case, an foreigner applying for a visa for the purpose of working shall attach a written employer's declaration confirming intention to employ an foreigner (Article 29 of the Act on Aliens). Next, after the arrival on the territory of the Republic of Poland, a foreigner shall submit an application for a residence permit for a fixed period. However, such permit is issued if the circumstances justify a foreigner's residence on the territory of the Republic of Poland for a period exceeding 3 months.

In cases when an foreigner needs a work permit, however stays outside the territory of the Republic of Poland, his future employer should obtain a work permit from a voivod and send it to the foreigner. A work permit should be later attached to the foreigner's application for a visa.

5 PROCEDURES OF OBTAINING A WORK PERMIT AND ITS CONTENT

An employer intending to employ a foreigner may apply for a work permit or its prolongation to a voivode competent with respect to the employer's place of residence or seat. The employer should pay PLN 50- PLN 120 for a work permit or PLN 25-PLN 100 for its prolongation. That payment is dependent on the period that the employer intends to employ a foreigner for. In case of a period not exceeding 3 months, the payment amounts to PLN 50. In case of a period exceeding 3 months – PLN 100. The voivod issues a work permit for a fixed period not exceeding 3 years.

A work permit:

- is issued to a particular foreigner,
- defines the employer,
- defines a position or the type of a foreigner's work,
- includes a validity date,
- is issued in 3 copies, two of which are received by the employer.

According to the Article 88c of the Act, before the issuance of a work permit, a voivod checks two circumstances: **1/** will the income of an for-

eigner not be smaller than the income of the workers performing similar type of tasks? And **2/** does the information obtained from the County Executive competent with respect to the future employer's place of residence or seat show the lack of possibilities to satisfy the staff needs on the basis of the unemployed registers and employment offices or on the basis of the negative result of the recruitment organized for the employer.

In case of submitting the application for a work permit for a part-time job or on the basis of civil-legal contract, the voivod takes into consideration the income of a foreigner that is defined in the contract in proportion to the work time or the predicted period of work. The voivod issues a work permit without taking into consideration the above mentioned circumstances if a foreigner:

- who within 3 years preceding the application for a work permit has graduated from school or university on the territory on the Republic of Poland or a member state of the European Economic Area, the Swiss Confederation,
- who within 3 years preceding the application for a residence permit has stayed legally on the territory of the Republic of Poland, except circumstances referred to in the article 110 of the Act on Foreigner.

6 REASONS FOR REFUSAL TO ISSUE A WORK PERMIT

The act predicts a closed catalogue of circumstances for the refusal to issue a work permit. A voivod issues a decision on the refusal to issue a work permit in cases, when:

- an employer has submitted an application with false personal details or information, attached the documents with such information, provided untrue information or suppressed the truth, forged a document or used a forged document,
- an employer did not meet the requirements referred to in the article 88c and 88d of the Act,
- an employer did not complete the obligations stipulated in the article 88h paragraph

4 or in the article 88i paragraph 1,2 of the Act,

- an employer applies for a permit for an foreigner that does not meet the requirements of qualification and other requirements in cases of the intention to employ a foreigner in a regulated occupation,
- the personal details of the person the application refers to are signed into the central register of foreigners whose residence on the territory of the Republic of Poland is undesirable.

The above-mentioned circumstances (with the exception of the last one) are not applied in cases of applying for a prolongation of a work permit for a foreigner that is not responsible for those circumstances or for the omissions that are the basis of the refusal to issue a work permit.

7 REPEAL OF WORK PERMITS AND EXPIRATION OF THE OBLIGATION TO WORK

The act predicts a closed catalogue of the circumstances for the repeal of a work permit and the expiry of an obligation to work.

A voivod shall repeal a work permit if:

- the circumstances or evidence referring to the issued decision have changed (except for a case when a permit remains valid- see point VIII),
- the circumstances of the issuance of the work permit are no longer justified,
- a foreigner stops meeting the requirements referred to in the article 88d of an Act,
- a foreigner stops working for a period exceeding 3 months (except for a case when a permit remains valid- see point VIII),
- he receives the information that the personal details of an foreigner are signed into the central register of foreigners whose residence on the territory of the Republic of Poland is undesirable.

Declarations to work in accordance with the civil-legal contract or the obligation to work on the territory on the Republic of Poland expires in cases when a foreigner stops meeting the requirements referred to in the article 87 of the

Act (see: point IV), concerning the possession of a residence permit or a work permit. In these cases, the parties have the right to compensation, if the refusal or the repeal have been issued as a result of a lack of due diligence, unless otherwise provided by the contract or regulations.

8 MAINTENANCE OF THE VALIDITY OF A WORK PERMIT.

According to the Article 88i of the Act, there are certain circumstances that in spite of the change of factual and legal circumstances concerning the work of a foreigner, a work permit maintains its validity. However, there are obligatory and optional circumstances for the maintenance of the validity of a work permit.

A work permit maintains its validity in the following cases:

- 1/ if an employer intends to employ a foreigner for a period not exceeding 30 days per year in a different type of work or on a different position than the contract states,
- 2/ the change of the place of residence, the seat, the name or the legal form of an employer or in case of the takeover of the employer or his part by another employer,
- 3/ the takeover of the company or part of it by another employer,
- 4/ the change of the employer's foreign representative that delegates a foreigner to work on the territory of the Republic of Poland,

- **Valid on condition** that the voivod who has issued a work permit is promptly informed by an employer about the changes and the requirements that have been necessary to issue a work permit are still met.

Moreover, a work permit may maintain its validity if:

- 1/ a foreigner, in agreement with his employer who employs him on the territory of the Republic of Poland, has not started working within 3 months from the initial date of a work permit,
- 2/ a foreigner, in agreement with his employer who employs him on the territory of the Republic of Poland, has stopped working for a period exceeding 3 months

- if the reason of the delay or the break is justified and the voivod that has issued the work permit has been promptly informed in writing.

9 DUTIES OF AN EMPLOYER TOWARDS A FOREIGNER WHO MUST POSSESS A WORK PERMIT

According to the Act, the employer has the following duties:

- to allow for the conditions in the contract concerning a foreigner's pay that are included in the application for a work permit,
- to sign a contract with a foreigner and present a contract to a foreigner in a language understandable to him/her,;
- to give one copy of the work permit to the foreigner,
- to inform the foreigner about the measures taken in connection with the proceedings of the issuance or prolongation of a work permit, all decisions, any refusals or repeals of a work permit,
- due diligence in proceedings concerning the application for or the prolongation of a work permit for a foreigner,
- to promptly inform the institution that issues a work permit if a foreigner does not start working within the period of 3 months from the initial date of the work permit or if the foreigner stops working earlier than 3 months before the validity date of the work permit.

After the contract has been signed with a foreigner who possesses a work permit or with a foreigner who is exempt from the need to possess such permit, the employer is supposed to perform his duties and respect the foreigner's rights resulting from the Labour Code (In cases when a foreigner is employed on the basis of a job contract). The duties are: a duty to pay the proper amount of money on time, a duty to register work time including overtime hours and a duty to pay for overtime hours, a duty to respect a daily and weekly rest, a duty to grant

vacation, a duty to provide an employer with the proper work conditions and to react to any signs of discrimination or mistreatment from other employees.

10 THE CONSEQUENCES OF ILLEGAL WORK BY A FOREIGNER

Illegal work by a foreigner means work without a work permit (except when a foreigner is exempt from the possession of a work permit, see: point IV) or under other conditions or other post than a work permit defines, inconsistent with a previously declared aim of the residence on the territory of the Republic of Poland or without required job contracts or civil-legal contracts. The consequences of the illegal employment concern not only the foreigner, but also the employer that illegally employs the foreigner. It needs to be underlined that the amendment referred to in point II has reduced those consequences.

Article 120 of the Act defines the offences connected with illegal work and sanctions imposed for committing them. In all cases, the imposed sanction is a fine, but it differs in regard to the type of offence. An offence may be committed by a foreigner or by an employer. The basic offences are defined in the two first paragraphs of the act. An employer who illegally employs a foreigner carries a penalty of a fine not lower than PLN 3000. A foreigner who works illegally carries a penalty of a fine not lower than PLN 1000.

Moreover, the illegal employment of a foreigner by an employer may influence the permission for the legal employment of that foreigner. If an employer is found guilty of one of the offences defined in Article 120, paragraphs 3- 5 of the act on the basis of the legally valid verdict or if an employer is found guilty of the similar offence again within the period of 2 years from the previous offence of the illegal employment of a foreigner, a voivod will refuse to issue a work permit for a foreigner working at that employer. Moreover, a voivod will issue such decision if an employer is a person: **a/** punished for committing an offence from the Articles 218-221 of the Criminal Code or **b/** punished in connection with the proceedings concerning the issuance of a work permit on the

basis of Articles 270-275 of the Criminal Code or is administrated or controlled by such person. It should be kept in mind that the consequences of the illegal work of a foreigner mentioned in this paragraph are not applied in cases of the application for the prolongation of a work permit for a foreigner who is not a person responsible for the actions or negligence that are the grounds of the refusal to issue a work permit.

The most restrictive consequences of the illegal work of a foreigner are imposed on a foreigner on the basis of Chapter 8 of the Act on Aliens. In cases when a foreigner carried out work contrary to the Act of April 20, 2004 on the promotion

of employment and institution of labour market (e.g. without a required work permit) or he / she took up another economic activity contrary to the laws in force in the Republic of Poland, then a foreigner shall be rendered a decision on expulsion from the territory of the Republic of Poland. The costs related to the expulsion of the foreigner shall be born by the employer. A decision on expulsion shall not be rendered to a foreigner who possesses a permit to settle or a long-term resident's EC resident permit. Despite the fact that he/she does not need a work permit, he/she can be illegally employed without a contract required by law (i.e. 'black market work').

ASSUMPTION
OF ECONOMIC ACTIVITY
IN POLAND BY A FOREIGNER

CHAPTER 3

1 GENERAL INFORMATION

The Act of June 2, 2004 on freedom of economic activity (Journal of Laws, No 173, it. 1807) governs the assumption, conduct and termination of economic activity on the territory of the Republic of Poland and concerns both Polish citizens and foreigners.

Foreign persons from the European Union's Member States may undertake and carry on economic activity on the same terms as Polish enterprises. The Act specifies certain limits for other foreigners and refers to international agreements.

Generally, the assumption, conduct and termination of economic activity shall be free to all on an equal-rights basis, subject to conditions determined in provisions of the law.

2 DEFINITION OF ECONOMIC ACTIVITY

According to the act, **economic activity** includes profit-making activity related to manufacturing, construction, trading, provision of services and prospecting, identifying and mining of minerals in deposits, as well as professional activity conducted in an organised and continuous fashion.

Provisions of this act do not apply to agricultural production activities related to agricultural cultivation, animal breeding and husbandry, horticulture, vegetable production, forestry and inland fishery, as well as rental of rooms, selling home-made meals, and the provision of other services to tourists by farmers in agricultural holdings.

Within the meaning of the Act, the term '**enterprise**' shall denote a natural person, a legal person, and a non-corporate organisational unit with legal capacity under provisions of a separate Act, conducting economic activity on its own behalf. The term 'enterprise' shall also denote partners in civil partnerships within the scope of their economic activities.

According to the Article 103 of the act on the freedom of economic activity, with due respect to the principles of equality and fair competition, the State shall create favourable conditions for

the operation and development of micro, small and medium sized enterprises, in particular, by: initiating changes of the legal status to support the development of the enterprises, supporting institutions that provide funds to finance business operations on favourable terms as part of the state aid schemes, facilitating access to information, training and advisory services, and supporting institutions and organisations that undertake actions to the benefit of enterprises.

3 RULES ON THE ASSUMPTION OF ECONOMIC ACTIVITY BY A FOREIGNER

Article 103 of the Act on the freedom of economic activity divides foreigners into foreign persons from the European Union Member States and European Free Trade Association (EFTA) member countries – parties to the European Economic Area Agreement, citizens of countries other than those referred to above who were granted a permit to settle within the territory of the Republic of Poland, a tolerated residence permit, refugee status granted in the Republic of Poland, or temporary protection within the territory of the Republic of Poland, and foreign persons other than those referred to in paragraphs 1 and 2.

The definition of a foreign person is explained in Article 5 of the Act and means a natural person with the place of permanent residence outside of the Republic of Poland and without Polish nationality, a legal person with its registered office abroad or a non-corporate organisational unit with legal capacity and with its registered office abroad. Persons referred to in paragraphs 1 and 2 of Article 13 of the act may undertake and conduct economic activity on the same terms and conditions as Polish enterprises. Foreign persons other than those referred to in paragraphs 1 and 2 hereof shall have the right to undertake and conduct economic activity only in the form of a limited partnership, limited joint-stock partnership, limited liability company, and joint-stock company, as well as to join such partnerships and companies and to take over or acquire shares in these entities, unless otherwise provided for in international agreements.

4 PRINCIPLES OF STAYING ON POLISH TERRITORY IN ORDER TO UNDERTAKE ECONOMIC ACTIVITY OF EU CITIZENS AND OTHER FOREIGNERS

The issues concerning the residence of EU member states citizens in Poland are governed by the Act on Entering the Territory of the Republic of Poland by the citizens of EU Member States and their families of July 14th, 2006. The basic rule is that the citizens of UE member states and their families are allowed to stay in Poland for more than 3 months, when they have a job or their own business in Poland. After 5 years of residence in Poland they earn the right of permanent residence.

For residence periods shorter than 5 years, foreigners are entitled to a permit to settle if they have a job or a their own business, if, at the moment of termination of the job contract or other labor activity, they are of age that would entitle them to retire and they have been working in Poland at least for 12 months, and have been in Poland for at least 3 years. If they stopped working because of being unable to work, the period of residence required is only 2 years.

An EU citizen, who has a right to permanent residence in Poland receives a document to confirm that right. Their families, if they are not EU citizens, are issued residency card ('karta pobytu') of a EU citizen's family member.

As for other foreigners, the principles and conditions governing entry into, transit through, residence on, and departure from the territory of the Republic of Poland are defined by the Act on Aliens of June 13, 2003 (Journal of Laws of 2003, No 128, it. 1175). A foreigner may cross the border and stay on the territory of the Republic of Poland if he/she is in possession of valid travel documents and a visa, unless the provisions of international agreements state otherwise. In particularly justified cases (e.g. conducting economic activity), a foreigner may be issued with a residence permit for a fixed period.

A residence permit for a fixed period is issued for a period of 2 years with an opportunity of the prolongation of the period not exceeding 10 years. In cases when an foreigner presents permanent family or economic relations or has provided accommodation on the territory of the Republic of Poland and has stayed on the territory of the Republic of Poland for at least 5 years on the basis of a visa or a residence permit for a fixed period – he/she may obtain a permit to settle. An foreigner that is not a citizen of the European Union Member State may undertake and continue economic activity on the same terms as Polish entrepreneurs, if they possess: a permit to settle, a long-term resident's EC residence permit, a residence permit for a fixed period issued:

- for the purpose of the family union,
- to an foreigner and an foreigner's spouse who has obtained a long-term resident's EC residence permit, complementary protection, tolerated stay in other European Union Member State or they enjoy a temporal protection on the territory of the Republic of Poland.

A foreigner who does not possess any of the mentioned permits shall have the right to undertake and conduct economic activity only in the form of a limited partnership, limited joint-stock partnership, limited liability company, and joint-stock company, as well as to join such partnerships and companies and to take over or acquire shares in these entities.

Foreign persons from the European Union's Member States may undertake and carry on economic activity on the same terms as Polish enterprises. **Enterprises may undertake economic activities after they have been registered in the Register of Enterprises in the National Court Register in the commune competent with respect to the place of residence of the foreigner.**

The fee for entry in the Records shall be PLN 100 and the fee for an amendment of the entry in the Records shall amount to PLN 50. The application for entry in the Records should include: an enterprise's company name and PESEL (personal identification number), if any; a place of residence; the address where economic activity is

conducted if economic activity is conducted outside of the place of residence; a type of economic activity in line with the Polish Classification of Activities (PKD) - Council of Ministers Ordinance of 20 January 2004 on the Polish Classification of Activities (available in the commune); and a date of undertaking the economic activity.

A decision to make an entry in the Records shall be delivered to an foreigner without delay, not later than within 14 working days after the date of submission of the application.

An foreigner may make an appeal to the voivod or a complaint to **the Voivodship Administrative Court**.

The following documents shall be attached to the application:

- 1) if the foreign enterprise operates under a Deed of Incorporation, Articles of Association or By-laws – a copy of the document,
- 2) if the foreign enterprise operates or conducts economic activity on the basis of an entry in the register – a copy of this entry,
- 3) a declaration of the foreign enterprise referring to the establishment of the representative office within the territory of the Republic of Poland,
- 4) a relevant document confirming the legal right of the foreign enterprise to the premises (real estate) where economic activities are to be conducted.

Documents referred to in paragraph 2 above that have been drawn up in foreign languages must be submitted along with **a certified translation into Polish**. The location of representative offices shall not be confidential.

A foreign enterprise that has established a representative office shall:

- use the original name of the foreign enterprise as the designation of this representative office along with the legal form of the foreign entrepreneur translated into Polish and the phrase ‘representative office in Poland’ in Polish,
- keep separate accounts of the representative office in the Polish language pursuant to the provisions of the Accounting Act,
- notify a competent Minister of Economy of any changes of the actual and legal status

related to data in the application including the initiation and completion of the process of liquidation of the foreign enterprise’s business, and the loss of the right to conduct economic activity or manage assets by the foreign enterprise. Such notification must be made within 14 days following the day of the occurrence of the said circumstances.

5 BRANCHES OF A FOREIGN ENTERPRISES

A foreign enterprise establishing a new branch office may conduct economic activity **only within the defined scope of business of the foreign enterprise**. The initiation of the economic activity begins with **the entry into the National Court Register (KRS)**.

The foreign enterprise establishing a new branch office shall appoint a person authorised to represent the foreign enterprise in this branch, and also the foreign enterprise shall:

- use the original name of the foreign enterprise as the designation of this branch office along with the legal form of the foreign enterprise translated into Polish and the phrase ‘branch office in Poland’ (in Polish); keep separate accounts of the representative office in the Polish language pursuant to the provisions of the Accounting Act; notify a competent Minister of Economy of any changes of the actual and legal status related to data in the application such as the initiation and completion of the process of liquidation of the foreign enterprise’s business, and the loss of the right to conduct economic activity or manage assets by the foreign enterprise. Such information must be provided within 14 days following the day of the occurrence of the said circumstances (e.g. if the branch office is in gross breach of the Polish law or the proceedings have been initiated to liquidate the business of the foreign enterprise who opened the branch office or this enterprise has lost the right to conduct economic activity.) And if the activities of the foreign enterprise pose a threat to the national security and defence, protection of state secrets or any other important public interest.

Liquidation of branch offices shall, respectively, be subject to provisions of the Code of Commer-

cial Companies referring to liquidation of limited liability companies.

To apply for the entry in the National Court Register of the office, the foreign enterprise has to fill out the register application form KRS-W10, to which the official forms necessary for the application of the appropriate legal form of the enterprise shall be attached: KRS-WK form with personal details of a person authorised to represent the foreign enterprise in a branch within the territory of the Republic of Poland and KRS –WM form describing the type of the economic activity of the office. Not with standing the obligations defined in the provisions on the National Court Register, foreign enterprises shall:

- specify the name, surname and address of a person authorised to represent the foreign enterprise in a branch within the territory of the Republic of Poland; (KRS-WJ)
- attach a notarised specimen signature of the person referred to in point 1 above;
- if the enterprise operates under a Deed of Incorporation, Articles of Association or Bylaws – submit relevant copies of the aforementioned documents to the registry records of the branch office along with a certified translation into Polish.

If the enterprise operates based on an entry in a register – submit a copy of this entry to the registry records along with a certified translation into Polish.

If more than one branch office has been established by the enterprise within the territory of the Republic of Poland, the aforementioned documents may be submitted to the files of one branch office, but the registry records of the other branch offices must specify the name of this branch, the court where these files are kept, and number of the branch office in the register. The payment receipt of the entry in a register (PLN 1000) and of the announcement of the entry in the Court and Economic Monitor (PLN 500).

A foreigner undertaking economic activity shall obtain an Enterprise Identification Number (REGON) and Tax Identification Number (NIP).

NIP is a number given to all tax-payers. It is given by the head of the treasurer's office. A foreigner

who does not possess a Tax ID shall apply for it. If a foreigner possesses a Tax ID, he/she shall apply for a NIP update in connection with the initiation of economic activity.

The Enterprise ID (**REGON**) is given to the subject conducting economic activity. It is given for statistical purposes. The application form for the Enterprise Id and Tax Id shall be submitted to the Commune Office with attached application for the entry in the register. These applications are free of charge.

A person undertaking economic activity shall apply to **the Social Insurance Institution (ZUS)** in order to register the economic activity as the insurance contributions payer. Before the initiation of economic activity, a foreigner shall apply to the treasurer's office. An enterprise shall settle his/her company earnings and pay taxes, especially value added tax (VAT).

Conducting economic activity without a required application for the entry in the register, the entry in the register or the proper permit is an offence and is **liable to penalty of restriction of liberty or a fine**.

Foreigners who cannot conduct economic activity on the same terms and conditions as Polish enterprises shall have the right to undertake and conduct economic activity only in the form of a limited partnership, limited joint-stock partnership, limited liability company, and joint-stock company, as well as to join such partnerships and companies and to take over or acquire shares in these entities, unless otherwise provided for in international agreements. However, such foreigners have to possess a residence permit on the territory of the Republic of Poland, usually a residence permit for a fixed period.

The general rule is that such foreigners also have to possess a work permit on the territory of the Republic of Poland. A voivod issues a decision to grant a work permit regardless of the situation on the local job market to foreigners who are the owners or partners of the companies or to foreigners who work in the board of a legal entity that conducts economic activity, on condition that a person employs at least 50 people and that the economic activity is ben-

eficial to the national economy and in particular, contributes to the development of investments, transfer of technology, innovations or job creation.

6 OTHER DUTIES OF THE FOREIGN ENTERPRISES

Enterprises shall conduct their economic activity based on the principles of fair competition and due respect toward good practices and the legitimate interest of consumers. Moreover, enterprises shall meet all requirements related to economic activity set forth in legal provisions, and in particular requirements related to the protection of life, human health and public morality.

If specific provisions require enterprises to hold appropriate professional certificates for a particular type of economic activity, enterprises shall ensure that such activities are carried out directly by a person who holds such professional certificates.

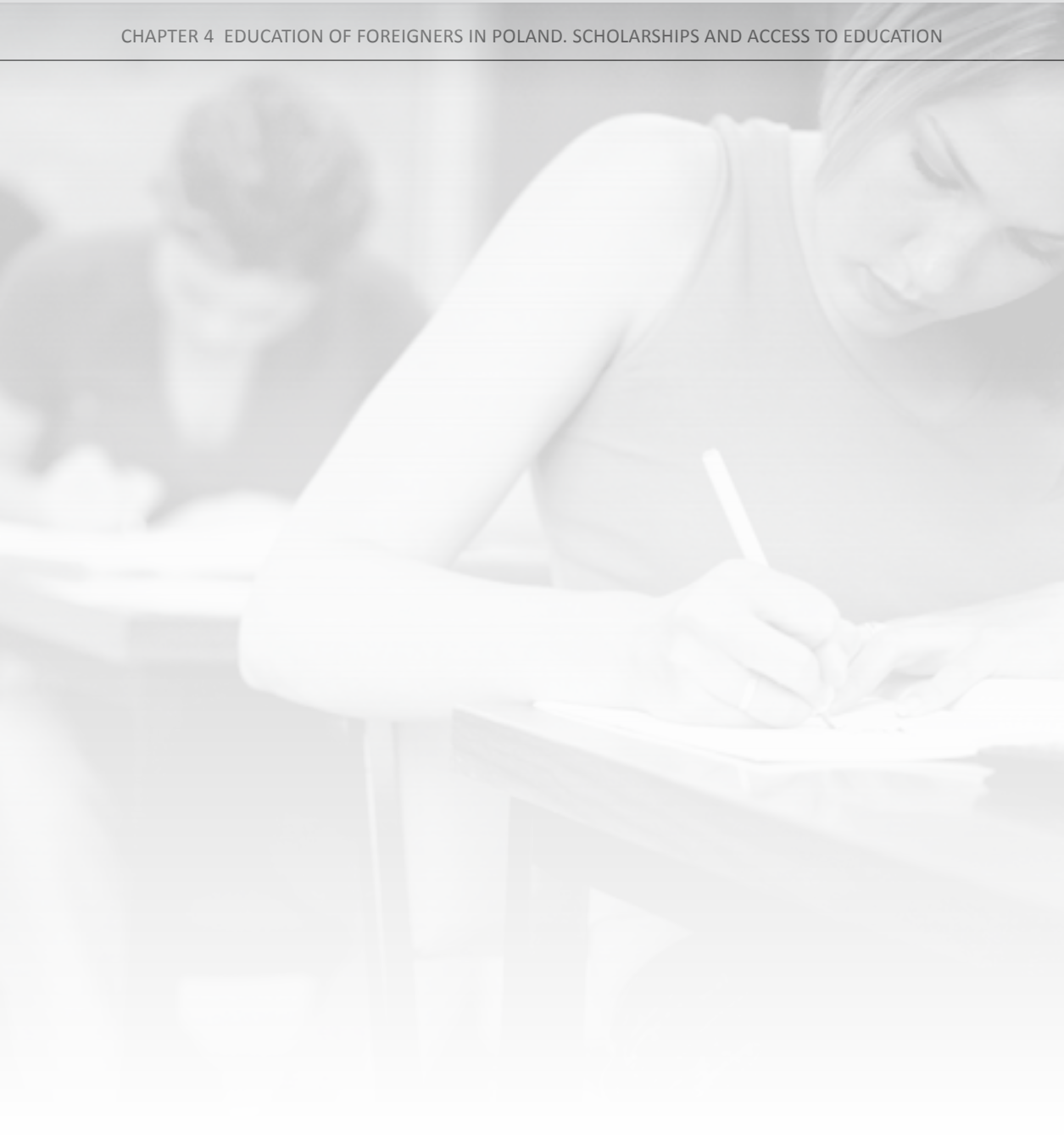
Furthermore, enterprises placing goods on the Polish market shall ensure that the following information in the Polish language is presented on the product, its packaging, label or instruction: an enterprise's company name and address, the name of the product, and other designations and information required under separate provisions.

The enterprise shall also get a stamp with an enterprise's company name and address, NIP, REGON and a bank account number.

EDUCATION OF FOREIGNERS
IN POLAND.
SCHOLARSHIPS AND ACCESS
TO EDUCATION

CHAPTER 4

1 LEGAL BASIS

- 1/ Act of September 7, 1991 on the education system (Journal of Laws of 1991, No 95, it.425 as amended),
- 2/ Act of July 27, 2005 – The law on higher education. (Journal of Laws of 2005, No 164, it. 1365 as amended),
- 3/ Regulation of the Minister of National Education and Sport of 4 October 2001 on the admission of persons with no Polish citizenship in public pre-schools, schools, teacher training institution and units (Journal of Laws of 2001, No 131, it.1458),
- 4/ Regulation of the Minister of Science and Higher Education of 12 October 2006 on Admission and Taking up Studies and Internships and Participating in Research and Development Works by Foreigners (Journal of Laws of 2006, No 190, it. 1406).

2 OBLIGATION TO ATTEND SCHOOL

According to Article 15 of the Education System Act (Journal of Laws of 1991, No 95, it.425 as amended) **a school attendance obligation means an obligation to attend an educational unit and acquire knowledge.**

The school attendance obligation applies to everyone under 18 years of age and concerns elementary and gymnasium levels of education. As a result, the school attendance obligation does not concern people over 18 years old, even if they did not graduate from gymnasium or people who graduated from gymnasiums but are under 18. School attendance obligation concerns Polish citizens and foreigners residing on the territory of the Republic of Poland.

3 EDUCATIONAL INSTITUTIONS WHICH A FOREIGNER MAY ATTEND

A foreigner residing on the territory of the Republic of Poland may attend the following educational units: kindergartens, elementary schools and gymnasiums, secondary schools, art schools, higher education units.

Regulations in this booklet concern public institutions, **education in private institutions is available for foreigners in regard to the rules of a particular institution**, usually the same as for Polish citizens. Detailed information is available in the school that a foreigner plans to attend. Some private institutions have reduced payments for foreigners with a difficult situation.

4 KINDERGARTENS

On the basis of the Regulation of the Minister of National Education and Sport of 4 October 2001 on the admission of persons with no Polish citizenship in public pre-schools, schools, teacher training institution and units, a foreigner's child attends kindergarten on the same terms as a Polish citizen's child. They have the same rights and duties and are subject to the same requirements (e.g. a requirement concerning the available places in a particular kindergarten).

Attending private kindergartens (not run by the country) depends on the fulfillment of the requirements of a particular kindergarten which are not obligated to admit all candidates.

5 ELEMENTARY SCHOOL AND GYMNASIUMS

A foreigner attends elementary school and gymnasium on the same terms as Polish citizens, because of the school obligation which concerns elementary schools and gymnasiums and is applied also to foreigners. A foreigner may acquire knowledge and use health care in public kindergartens. This regulation applies to all foreigners regardless of their legal status or the reason of their residence on the territory of the Republic of Poland. A foreigner's child may attend a kindergarten, elementary school or gymnasium.

It also concerns the foreigners who reside illegally in Poland - article 94a of the education System Act. It means that a foreigner under 18 years who has not graduated from a gymnasium may attend Polish elementary school or gymnasiums. They have the same rights as Polish citizens. If a school predicts particular duties for Polish cit-

izens, they also apply to foreigners on the same terms.

The situation of Polish citizens and foreigners in the area of education shall not differ as it is unacceptable and against the law.

6 SECONDARY SCHOOLS

Nevertheless, the situation is different when a foreigner wants to attend a secondary school, because the school obligation concerns only kindergartens and elementary schools. As a result, not all foreigners have the right to attend secondary school on the same terms as Polish citizens. **A foreigner may attend a secondary school on the same terms as Polish citizens if he/she:**

- is a migrating worker and is a citizen of one of the Member States of the European Union or a citizen of a member state of the European Free Trade Association (EFTA) that is at the same time a member of the European Economic Area, on condition that he/she is or was employed in Poland,
- is a member of the family of a migrating worker mentioned in the previous point, on condition that he/she resides in Poland,
- has Polish origin,
- has a permit to settle on the territory of the Republic of Poland,
- has a right to attend a secondary school guaranteed by an international agreement,
- has refugee status, subsidiary protection or a tolerated stay on the territory of the Republic of Poland,
- has a long-term resident's EC residence permit issued in Poland,
- has a residence permit for a fixed period, issued because he/she:
 - is a member of a foreigner's family who has a refugee status, a permit to settle or a long-term resident's EC residence permit issued in Poland or has lived in Poland for at least 2 years on the basis of a residence permit for a fixed period (a valid permit has to be issued for at least a year) and resides in Poland or intends to come to Poland to unite with this person,
 - has a long-term resident's EC residence permit issued by another member state

of the EU and their residence results from working, conducting economic activity, attending university or occupational trainings, eventually from other reasons or is a member of the family of such person and has lived with such person in another EU Member State,

- is a child of a person applying for refugee status on the territory of the Republic of Poland.

7 REQUIREMENTS THAT HAVE TO BE MET BY A FOREIGNER TO ATTEND A SECONDARY SCHOOL

The following requirements that have to be met by a foreigner to attend a secondary school are defined in the above-mentioned Regulation and the Education System Act:

- sufficient knowledge of the Polish language,
- a certificate of elementary school graduation or of a school equivalent to Polish elementary school which a foreigner attended
- if the education is to start on a higher level, a foreigner shall submit documents enabling to qualify a foreigner to an appropriate level,
- doctor's certificate that there are no medical contraindications of attendance to a particular school.

If a foreigner may not submit the required documents, there is a possibility of a separate exam. If a school organizes the general entry exam for all candidates, the foreigner shall take this exam as other candidates.

8 PAYMENT FOR ATTENDING SECONDARY SCHOOL

Foreigners in addition to those mentioned above, may attend a school on the basis of payment, unless a foreigner has obtained a scholarship. The payment amounts to (according to the Regulation – paragraph 3, it. 1):

- in secondary schools – the equivalent to 1 200 EUR
- in post-secondary schools or in a teacher education institution – the equivalent to 1 500 EUR.

During the first year of education the payment increases by 200 EUR.

The payment shall be made in PLN according to the exchange rate of the National Bank of Poland on the day of payment, prior the beginning of a school year; if a period of education lasts shorter than a school year, a prorated part of the payment shall be made.

If the economic situation of a foreigner prevents him/her from paying for education, the institution responsible for school (commune or district)- on application of a foreigner, his/her parents or guardians – lowers the payment or entirely exempts a foreigner from payment - paragraph 4, it.2 of the regulation.

A foreigner may start education in the secondary school if he/she supplies documentary evidence of the graduation from gymnasium in Poland or abroad – similarly to the beginning of education in gymnasium.

Scholarship may be obtained from the competent Minister of Education or from the particular school, its principle or the institution responsible for the school (commune, district) – article 94a of the Education System Act:

- 1/ for the students of elementary schools, gymnasiums, secondary schools, hitherto secondary schools, art school and other institutions – double the amount of the scholarship of the Prime Minister,
- 2/ for students of post-secondary schools , art post-secondary and students of teacher education institutions – triple the amount of the scholarship of the Prime Minister.

A scholarship may be lowered if a foreigner:

- has bad school results
- or misbehaves at school.

A scholarship may be suspended if a foreigner:

- obtained a scholarship on the basis of false information,
- was not promoted to the next grade,
- stays outside the territory of the Republic of Poland for more than a month.

A scholarship is not paid during the summer holidays, with the exception of students from outside of Europe who may obtain a scholarship

also during summer holidays under Article 9 of the regulation.

9 HIGHER EDUCATION

A foreigner may undertake undergraduate studies (Bachelor, 3 years), undergraduate studies (Master, 2 years), undergraduate studies (Master, 5 years), doctoral studies and post-graduate studies. He/she may take part in post-doctoral trainings, scientific trainings and medical trainings. Foreign students may also serve student apprenticeships on the territory of the Republic of Poland.

10 CONDITIONS FOR STUDYING ON THE TERRITORY OF THE REPUBLIC OF POLAND

According to Article 43 of the Law on higher education, the necessary conditions to study are:

- possession of a visa, a residence card or other document entitling the student to residence on the territory of the Republic of Poland,
- confirmation of proper health condition and lack of contraindications to study at a particular faculty (some faculties e.g. medical or technical faculties may require additional confirmations of health condition),
- possession of health insurance in case of illness or an accident or the possession of the European Health Insurance Card, or joining the National Health Fund in Poland (NFZ)

Individuals that want to study in Poland are obligated to finish a year course of Polish language that prepares a foreigner to undertake studies in Poland (such courses are organized in particular institutions, individuals attending this course have the same rights as students). This obligation does not concern:

- individuals who possess an official certificate of the knowledge of the Polish language
- individuals who acquire confirmation of the knowledge of the Polish language on a sufficient level to undertake studies from the university.

If the classes are run in a foreign language (different than Polish, e.g. in French or English) a foreigner is obligated to present a confirmation of

the knowledge of that language – an official language certificate or the report of the secondary school in which the classes have been run in that foreign language.

In order to undertake the next level of studies a foreigner is obligated to finish the previous level of studies in Poland (e.g. undergraduate studies, 3 years, Bachelor) or to present a document confirming that they have finished the previous level abroad that entitles him/her to undertake the next level of studies in Poland.

Such document may be: in order to undertake undergraduate studies (3 years or 5 years) - Polish High School Graduation Certificate or its equivalent acquired abroad that entitles the student to undertake studies at the university; in order to undertake graduate studies – a diploma of the undergraduate studies or its equivalent acquired abroad that entitles the student to undertake graduate studies at the university; in order to undertake postgraduate studies - a diploma of the undergraduate studies 3 or 5 years), the graduate studies or its equivalent acquired abroad that entitles the student to undertake postgraduate studies at the university; in order to undertake doctoral studies – a diploma of graduate studies or undergraduate studies (5 years) or its equivalent acquired abroad that entitles the student to undertake doctoral studies at the university; in order to take part in postgraduate training – a doctoral degree (Ph. D.) acquired in Poland or abroad that is equivalent to the Polish doctoral degree.

All documents mentioned above that have been acquired abroad shall be legalized in Poland or provided with **apostille** – a special confirmation of their authenticity and character. The documents may also be respected in Poland – officially recognized as equal to Polish documents.

Foreign documents concerning education are respected in Poland on the basis of international agreements on the mutual recognition of documents concerning education or by **nostrification**. Other regulations govern the recognition of the occupational qualifications acquired on the territory of the European Union.

Documents from countries with which the Republic of Poland does not have an international

agreement on the mutual recognition of documents concerning education are subject to nostrification. For those students from those countries that have the above- mentioned agreements, the following documents are not included: if the agreement does not include those documents (e.g. the diplomas issued within the period that the agreement was not in force or the documents that are not mentioned in the agreement) in which case they are also subject to the nostrification process.

11 LACK OF KNOWLEDGE OF THE POLISH LANGUAGE

According to Article 94a, paragraph 4 of the Education System Act, a condition for attendance at Polish school is knowledge of the Polish language. The classes at Polish schools are run only in the Polish language. A foreigner shall know the Polish language on the level sufficient to participate in classes. A foreigner covered by the school obligation (under 18 years old) who does not know the Polish language on a level sufficient to attend school or does not know Polish language at all has the right to additional and free Polish language classes.

Additional Polish language classes are organized by the commune competent with respect to a foreigner's place of residence. The classes are held at school and are free of charge. If at least 15 foreigners intend to participate in the classes, the commune shall organize the preparatory course. If less than 15 foreigners are interested, additional classes of Polish language shall be organized.

The Polish language classes are held during the school year. A foreigner may take part in the course only once. The Polish language classes shall let a foreigner participate in the classes at school and shall last at least 2 hours per week, that is at least 90 minutes.

A foreigner covered by the school attendance obligation (under 18 years old) has the right to attend additional and free Polish classes. The organization of the classes is governed by the regulation.

12 LANGUAGE AND CULTURAL TRAINING

On the territory of the Republic of Poland, there are no schools only for foreigners. Each public school shall be available for Polish citizens and foreigners. According to Polish Law, private or legal persons may establish a school aimed at the integration of the foreigners and Polish citizens. However, the school has to acquire public school status. The right to attend the school has to be the same for Polish citizens and foreigners.

The diplomatic or consular institutions of a foreigner's country of origin may organize their national language and culture classes for foreigners covered by the school attendance obligation. The classes may be held at school after the agreement of the headmaster and of the institution responsible for the school. A school makes the classrooms and teaching materials available for free. The classes may be run if at least 15 foreigners covered by the school obligation are interested in the classes.

**THE ACQUISITION
OF REAL ESTATE
BY A FOREIGNER**

CHAPTER 5

1 LEGAL BASIS

- Act of March 24, 1920 on the acquisition of the real estate by a foreigner (Journal of Laws of 2004, No 167, it. 1758 as amended), hereinafter called the Act
- Act of April 11, 2003 on the formation of the agricultural system (Journal of Laws of 2003, No 64, it. 592)
- Act of November 16, 2006 on stamp duty (Journal of Laws, No 225, it. 1635 as amended)
- Regulations of the Minister of Interior and Administration:
 - a/ Regulation of April 26, 2004 on detailed information and type of documents to be submitted by a foreigner applying for a real estate acquisition permit (Journal of Laws, No 94, it. 925 as amended)
 - b/ Regulation of August 29, 2005 on the list of communes and other organizational units of territorial division in the border area and the board that defines the range of that area (Journal of Laws, No 188, it. 1580)

2 MOST IMPORTANT RULES AND DEFINITIONS

A foreigner according to this Act means:

- a/ a natural person not possessing Polish citizenship,
- b/ a legal person with his/her legal seat located abroad,
- c/ a company not being a legal person, of persons referred to in 1 or 2, with its legal seat located abroad, established in compliance with the legislation of foreign states,
- d/ a legal person and a commercial partnership not being a legal person, with his/her seat on the territory of the Republic of Poland, controlled directly or indirectly by persons or companies referred to in 1, 2 and 3.

For the purposes of this booklet, the rules presented below concern the acquisition of real estate by foreigners referred to in point 1, however the rules are similar for all the above-mentioned groups of foreigners.

The acquisition of real estate within the meaning of this Act shall be the acquisition of the right of ownership to real estate or the right of perpetual usufruct on the basis of any legal event.

The most common legal events are: purchasing, sale, exchange, donation, inheritance, legacy, acquisitive prescription

The general rule is that acquisition of the real estate by a foreigner requires a permit. There are exceptions to this rule that will be mentioned in point 5 of his chapter.

Acquisition of real estate by a foreigner in breach of the Act is not legally valid.

In cases of acquiring real estate in breach of the Act, a court will rule the acquisition invalid, also upon request of a mayor or a president of a city, county executive, voivodship marshal or a voivod, or upon request of a minister of internal affairs competent with respect to the location of the real estate.

The acquisition of real estate may additionally occur (besides the requirements of the Act) with the observance of the provisions of the Act of April 11, 2003 on the formation of the agricultural system (Journal of Laws of 2003, No 64, it. 592), especially on the basis of the right of pre-emption of the real estate.

A significant rule in Polish law is the requirement to sign a contract of real estate ownership transfer (e.g. a sale contract, a contract of donation, a contract of exchange) in the form of a notarial act. The parties to a contract shall contact a notary in order to do that. Otherwise, the contract is not valid and there is no ownership transfer.

3 THE FORMAL PROCEDURE OF ACQUIRING A PERMIT

A permit shall be issued by the competent Minister of Interior, through an administrative decision on application of a foreigner. There is no pattern of the application form, however such application must include:

- description of the applicant and his/her legal status,

- description of the acquired real estate,
- description of the seller,
- description of the legal form of acquisition of real estate,
- information on the purpose and possibility of acquisition of the real estate.

Moreover, a foreigner shall attach the documents confirming the circumstances included in the application and the circumstances confirming a foreigner's relations with the Republic of Poland and other documents enabling the Ministry to determine the correctness of the real estate acquisition. An applicant shall also pay PLN 1570, according to the Act on stamp duty.

According to the Regulation of April 26, 2004 on detailed information and the type of documents to be submitted by a foreigner applying for a permit to acquire real estate (Journal of Laws, No 94, it. 925 as amended), an applicant shall attach the following documents:

- concerning the legal status of a foreigner:

- a copy of a document confirming the identity of the foreigner including his/her citizenship, place of birth and address, and a current excerpt from the proper register if a foreigner conducts economic activity,

- concerning the acquisition of the real estate:

- a current excerpt from the land and mortgage register,
- an excerpt from the land and building register with the outline of the register map,
- the list of ground changes or a decision confirming the division or integration of the property (only if the acquired real estate has been created as a result of division or integration),
- an excerpt from a current spatial development plan, if any; or a document issued by a competent organ confirming the lack of a spatial development plan or a decision on the location of the investment or the decision on the conditions of the development,
- a statement expressing the will to sell the real estate.

A foreigner intending to acquire real estate may apply for a promise of a permit. The above-men-

tioned requirements apply to an application for a promise of a permit. A promise is valid for one year of the date of issue and during the validity period the issue of a permit may not be refused unless the actual circumstances important to the decision on the matter has changed.

Proceedings concerning the issuance of a permit shall be terminated if:

- 1/ an applicant applies for the discontinuance of the proceedings
- 2/ the owner or perpetual usufruct of the property declares that they do not intend to sell it to the foreigner applying for a permit.

The Minister of Interior may define in the permit special conditions for the foreigner intending to acquire real estate, on the fulfillment of which the possibility to acquire real estate shall be conditioned.

The issued permit shall include:

- a/ the seller and buyer
- b/ the acquired subject
- c/ the above- mentioned special conditions

A permit is valid for 2 years from the date of issue.

4 CONDITIONS OF THE ISSUANCE OF A REAL ESTATE ACQUISITION PERMIT

The Minister of Interior issues a permit if the following conditions are fulfilled:

- 1/ The Minister of National Defense raises no objection; in case of acquisition of agricultural property, the Minister of Agriculture and Rural Development raises no objection either,
- 2/ the acquisition of real estate by a foreigner does not pose a threat to the defense, national security or public policy, and is not in opposition with social policy and public health,
- 3/ a foreigner proves the circumstances confirming his/her relations with the Republic of Poland.

According to Article 1a, paragraph 2, the circumstances confirming his/her relations with the Republic of Poland may include:

- possession of Polish nationality or Polish origin,
- marriage with a citizen of the Republic of Poland,
- possession of the residence permit for a fixed period (except a permit issued on the basis of Article 53a, paragraph 2 of the Act on aliens), permit to settle or a long-term resident's EC residence permit,
- a membership of a managing body of entrepreneurs referred to in part II, point d of this chapter,
- conducting economic or agricultural activity on the territory of the Republic of Poland in compliance with the provisions of Polish legislation.

The Minister of Interior prior to the issue of a decision on a permit may:

- a/ demand the presentation of evidence and information necessary to consider the application and to draw up a report referred to in the point below,
- b/ verify, also with the assistance of competent bodies of government administration, whether the acquisition of real estate by a foreigner does not pose a threat to the defense, national security or public policy, and whether it is in accordance with the interest of the State.

According to the Article 1a, paragraph 5 of the act the area of the real estate acquired by a foreigner in order to satisfy living needs may not exceed 0.5 ha, and in case of the acquisition of the real estate in connection with conducting economic or agricultural activity, it shall be justified by actual needs arising from the type of economic activity conducted by the foreigner.

5 EXCEPTIONS FROM THE RULE REQUIRING A REAL ESTATE ACQUISITION PERMIT

According to Article 8 of the act, the following cases do not require a permit:

- acquisition of a separate living accommodation in the meaning of the Act of June 24, 1994 on the Ownership of Premises,
- acquisition of separate business premises destined for garages or share in such premises,

es, if it relates to satisfying the living needs of the buyer or the owner of the real estate or separate living accommodation,

- acquisition of real estate by a foreigner residing on the territory of the Republic of Poland for at least 5 years from date of issuance of a permit to settle or a long-term resident's EC residence permit,
- acquisition by a foreigner, being the spouse of a Polish citizen and residing in the Republic of Poland for at least 2 years from the date of issuance of a permit to settle or a long-term resident's EC residence permit of real estate that as a result of acquisition shall constitute statutory joint property of the spouses,
- acquisition of real estate by a foreigner, if on the day of acquisition they are entitled to statutory succession from the real estate seller, and the real estate seller has been the owner or perpetual usufruct for at least 5 years.

IMPORTANT!!!

The above- mentioned exemptions are not applied if the real estate is located in the protected area and if it has an area that exceeds 1ha.

6 ACQUISITION OF REAL ESTATE AS A RESULT OF INHERITANCE

Inheritance is one of the legal events on the basis of which the acquisition of real estate is possible. In the Polish legal system there is statutory inheritance and testamentary inheritance. Depending on the type of inheritance, the procedure governing real estate acquisition by a foreigner varies. Statutory inheritance is governed by the Civil Code which lists the categories of people who inherit and a order of the succession in cases when a deceased did not leave any testament or no person mentioned in the testament wants to be or can be inheritor or in cases where the last will is invalidated.

According to Article 7, paragraph 2 of the Act, regulations of the Act shall not apply to acquisition of real estate through inheritance by persons entitled to statutory succession. If national legislation of the deceased does not predict statutory succession, Polish legislation shall apply.

If a foreigner who has acquired real estate constituting part of an inheritance on the basis of a will, and he/she does not obtain a permit of a competent Minister of Interior on the basis of an application submitted within two years from the day of the opening of the succession, the property right or the right of perpetual usufruct of the real estate shall be acquired by persons that are entitled to the succession by the act. The

opening of the inheritance begins from the moment of the death of the decedent.

As a result, a foreigner acquiring real estate constituting part of an inheritance on the basis of a will, if he/she is a person entitled to statutory succession, does not have to obtain a real estate acquisition permit from the Minister of Interior.

**INTRODUCTION
TO POLISH CRIMINAL LAW**

CHAPTER 6

1 OUTLINE OF CRIMINAL PROCEDURE IN POLAND

Criminal law and proceedings in criminal cases are regulated under:

- 1/ the Act of 6 June 1997 – Criminal Code (Journal of Laws of 1997, No. 88, Item 553, as amended);
- 2/ the Act of 6 June 1997 – Code of Criminal Procedure (Journal of Laws of 1997, No. 89, Item 555, as amended), hereinafter referred to as “CPC”;
- 3/ the Act of 6 June 1997 – Executive Penal Code (Journal of Laws of 1997, No. 90, Item 557, as amended).

The law of criminal procedure defines the order of particular procedural actions. As a result, the following stages of criminal procedure can be distinguished:

- Preparatory proceedings
- Main proceedings
- Appellate proceedings
- Enforcement proceedings

PREPARATORY PROCEEDINGS

The aim of preparatory proceedings is to collect the evidentiary material that will constitute the basis for the final judicial decision. Its objectives are (I) to establish whether a prohibited act has been committed and whether it constitutes an offence, (II) to detect the perpetrator and, if necessary, to effect his/her capture, (III) to elucidate the circumstances of the case, including the identification of the parties injured and the extent of the damage, and (IV) to collect, secure and record evidence for the court in order to enable the passing of the final decision during the first main hearing (Article 297 of CPC). The preparatory proceedings shall be conducted by state prosecutors and, within the scope provided by this act of law, by the Police (Article 298 of CPC).

If the evidence collected indicates a high probability that the accused has indeed committed an offence, a preventive measure may be applied with regard to him/her, in the form of **preliminary detention** (Article 249 § 1 of CPC).

Prior to applying the preventive measure, the prosecutor is obliged **to hear the accused** un-

less it is impossible due to his//her absence from the country or staying in hiding. The statutory defence counsel must be admitted to this hearing. When the accused does not have sufficient command of the Polish language, he/she is entitled to the aid of an interpreter (Article 72 § 1 of CPC).

Upon imposing preliminary detention, the court shall be obliged to notify:

- a) the next of kin of the foreigner – this may be a person indicated by the foreigner and, subject to a request by the foreigner, another person may be notified, either instead of or in addition to the next of kin,
- b) the guardianship court, if it is necessary to ensure custody over any minors who remain under the care of the foreigner,
- c) the social welfare authority, if care is needed for a disabled or ailing person who formerly was under the care of the foreigner (Article 262 and 262 of CPC),
- d) the relevant consular office, and in the event of the lack of such office – the relevant diplomatic representation of the foreigner’s home country (Article 211 § 2 of EPC).

Obtaining the right to visit a detained person is subject to the prior consent of the relevant control authority, and his/her correspondence is retained and subject to censorship or supervision of this authority, unless otherwise specified by the authority (Article 217a § 2 of EPC).

The decision on imposing preliminary detention may be appealed by the accused. **The appeal shall be filed within 7 days of the decision.** This time-limit shall commence not upon the announcement of the Polish wording of the decision but on the date of submission of the decision in the native language of the foreigner to the foreigner (see the decision of the Court of Appeal in Katowice, dated 29 October 2003, II AKz 919/03, KZS 2004). **Furthermore, notwithstanding the appeal, the accused may at any time file a motion to revoke or change the preventive measures imposed.**

Preliminary proceedings conclude either with drafting an indictment by the prosecutor and submitting it to the court, or with issuing an order on the discontinuance or suspension of the investigation or inquiry (Article 331 of CPC).

MAIN PROCEEDINGS

The first-instance hearing commences with the calling of the case. The presiding judge verifies that all persons summoned have appeared, and that there are no impediments to hearing the case. Then, the state prosecutor reads the indictment and the court proceeds to trial. During the judicial proceedings, the essence of the instant case is examined in an express and oral way. After the indictment has been read, the presiding judge instructs the accused as to his/her right to give or refuse explanations or answers to questions, and then asks the accused whether he/she pleads guilty of the act imputed to him/her, and whether he/she wishes to make any explanations. The evidentiary hearing commences with making explanations by the accused, and with cross-examining the accused. This is followed by the cross-examination of witnesses and experts. During the evidentiary hearing, any evidence of guilt should be introduced, if possible, prior to the evidence brought by the defence. If neither party moves for the completion of the taking of evidence, upon concluding the judicial evidence admitted in the case, the presiding judge announces the judicial proceedings to be concluded. After the judicial proceedings have been concluded, the presiding judge calls the parties to present their oral arguments. After hearing the arguments, the court retires for deliberation without delay. Having reached a judicial decision, the presiding judge shall announce it orally. It should be noted that the main proceedings could occur over multiple hearings over multiple days, weeks or even months, depending on the circumstances of the case.

APPELLATE PROCEEDINGS

A foreigner may file an appeal against any non-final judgement passed by the first-instance court within 14 days of submission of the said judgement, together with the justification thereof (Article 445 § 1 of CPC). Should the foreigner fail to move for such a justification, the time-limits for filing the appeal shall run from the day on which the time-limits for demanding the justification have elapsed. Failure to file an appeal renders the judgement final.

ENFORCEMENT PROCEEDINGS

Enforcement proceedings are instituted immediately after the judgement has become enforceable. The judgement is deemed enforceable the moment it becomes final, unless the act of law provides otherwise (Article 9 § 1 of EPC).

2 THE RIGHT TO DEFENCE

Pursuant to Article 6 of the CPC, the accused has the right to conduct his/her own defence, or to avail him/herself of the aid of a defence counsel, of which the accused should be advised. **When the accused does not have sufficient command of the Polish language, he/she shall be entitled to the aid of an interpreter** (Article 72 § 1 of CPC). The necessity to call an interpreter shall be conditioned on the fact that the person being questioned either does not sufficiently understand the questions asked, or is not able to formulate his/her statements describing the course of events, constituting the object of the hearing, due to his/her poor command of the Polish language (judgement passed by the Supreme Court, dated 22 April 1970, III KR 45/70, OSNK W 1970/11/150). In this event, the order on the presentation of charges, the indictment or a decision subject to review, or a decision concluding the proceedings shall be delivered to the accused with a translation. If the accused consents, the decision concluding the proceedings may only be announced to him/her, providing it is not subject to review (Article 72 § 1 of CPC).

Under the right to defence, an accused foreigner shall be entitled in particular:

- to avail him/herself of the aid of a defence counsel. An accused who has not retained a defence counsel may demand that one be appointed to him/her *ex officio*, if the accused can sufficiently prove that he/she is unable to pay the defence costs without prejudice to his/her own and his/her family's necessary support and maintenance (Article 78 § 1 of CPC). The provisions of the said act of law define the following circumstances which require the accused to be represented by counsel:
 - 1) the accused is a minor (Article 79 § 1 Point 1 of CPC),

- 2) the accused is deaf, dumb or blind (Article 79 § 1 Point 2 of CPC),
- 3) there is a good reason to question the sanity of the accused (Article 79 § 1 Point 3 of CPC),
- 4) the court deems it necessary, given the circumstances impeding the defence (Article 79 § 2 of CPC), e.g., the degree of complexity of the case is extremely high, despite the fact that an interpreter is ensured free-of-charge to the foreigner accused,
- 5) in the fast-track proceedings (Article 309i of CPC),
- 6) in the proceedings pending before the district court, as the court of first instance, if the person is accused of felony or deprived of his/her liberty (Article 80 of CPC),
 - to be advised on his/her rights and duties (Article 16 of CPC, Article 300 of CPC, and Article 386 of CPC),
 - to examine the files pertaining to the case, and to make copies thereof (Article 156 § 1 of CPC),
 - to make statements, and to refuse to answer particular questions or to give explanations, without stating the reason for doing so (Article 175 § 1 of CPC),
 - to participate in every action of the proceedings (Article 341 § 1 of CPC, 374 § 1 of CPC, and 390 § 1 of CPC),
 - to submit evidentiary motions, from the moment of his/her receipt of the indictment until the closing of the judiciary proceedings (Article 167 of CPC),
 - to move that a court decision be revised. The accused is entitled to avail him/herself of any appellate measures against a decision rendered in the first instance (Article 426 § 1 of CPC). Under the obligatory assistance of a counsel, the accused may also bring a cassation appeal against the final judgement issued by the court of appeal (Article 520 § 1 of CPC). In the event of appealing against a decision exclusively for the benefit of the accused, he/she shall be protected under the so-called ban on *reformationis in peius* (amending a decision to a worse one).

The accused foreigner shall be under no obligation to prove his/her innocence, or to supply evidence in his/her disfavour (Article 74 § 1 of CPC). The accused shall be presumed innocent until his/her guilt has not been proven and confirmed by the final judgement.

3 MOTION TO REVOKE OR CHANGE THE PREVENTIVE MEASURE

Preliminary detention is one of the preventive measures which may be applied with regard to the accused, in order to ensure the proper course of the trial, and in particular to prevent the accused from evading justice and impeding criminal proceedings.

The accused **may at any time file a motion to revoke or change the preventive measures imposed** (Article 254 § 1 of CPC). During preliminary proceedings, this motion is resolved by the state prosecutor, and in the judiciary proceedings by the court before which the matter is pending. Any such motion must be resolved within 3 days. Any interlocutory appeal against an order issued by the state prosecutor shall be examined by the court competent for the case at issue (Article 465 § 2 of CPC), whereas the appeal against an order issued by the court shall be re-examined by the same court, formed by three judges.

Instead of temporary detention, the authority conducting the proceedings may impose the following preventive measures:

- **Bail.** This is an agreement between the authority conducting the proceedings and the accused or other person, under which, in consideration of a given guarantee of the proper conduct, provided to the authority conducting the proceedings, the accused remains at large. Bail stated in monetary terms is the most frequent form of bail. The financial situation of the accused and of the person posting the bail, the gravity of the damage caused, and the character of the act committed are taken into consideration by the court upon determining the bail. In applying preliminary detention with regard to the accused, the court may reserve in advance that this measure will be changed when an agreed bail is posted with the court within the prescribed time-limit (Article 257 § 2 of CPC). In the event that the accused takes flight or goes into hiding, or otherwise hinders the proceedings (e.g. encourages false testimony), the forfeiture or collection of the bail shall be granted (Article 268 § 1 of CPC).

- **Police Surveillance.** The essence of the surveillance is that the accused, remaining at large, is obliged to comply with the conditions set forth in the order issued by the court or the state prosecutor (Article 275 § 1 of CPC). This may entail without limitation the ban on leaving a designated area of residence, or the obligation to report to the agency, under the surveillance of which he/she remains, in specified time intervals.
- **Ban on leaving the country.** If there is a good reason to fear that the accused may take flight, a ban on his/her leaving the country may be applied as a preventive measure (Article 277 § 1 of CPC). This ban may be combined with seizing the passport or other documents of the accused, otherwise enabling him/her to cross the border. Until such an order is issued, the authority conducting the proceedings may retain a document only for a period not exceeding 7 days. A search may be conducted for this purpose.

The aforementioned preventive measures may not be applied simultaneously with preliminary detention, though they may be combined together, e.g. surveillance of the Police with bail and with ban on leaving the country, in order to increase their effectiveness.

4 ACCESS TO THE EMBASSY/CONSULAR OFFICE OF A FOREIGNER ACCUSED OF A CRIMINAL OFFENCE IN POLAND

A foreigner accused of a criminal offence in Poland, when under preliminary detention, has the right to notify the relevant consular office, and in the event of the lack of such office – the relevant diplomatic representation (Article 211 § 2 of EPC). The principles and mode of the aid provided to the foreigner accused by his/her consular office or diplomatic representation are stipulated in the applicable provisions of law in his/her country.

5 THE UNDERLYING DIVISION OF CRIMINAL OFFENCES AND TYPES OF PUNISHMENT

The underlying division of criminal offences is based on distinguishing these offences in terms of the gravity of the act committed. Using this criterion, we can distinguish between:

- felonies,
- misdemeanours.

Pursuant to Article 7 § 2 of the CC, an offence punishable with deprivation of liberty for a term not shorter than 3 years, or with a more severe penalty constitutes a **felony**.

An offence punishable with a fine exceeding 30 daily rates, restriction of liberty, or deprivation of liberty for a term exceeding one month constitutes a **misdemeanour**.

A felony may only be committed intentionally, whereas a misdemeanour may also be committed unintentionally, unless the act stipulates otherwise (Article 8 of CC).

The Polish Criminal Code stipulates the following punishment types for the criminal offence committed:

- a fine (imposed in daily rates, by defining the number of these rates and the amount of each rate; unless the act stipulates otherwise, the minimum number of rates shall be 10, whereas the maximum number shall be 360),
- restriction of liberty (for a term between one month and 12 months, imposed in months; while serving this punishment, the convicted may not leave the area of his/her permanent residence without the court's permission. He/she shall be further obliged to perform the service indicated by the court, i.e. the community service, and he/she shall be obliged to give explanations concerning the service of punishment),
- deprivation of liberty (for a term between one month and 15 years; imposed in months or years),
- deprivation of liberty for 25 years,
- deprivation of liberty for life.

ADRESY:

Caritas Archidiecezji Lubelskiej
Centrum Pomocy Migrantom i Uchodźcom
ul. Prym. St. Wyszyńskiego 2
20-950 Lublin
tel./fax: +48 81 743 71 86
e-mail: migranci-lublin@caritas.pl

Fundacja Instytut na rzecz Państwa Prawa
ul. Chopina 14/85
20-023 Lublin
tel.: +48 81 532 40 69
fax: +48 81 743 68 05
e-mail: migrant@fipp.org.pl

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
ul. Zgoda 11
00-018 Warszawa
tel.: +48 22 556 44 66
fax: +48 22 828 69 69
e-mail: hfhr@hfhrpol.waw.pl

Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie
Wydział Polityki Społecznej
ul. Spokojna 4
20-914 Lublin
tel.: +48 81 742 45 52
fax: +48 81 742 44 70

Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie
Wydział Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców
ul. Spokojna 4
20-914 Lublin
tel.: +48 81 742 44 26

Miejski Ośrodek
Pomocy Rodzinie
ul. Unii Lubelskiej 15
20-108 Lublin
tel.: +48 81 532 20 12

Ministerstwo
Edukacji Narodowej
Al. Szucha 25
00-918 Warszawa
tel.: +48 22 347 41 00
e-mail: informacja@men.gov.pl

Powiatowy Urząd Pracy
w Lublinie
ul. Mełgiewska 11
20-954 Lublin
tel.: +48 81 745 18 16

Stowarzyszenie
Homo Faber
ul. Krakowskie Przedmieście 39
20-076 Lublin
tel.: +48 81 534 45 13
e-mail: info@hf.org.pl

Urząd do Spraw
Cudzoziemców
ul. Koszykowa 16
00-564 Warszawa
tel.: +48 81 22 601 75 14
e-mail: legalizacjapobytu@udsc.gov.pl

